Ali Şeriati

Çev. Kerim Güney

Anne Baba Biz Suçluyuz

ayışığıkitapları

ayışığıkitapları • 46

Kapak: Minyatür
İç Düzen: Hülya Aşkın
Baskı: Çalış Ofset
Cilt: Bayrak Matbaası
İstanbul, Nisan 2004

ayışığıkitapları bir KİTABEVİ ürünüdür.

ISBN 975-6336-02-1

ayışığıkitapları
Çatalçeşme Sok., No: 54/A Cağaloğlu/Istanbul
Tel.: 0 (212) 512 43 28 - 511 21 43 • Faks: 513 77 26

Anne Baba Biz Suçluyuz

Ali ŞERİATİ
Çeviri : Kerim GÜNEY

ayışığıkitapları

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ ... 7

BİRİNCİ BÖLÜM

ONLAR SORUYORLAR... ... 9

Bir Mahalle Genişliğindeki Dünya 9

Biz Suçluyuz 12

İki Ünlü ve Büyük Hata 20

Rahime Bağlı Dünya Görüşü 25

Hayırlı, Yasaklı Din 26

Okumak İçin Olan Kitap 26

Tekrarlanan Namaz veya Allah ile Söyleşmek 28

Peki, Hac?! 30

Kerbelâ ve Devrimler 36

Tevessül ve Şefaat... ... 41

Zulüm ve Sömürünün Hizmetindeki *Velayet* ve *İmamet* 46

İKİNCİ BÖLÜM

BEN SORUYORUM... ... 53

İnandığım İslâm 53

Tahrifler Sürüyor 57

Eşitliğin Simgesi: Hacc 60

Kur'an Okunan Kitaptır 63

Kerbelâ Ekolü 74

Yeniden Diriliş - Ba's 79

Kaza ve Kader 85

Çöküş Getiren Kavramlar ve Tashih 90

Kardeşim, Bacım, Kuşakdaşım Olan Aydın! 103

SUNUŞ

Çağı ve toplumu tanımak, her düşünce ekolü mensubu için bir zorunluluktur. İçinde yaşadıkları çağı ve toplumu gereği gibi tanımayan, elverişli tüm koşul ve sınırları zorlayarak kritiğini yapamayan dava erlerinin başarılı olmaları beklenemeyeceği gibi, bu tip insanların ayaklarının yere bastığı da söylenemez. Ayaklan yere sağlam basmayan bu müslümanların ütopik, toplumdan yalıtılmış ve havada seyreden bir pozisyonda yaşamaları da başlı başına bir saçmalık olsa gerektir.

Kanaatimizce, çevirisini sunduğumuz kitabın yazarı Şeriatî de aynı kaygıdan yola çıkarak toplumu sağlıklı bir analize tabi tutmayı ve eleştirmeyi denemiştir. Şeriatî, bu değerlendirmesi sonucunda toplumda üç kesimin varlığını tesbit etmektedir:

1- Gelenekçi, mirasyedilerden oluşan dindar kesim.

2- Geleneksel dinî anlayışı aynen kabullendiklerinden dolayı dine karşıt ve batıcı (Garbzede) okumuş/entellektüel kesim.

3- Her iki kesimin de saldırısına uğrayan ve dini gerçek yapısıyla algılamaya çabalayan kesim.

Kitap iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Her iki bölümde de İslâmî kavramlar ve ibadetler farklı perspektiften ele alınmaktadır.

Birinci bölümde, yazar yukarıda belirttiğimiz ikinci kesime mensup kuşakların birinci kesime mensup anne-babalarına yönelttikleri suçlama ve eleştirileri (kavram ve ibadet konularında) ele almaktadır. İkinci bölümde ise bir ve ikinci kesime mensup olanları birden karşısı-

na alıp eleştirmekte ve özellikle genç kuşağa kavram ve ibadetlerin gerçek anlamını sunmaya çabalamaktadır. Yazar böylece toplumunu tüm kesimleriyle birlikte ciddi bir sorgulamaya tâbi tutmaktadır.

Okuyucunun cidden ilgileneceği ve benzer yaklaşım ve kritikleri toplumuna da yönelteceğini umduğumuz bu kitabın yeni ve cesur yaklaşımlarıyla, okuyucuyu toplum ile bütünleşme yolunu araştırmaya, araştırma konusunda yönlendireceğini de umuyoruz.

Kitabın birinci bölümündeki eleştiri ve suçlamalar yazan bağlamamaktadır. Çünkü yazar, bu eleştiri ve suçlamaları ikinci kesime mensup genç kuşağın dilinden aktardığını belirtirken kendisinin de üçüncü kesime mensup olduğunu özellikle vurgulamaktadır.

Okuyucu eğer kitabı dikkatli bir biçimde ve ön yargıdan uzak okursa, Şia toplumunu eleştiriye tâbi tutan yazarın değindiği çoğu konuların Sünnî toplumlarda da aynen geçerli olduğu gerçeğini görecektir, kanaatindeyim.

Kitabın bir katkı sağlayacağını ümid ederken hayra vesile olmasını da Allah'tan niyaz ederim.

Çaba bizden başarı Allah'tandır.

Kerim GÜNEY
9 Haziran 1987

Birinci Bölüm

ONLAR SORUYORLAR

Sevgili Dostlarım!

Dün geceki son oturum ve toplantımızın devamı olsun diye konuşmak istiyordum. Aslında ben konuşmak yerine ders vermeyi tercih ederim. Dün geceki son toplantımızda, burada şu son birkaç ay içerisinde ele aldığım konuyu tamamlamak istiyordum. Ancak bana gösterdiğiniz aşın ilgi beni bu gece de konuşmak zorunda bıraktı.

Aslında bu geceki konuşmamın konusu: *Bir kaç boyutlu tek ruh: Ali* idi. Ancak son bir yıl içerisindeki konuşmalarımda bu konuya az çok değinmiş ve geçen yıl *Destanlar üstü gerçek: Ali* temasıyla bu konuyu bağımsızca ele almıştım. Bu sebeple bu gece gerçekten hayatî ve acil olan bir başka konuya değinmek istiyorum. Çünkü bundan sonra sizinle yapacağımız sohbetlerde bu konuyu ele alma fırsatı bulabileceğimden emin değilim.

Bir Mahalle Genişliğindeki Dünya

Bugün bizler, dine bağlı olmak adına entellektüel ve okumuş kuşağımıza karşı suçluyuz. Bu, gündemdeki temel sorunlardan birisidir.

Sevinerek belirtmeliyim ki, dine inananlarımızın çoğu sınırlı ve kapalı bir çevrede yaşama şansına sahiptirler. Yerleşim birimleri ve çevrelerindeki özel topluluklarıyla sınırlı ve kapalı olan bu çevredekiler dışarıda oluşan olay, akım ve haberlerden uzaktırlar. Vicdanları rahat, sorumlulukları da hafiftir. Tüm dünya ve toplum onların karşısında gibidir. Böyle toplumlarda, bu tür düşüncelerle yaşayan kimseler için hiçbir çirkin iş meydana gelmez ki, onlar sorumluluk duysunlar. Bunlar sadece dinî işleriyle meşguldürler. Bunların içinde yaşadıkları çevre tamamen dindardır. Bu çevrede dinî törenler ve gelenekler harfiyen yerine getirilmektedir. Bu ortamda yaşayan kimseler namazlarını kılmakta, dualarını yapmakta, oruçlarını tutmaktadırlar. Kelimenin tam anlamıyla yan, ön ve arkasında bulunan daracık çevredeki halkın tümü dinî tören ve geleneklere katılmaktadırlar. Bütün aileler, kadın-erkek, kız ve erkek çocukların hepsi bir "bay"a inanırlar ve o "bay"ın dinî amel biçimine, söz ve tavırlarına bağlıdırlar. Dinî amel olarak bildikleriyle amel ederler. Ancak bu çevrede yaşayan kişinin acil ve bağlayıcı bir eylem yapmasını ya da ağır bir sorumluluk altına girmesini gerektirecek büyük bir olay veya tehlike gündeme gelmemiştir. Çevresinde hiçbir şey değişmemiştir ki o da düşünce biçimini, konuşma yöntemini veya tavırlarını değiştirsin. Dinin elden gitme pozisyonu yoktur ki, dini korusun. Bir tehlikeyle karşı karşıya değildir ki kendini bu tehlikeye karşı kollasın. İşte kişi böyle rahat bir ortamda tamamlanmış bir sorumlulukla gidilen yolda ve rahat bir zamanda yaşayıp gitmektedir. Rüzgârsız, fırtınasız, kapalı, emniyetli, özel bir havayı solumakta, eziyet çekmemekte ve yüreği sarsılmamaktadır...

Ama benim gibiler bir başka âlemdedirler. Bir başka sınıfa aittirler. Bir başka kuşak ve çağda, başka kültürlerle temas halinde; başka düşüncelerle ilişkide; sosyal, politik ve düşünsel akım ekol ve hareketlerden etkilenmektedir. Özet olarak, bir başka dünya!

Mevcut geleneksel ve kalıtımsal dine inanan veya inanır görünen birçok kişi, konuşma ve değerlendirmelerinde benim gibilere hiçbir şey bırakmamaktadırlar. Benim gibilerin bırakınız din konusundaki yaklaşım ve analizlerini, en basit konudaki görüşlerini dahi hoş görmez ve bağışlamazlar. Niçin kravat takıyorsun? Niçin sakalını tıraş ediyorsun? Niçin sözlerinde kâmil anlamda salâvat getirmiyorsun? Niçin kitaplarında Ali adı geçince salâvat getirmiyorsun?

Niçin Ebubekir ve Ömer'in adını kullandığında onları kınamıyor ve eleştirmiyorsun? Niçin trübüne çıkıp konuşuyorsun? Hatta niçin konuşmaların sırasında su içiyorsun? Niçin? Niçin? Niçin?.. İşte bu türden sorularla karşınıza engel olarak dikilip dururlar.

Sosyal çevrelerinde, dinî ve manevî dünyalarında, en büyük tehlikelerin, en dehşetli hata ve bozulmaların, sapmaların, kabalık, çirkin ve katlanılması güç çöküşlerin meydana geldiği kişiler bunlardır ve bu sorular onların dışa yansıyan yüzleridir.

Bu sıkıntıları ve belirtileri kitaplarında ve yazılarında da dile gelmektedir. Bu onların en erdemlilerinin ifadeleridir de. Onlara göre, İslâm'a yönelen ve kaldırıldığında rahat edecekleri düşünce ve sosyal yaşantı açısından, din açısından hayallerinin rahat edeceği, "*Mürid*"liği[1], yaşam biçimlerini etkilemesine karşı koruyacakları tehlike, yukarıda değindiğimiz konulardır. Çünkü bunların herşeyinde İslâm var, mezhepleri var ve bu onlara göre en doğru olanıdır. Mescid, mihrab, takiye, humus, zekât, hac, ziyaret (yatır)... Hepsi yerli yerinde ve tüm şiarları dimdik ayaktadır!.

Öte yandan bir başka ortamda ve şartlarda eğitilmiş ve benim gibi düşünenler! İşte bunlar bir çelişkiyle, bir sorumlulukla ve büyük bir çileyle karşı karşıyadırlar. Bu yüzden rahat üzre olamazlar. İran ya da İran dışında okuyan ve benim de içinde yer aldığım bu genç kuşak, çağdaş dünya kültürüyle –tercüme veya orijinal metinler aracılığıyla Avrupa ve Avrupadışı kültür, sanat ve edebiyatla– tanışmış, çağdaş felsefî düşünce ve sosyal ekollere aşina olmuş, fakat aynı zamanda bütün bunlara karşı direnmek, güçlü bir direnişi ortaya koymak isteyen, dinlerinin ilkelerine tam anlamıyla iman ederek ona vefalı kalmak isteyenlerin sorumluluğu çok ağırdır. Büyük bir yükü omuzlamışlardır, onlar.

1 Çünkü, bu tür dinî bağlılıkların, toplumsal gönül yakışların *akidevî* köklerinden önce *ekonomik* temelleri vardır.

Biz suçluyuz!

Rica ediyorum dostlarım! Eğer benim aceleci konuşmamda; diri, açık ve keskin eleştirilerimde bir acılık olmasına rağmen sözlerimdeki gerçekleri görüyor ve inanıyorsanız, o acılığı bana bağışlayınız. Çünkü, sanki işgüzarlık dostluktur; aldatmak, yalan söylemek veya bunları doğrulayıp pekiştirmek tatlıdır; buna karşın gerçekler acıdır. Bu hastalıkları, gönülleri hoşnut tutma ya da rahat olma tavırlarını bir yana bırakalım artık. Bu hastalıklara karşı birlikte duralım. Dopdolu, arı, doğru ve acı olanı söyleyelim. Çünkü:

"Kanser hücreleri kanında, beyninin derinliklerinde, kalbinin dehlizlerinde büyük bir hızla yer etmiş. Süre az, fakat facia ağır!.."

Kapalı, gelenekçi ve kalıtımcı dinî çevrelerde, birisi dinî yöntemlere inansa, dindar olsa, İslâm'dan, Allah'tan, dinden ve mezhepten söz etse, genelin sempatisini, saygı ve sevgisini kazanır. Eli öpülür; geçimi karşılanır; büyük bir kişilik, nuranî bir sima, ruhanî bir âlim olarak kabul edilir. Ona saygınlık ve servet yağar. O kişi, ün ve servete sadece din yoluyla ve din adına ulaşır. Ben ve benim gibilerin yaşadığı çevrede ise durum tamamen farklıdır. Dine iman etmek büyük bir suçtur. Bu çevrede, eğer bir hoca, bir fakülte öğrencisi, bir çağdaş çevirmen, bir yazar, bir sanatçı, şair, düşünür, filozof, sosyolog, psikolog dinî eğilim taşırsa, zayıf bir kişilik odağı hem düşünsel ve bilimsel, hem de sosyal bir zayıflık olarak kabul edilir. Namazını kılan, duasını okuyan, nafile ve sünnet namazlarını kılan birisi, gelenekçi çevrelerde hem maddî, hem de manevî yönden destek görürken, bizim çevrelerde, çağdaş ekol ve düşünceleri bilen, iyi eğitim görmüş çağdaş bir bilim adamı olarak bilinen, çağdaş görüş ve kültürle tanınan biri İslâmî bir inanca da sahip olursa, tüm bilimsel özellik ve kişiliğini yitirir. Eğer bilimsel kişiliğini inkâr edemezlerse, ahlâkî ve sosyal kişiliğini inkâr ederler. Bilimi onun bunun, şu veya bu kesimin çıkarına ya da halkın ve çağın zararına, kitlelerin çöküş ve durgunluğa düşürülmesi pahasına dine hizmetçi kılmakla suçlarlar.

İster sosyolog, ister psikolog, ister filozof, ister çevirmen olsun, Avrupa'dan gelen tip; kişiliğini devrimci, aydın, ilerici ve yenileyici olarak korumak için ne yapması gerektiğini bildiğinden, modern aydın

çevreler onun bilimsel ve sosyal kişilik ve değerini savunma konusunda kendilerini sorumlu kabul ederler. Bu tipler, eğer Jean Paul Sartre'ın konuşmalarından, Bertold Brecht'den ya da benzerlerinden biri olan çağımızın tanınmış batılı aydınlarından bir çeviri yapsa, toplumda aydın ve ilerici bir tip olarak tanınıp yer edeceğini bilirler. Ama eğer bu adam kalkıp da dinî bir kitap yayınlasa, gelenekçi dinî çevrelerde kitabı *dinî bir kitap* olarak tanınmayacağı gibi, o da dinden sözeden biri olarak tanınmayacak, kitabı okunmamış, sözü işitilmemiş, bilinmemiş olacak. Belki de tekfir edilecek veya fasıklıkla suçlanmış olacaktır. Bu onun birinci talihsizliğidir!

İlerici ve modern olup Batı fezasından çağımıza egemen olan ekol ve nitelikleri soluyan aydınların, kendisinde henüz gericiliğin etkilerinin varolduğu istisnaî bireyler hakkında düşünceleri hiç de hoş değil. Bu tür aydınlardan biri *Şirket-i Sehami-yi Ayendegân* adlı gazetede beni, "Alim olduğu halde, beyninde dinî tortular kalmış ve bilimsel düşüncesini felcetmiştir. Gelenekçi terbiyesi onu bu çöküntü içerisinde bırakmıştır" şeklinde tanımlamıştır.

Niçin böyledir, niçin?.. Bu gece buraya her zamanki gibi gelmişim. Dindar bir konuşmacı olarak bilimsel, ahlâkî bir konuşma adına gelmedim. Ne bir profesör, ne bir yazar, ne bir İslâmbilimci; ne bir sosyolog, ne bir vaiz, ne bir ruhanî ve ne de bir rehber ünvanıyla gelmedim. Aslında hiçbir zaman böyle bir iddiada da bulunmadım. Aksine ben kendi sınıf ve grubumun gelenekçilik, muhafazakârlık ve gelenekçi dindarlıkla suçlanan bir grup ve sınıf temsilcisi olarak konuşmaya gelmişim. Dindarların bulunduğu bu mecliste, sizden, dine bağlı fakat halka karşı olanların dilinden adalet istiyorum. İtiraz ediyorum! Ve sizi suçluyorum.

Ben onlara bağlıyım. Tüm ömrüm boyunca öğrenci ve öğretmendim. Eğer çevirmen, yazar ya da konuşmacı olduysam, o çevrenin içinde oldum. Bu kültürle eğitildim. Onlara mensubum, onların sözlerini kavradım ve onların ruhlarını da tanıyorum. Çünkü eğitimin tüm aşamalarını geçtim. Sınıf sınıf izleyerek... İlköğretmen okuluna gitmiştim. Toplumumun yoksulluk, köylülük ve çilelerinin derinliklerinden kopup gelen öğrencilerle gece gündüz birlikte olmuş ve onlarla yaşamışım. Onsekiz yaşında öğretmenliğe başlamışım. Daha doğrusu öm-

rümün bulûğ çağında eğitmenliğe başlamışım. Bütün yaşamım öğrencilik-öğretmenlik ikilemi arasında gitgel biçiminde geçmiştir. Hem eski bilimsel çevrelerde, hem modern kültürlerde eğitim görmüşüm. Hem İran'da, hem dışarda... İlkokulun ilk sınıfından fakültenin son sınıfına kadar okumuşum. Küçüklüğümden beri çevremin düşünce kalıpları içerisinde toplumsal değişim ve olaylarla içice eğitilmişim. Sürekli olarak akidevî ve duygusal dalgalarla, çağımın ideolojik saldırıları ile doğrudan doğruya ve uyanık bir temasım olmuştur. Gecem ve gündüzüm kalemle ve kitapla geçmiştir. Batı kültürünün saldırı ve etkinliğini, aydın taslaklarının acizce teslimiyetlerini ve dindara benzeyen tutucuların direnişlerini, karşı koyuşlannı görmüş ve tanımışım. Biri din iddiasında, diğeri uygarlaşma iddiasında olan eski ve yeni iki kültür arasında düşünmüşüm. Bir toplumun taklitçi, gelenekçi yapıdan zorlamalı modernist yapıya geçiş döneminde hazır bulunmuşum. Ahlâk, düşünce ve yaşamdaki değerler sisteminin değişimine şahit olmuşum. Köylü kökenli olduğum için de *halk* gerçeğini özümlemişim. Dinî eğitim gördüğümden toplumun vicdanına, fıtrat ve ruh derinliklerine inme yeteneğini kazanmışım. Batılı eğitim gördüğüm için çağımın görüş ve düşüncelerini tanımışım. İnsanı ilgilendiren ve dünya gündeminde olan sorunların tam ortasındayım. Dindar toplumumuzun, saldırıları günbegün artan, dalbudak salan, etkinliği artan güçlü batı kültürü karşısındaki yazgısının ne olacağının bilincindeyim. Çünkü bizim toplumumuz gelenekçi bir ruh, katılımcı bir değer ve telkin edilip biline haline dönüştürülmeyen bir iman sahibidir. Oysa Batı toplumu, yaratıcı bir ruh, aklî değerler, bilimsel bir kültür, maddî uyanıklık, gerçekçilik, burjuvazinin yaşama kattığı görüş; bütün felsefî, ahlâkî ve inanca dayalı sınırlamalara isyan etmiş, yaşamın ve tüketimin soyluluğuna inanan, güçlü, dinamik ve teknolojinin zirvesinde bir kültür.. Oysa görüyoruz ki, var olan din, taşlaşmış zihnî kalıplar içinde durmakta, yalnızca aile baskısı, toplumsal gelenekler ve çevre telkinleriyle korunmaya çalışılmaktadır. Sayısız beyinlerden oluşan bilimsel ve düşünsel ocakları heyecan ve telaştan birbirine düşmüş. Hareket, uyanıklık ve aklî yenilikçilik sahibi, sürekli çağların ilerisinde olan, olayları ve toplumları peşi sıra sürükleyen İslâm, şimdi izleyicileri olan toplumun arasında statik bir yapı arzetmekte, salt mukaddesler ve zihinsel inançlar boyutuna indirgenmiş bulunmaktadır. Bu boyut, tahakkümün sürmesini sağlayan gelenekçi

yönelimler biçiminde sürüp giden kimi amellere bağlı kalmıştır. Böyle bir ortamda, uzak ve tanımadığı ufuklardan genç, uyanık, güçlü, sulta arayan, dünyaya yayılan bir herif ona saldırmış... Bilim ve teknik, felsefe, edebiyat, sanat, büyük ekonomik güç, dini yok etmek için kazandığı tarihi güç ve başarıyla donanmıştır. Bu kültürün eli, İslâm'a karşı sonsuz kini olan batı sömürgeciliğinin güçlü eliyle birliktir. Bu kültür İslâm topluluklarını kendini kabul ettirmek için yolu açmaya çabalamaktadır. Onları yolunun üstünden kaldırmak istiyor. Çünkü İslâm'ı bilen, tarih bilincine sahip olan ve batı sömürgeciliğinin son iki yüzyıldaki yapısını bilimsel incelemeye tâbi tutmuş olan herkes bilir ki, İslâm; tüm tarihsel yaşamı boyunca uyuyan donuk toplumlara dinamizm ve uyanıklık bağışlayacak; aşağılanan, zayıflık ve zillete düşmüş uluslara izzet ve güç verecek bir yeteneğe, kalbî bir imana, sahih bir akideye, köklü ve zengin bir kültüre sahiptir. Bu sebeple İslâm kültürel sömürgeciliğin yayılışına en büyük engeldir. Batı toplumlarını çökertecek ve bizim aydınlarımıza düşünsel sömürgecilik ile akidevî sultaya karşı eli boş kaldıkları insanî kişilik, tarihî soyluluk ve ruhî bağımsızlık açısından eli boş oldukları şu ortamda muhtaç oldukları tüm unsurları verecek ve ellerim dolduracak bir kültür ve inançtır İslâm...

Ben, şiirleri, tiyatroları, tercümeleri, sanat ve edebiyat eserlerini etüd ederek ilerlemiş veya entellektüellere özgü derneklerdeki tartışmalarda bulunarak bu noktaya gelmiş değilim. Ben yukarıda sözünü ettiğim sınıf ve grubun temsilcisi olarak, toplumun sade insanlarından biriyim ve onlara birçok bağla bağlıyım. Entelektüellerin, yazar, bilgin ve ideologların kavrayıp düşündüklerini, toplum vicdanının derinliklerinde denemiş, onların zihinsel ve teorik planda algıladıklarını, ben ümmice, etim ve derimle hissetmişim. Ben sosyal olayları, düşünsel ve yaşamsal değişimleri yaşamışım. Çağımızda ve çevremizde olup biten şeyleri aracısız bir gözlemle öğrenmişim. Çağdaş kültür ile geçmişteki din arasındaki çatışmanın her iki safında da bulunmuşum. Benim gelenekçi ve yaşanan dine göre, kültürel sömürgeciliğin saldırılarına, toplumsal değişime, maddeci görüşün sultasına ve burjuvazi ruhuna karşı farklı bir bilinç ve uyanıklığım vardır. Entellektüel sınıfımızın, aydın çevrelerimizin, yeni kuşağımızın nereden, nasıl ve ne tür olduklarını biliyorum. Hangi güç ve kutuplarla dinden; özellikle de İslâm'dan uzak-

laştıklarını, ona yabancılaştıklarını, hatta nefret ve düşmanlık besler pozisyona geldiklerini, bu kaçışla nereye ulaşacaklarını, hangi eteğe sığınacaklarını ve bilinçsizce hangi tuzağa düşeceklerini biliyorum.

Toplumda dinin yazgısı, kültürel sömürgeciliğin yapısı ya da dinin sosyal üslerindeki alçakça ruhanî dikta, dinden uzaklaştıran çağdaş hareket çizgisi hakkında konuşma yetkisini bana yalnızca yukarıda arzettiğim özelliklerim vermedi. Belki ben bütün bilimsel araştırma ve etüdlerimi, eğitim sürecimi bu sorunlara hasretmişim. Uygarlıklar tarihi, dinler sosyolojisi, dinler tarihi ile son iki yüzyıldaki toplumsal devrim ve düşünce hareketlerini sürekli izlerim; özellikle de üçüncü dünyadaki antisömürgeci diriliş hareketlerini tanırım. Ve çağdaş ideolojileri, özellikle İslâm tarihini, İslâm toplumlarında sömürgeciliğin geçmişini, düşünsel, politik ve sosyal planda bu toplumda meydana gelen değişimleri bilirim. Bunları bilmek ve tanımak bana daha fazla konuşma hakkı vermektedir ki, toplumumuzun sosyolog ve aydınlarının kültürel planda dine özellikle de İslâm'a karşı tavır koyuşlarına karşı durayım. Din konusunda –ki o sizin imanınızdır– entellektüeller konusunda –ki onlar sizin çocuklarınız ve kuşağınızdır– ve toplum konusunda –ki siz onda yaşıyorsunuz, sorumlusunuz ve dürüst bir bilimsel yargıya sahip olmanız gerekir– işini bilen sizler bana bu hakkı vermelisiniz ki ben konuşayım. Kendi etüdlerimin ürünlerini ve deneyimlerimi, takviyesiz, açık ve seçik, riyasız, demagojisiz ve uzlaşmacılıktan uzak arzedebileyim.

Bu konum ve koşulların hepsi; beni, feryad eden; bağıran bir pozisyona getirmiştir. İçleri yanan aklı başında nasihatçıların; "Kişi, herkesin hoşuna gidecek biçimde konuşmalıdır" türünden öğütlerini anlayamıyorum!

Sözlerime kulak veriniz! Sizden her söylediğimi kabul etmenizi istemiyorum. Şu kadarını biliniz ki;

1. Yukarıda söz konusu ettiğim deliller,

2. Bilimsel uzmanlık ve seviyem,

3. Tüm uzlaşmacılığın zıddına konuşmam, bana bu konularda söz söyleme hakkını vermektedir. Kuşkusuz söylediğim sözler salt gerçeğin hatırı içindir. Eğer görüşüm doğru değilse bile niyetim doğrudur. Feryadım, dert ve sorumluluktandır.

Benim sözlerime, Kur'an'ın şu âyeti perspektifinde kulak veriniz:

"Öyleyse kullarıma müjde ver ki onlar sözü işitirler ve en güzeline uyarlar. İşte onlar, Allah'ın kendilerini hidayete erdirdikleridir ve onlar bilinç sahipleridir" (Zümer: 1718)

Bu dinsiz entellektüel sınıfın temsilcisi olarak size açıklamalarda bulunmaya geldim. Salt dinsiz ve dininize yabancı değil, belki dinden bıkmış, usanmış ve kaçmış, dininizin korkusundan bulduğu her ekol, her belirleyici niteliği olan dava ve felsefeye sığınmış, onların temsilciliği ile din ve imanınızın, zaman, aile ve toplumunuzun sorumlusu olan size söylüyorum: Niçin benim sınıf ve grubum sizden usanmış, size yabancılaşmış ve siz ona yabancılaşmışsınız, birbirinize bir tek söz söyleyecek durumda değilsiniz? Annelere söylüyorum: Niçin kızlarınız sizinle, siz de kızlarınızla konuşamıyorsunuz? İki ayrı dili konuşuyor ve iki ayrı havayı teneffüs ediyorsunuz? Ne onlar sizin için söz dinleyen, iyi geçinilen biri; ne de siz onun için mantıklı ve çekici bir öğütçüsünüz. Babalara söylüyorum: Oğlunuz ahlâkî bir bozulma nedeni ile değil; belki düşünsel ve akidevî delillerle sizden kaçmış ve size yabancılaşmış... Günümüzün İslâm'a inanma, dünyada egemen dinsizlik ve imansızlık çağında imanını koruma, akîde ve amelini sürdürme iddiasında olan, öte yandan müslüman, dindar olma sorumluluğuna sahip çıkan sizlere aile ve çocuklarınızın kurtuluşu için apaçık Kur'an'la çalışmanız gerektiğini hatırlatıyorum. Sadece hatırlatmıyor, haykırıyorum da:

"Ey iman edenler! Kendinizi ve ehlinizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyunuz." (Tahrim: 6)

Evet! Ben, sizin iman ve düşüncelerinizi kuşatmış bu ateşi size haber vermeye geldim. Niçin dininiz ve imanınız sarsılmaktadır diyorum? Niçin akidenizi kollamanız zorlaşmıştır? Niçin her kuşaktan sonra daha bir yalnız kalıyor ve daha bir zayıflıyorsunuz? Niçin bu çağın ruh ve düşüncelerinin karşısında geri çekiliyor; kendinizi aciz hissediyor; çağdaş kuşağın ıslâhı için duaya yönelmekten başka yol izlemiyorsunuz?

Biz suçluyuz! Hergün on mektup alıyorsam, yirmi-otuz tane eleştiri yazıyorum demektir. Bu otuzdan beşi mü'minlerin bana yönelttikleri itirazlar hakkındadır. Örneğin, niçin filan yerde "Peygamber mescide geldi. Müslümanların kendi gıyabında da birliklerini korumalarından

çok memnun oldu." veya bir başka yerde namaz hakkında şöyle demişsin. *Miftah* kitabı hakkında böyle demişsin! İşte, bu eleştirelerden beş tanesi bu türden eleştirilerdir. Bu eleştirelerden geriye kalan yirmibeş tanesi ise "Sen dine dayanmakla bilim ve aydınlara ihanet ediyorsun." türünden itirazlardır ki, bunlara önem veriyorum. Çünkü ben onlardanım, onlara karşı sorumluyum. Çünkü bu sınıf, toplumun akide, kültür ve düşüncesini; hatta toplumun kendisini şu anda ve gelecekte biçimlendiren bir sınıftır. Toplum ve zamanın göstergesi, işte bu yazar, düşünür, edebiyatçı, doktor ve mühendislerdir. Şu anda din adına yaşayan, güç sahibi, erk ve etkinlik sahibi olan sınıfla hiçbir sınıfsal bağım yok benim. Onların bana karşı olamamaları beni pek etkilemez. Benden alacakları pek birşey de yok. Onlardan herhangi bir beklentim olmadığından ilgilerini ve beni doğrulamalarını da istemiyorum. Ne din adına ekmek yiyorum, ne minberciyim, ne mihrab sahibiyim, ne ruhanî bir elbise giymişim, ne de dinî unvan ve yerim var. Ne dinî bir konumum var, ne paracının müridiyim ve ne de onu arıyorum!

Kendi grubundan ve kendi sınıfından sorumlu olan biriyim. Bu unvanla konuşuyorum toplumda. Eğer yanınıza gelmişsem, meclisiniz, dininiz, akideleriniz ve törelerinizle işim var ve grubumun temsilcisi olarak gelmişim. Ve diyorum ki, herşey elden gidiyor. Buna karşılık siz ne yapıyorsunuz?

Ali'nin dediği gibi:

"Düşman size tuzak ve hile hazırlıyor, sizinle oynuyor, siz bir tedbir bile düşünmüyorsunuz. Düşman sizden grup grup zorla elde etmekte ve siz öfkeyle dolup taşmaktasınız. Onlar bir dakika bile sizi unutmazken siz habersiz başınızı alıp gitmektesiniz. Allah'a yemin ederim ki, birbirinin yardımına koşmayan ve işi hep birbirlerine havale eden cemaat mağlup olur, yenilgiyi tadar." (Nehcül Belağa'dan)

Evet, bu soru ve eleştirilerden yirmibeş tanesi de şu türdendir: "Sen çağdaş bir entellektüel, bir aydın, bir yazar ve bu kuşağın bir bireyi olarak; niçin zamanını, düşünce ve kalemini var gücünle dini açıklama ve savunmaya vakfediyorsun? Hem de bu kuşak ve çağda!.. Bu tavır, yaşadığımız çağ ve kuşağa ihanettir!"

Çağdaş sanatçı, yazar ve aydınlardan olan eski öğrencilerimden biri, beni tanıyan bir dostuma şöyle yazmış:

"Düşünceleri dinî olduğu için Şeriatî'ye çok yazık! Eğer böyle olmasaydı aydınların ilâhı olurdu." Bu, benim grubuma karşı olan suçumdur. Kendi çevremde ve sınıfımda böyle bir suçlamanın muhatabı olduğumdan ciddi olarak düşünüyorum. Size yöneltişim de onların suçlamalarından değildir. Çünkü onları benimle, benim de onlarla bir işim yoktur. Ben, sizin oğlunuz, kızınız ve nesliniz olan bir grubun suçlamalarını o kuşağın bir temsilcisi olarak size iletmeğe gelmişim. Lütfen bu temsilciliğimi kabul buyurunuz! Öte yandan ben ne onlarla hemfikirim, ne de onların sınıf, akide ve çıkarlarını dile getiriyorum. Sizin grubunuz ve sınıfınızla da bir bağım olmadığı için sizin konumunuzu ve durumunuzu veya maslahatınızı savunmam da sözkonusu olamaz. Gördüğünüz gibi benim yetenek ve becerim zor olandadır. Öyle bir yol ve dil seçmişim ki, hem resmî aydın sınıf ve hem de resmî din sınıfı karşıma geçmiş benim. Ve bana zulüm edilmekte. Bu iki karşıt noktadan bakınca anlıyorum ki ben hak üzereyim ve doğruyu söylüyorum. Çünkü, günümüzde Ali'yi dürüstçe izlemek* isteyen herkes yalnız kalmaktadır. Hem din düşmanları onunla savaşmakta, hem de dinin tutucu ve kutsalları dini –sahip oldukları hurafe, bid'at ve yanlış anlayışlarla örülü dini– kollamak adına ona kılıç çekmektedirler. Tarihte de bunun benzerlerini görmek mümkündür.

Geçen yıl Mekke'ye uluslararası bir konferansta konuşmak üzere gittim. Konuşma metnimi verdim, ancak "Bu metin ifratçı Şia'dır" gerekçesiyle reddedildi. Yani Ali hakkında mübalağalı bir konuşma. Bana ifratçı şialık suçlamasıyla Suudî Arabistan'daki toplantıya katılışımın engellenmiş olduğu haberi verilince Rabbime beni yürüttüğü yol nedeniyle şükrettim. Neydi yolum? İran'da Sünnî olarak suçlanırken Suudi'de Şia olmakla suçlanmışım! Her halükârda eğer yolum doğru değilse bile en azından gerçeğe daha yakındır ve hem yem torbasından hem de yemlikten –ahırdaki– yeme alışkanlığı olanlarınkinden daha çok. Bu öyle bir yol ki ömrümün sonuna dek bütün hayatımı feda et-

* Ali'yi dürüstçe izlemek demek, O'nun düşünce yöntemini, tavır ve yolunu izlemek demektir. Böyle bir izleme asla toplum ve yaşamda bir Aliperestlik değildir. Ama aynı oranda Emevîler'in ihanetinden de ayrı kalmaktır.

mek pahasına çalışsam çabalasam ne bu tarafta bir *aydın put* ne öbür tarafta bir *kutsal dinî çehre* olamayacağımı biliyorum. Her iki imtiyazlı durumu da elden kaçırmışım. Bu elden kaçırmalar karşılığında dilediğim bir şeyi elde edeceğim konusunda epeyce umutluyum.

Tekrarlıyorum: Biz suçluyuz, suçlu!.

Dinden uzaklaşmış ya da hızla uzaklaşan bir kuşak nezdinde suçluyuz. Dilendiği kadar yaşamdan habersiz olunsun, yine televizyonu masasının köşesinde, yaşamının mahrem bölgesinde görür, hisseder. Herkes sizin[1], yani çocuğunu, kızını okula gönderen, kendisiyle ailevî veya akrabalık bağı bulunan bu genç kuşakla günbegün uzak düştüğünüzü, birbirinizi anlayamadığınızı biliyor; dahası bu dindar anne ve babanın entellektüel çocuğunun oyuncak ve maskarası olduğunu da biliyor. Bu ise kabul edilmesi gereken apaçık bir gerçektir.

İki Ünlü ve Büyük Hata

Hanımlar, beyler!

Günbegün düşünce bozukluğu ve lâubali olmakla suçladığınız, bir başka deyişle sizin ölçülerinize göre gerçeği kavrayamamışlıkla suçladığınız çocuklarınız! İşte bu tür yaklaşım ve suçlama da anne ve babaların yanlışlarından biridir.

Genel yargı, kadınların erkeklerden; gençlerin yaşlılardan daha eksik bilinç ve kavrayış yeteneğine sahip oldukları doğrultusundadır. Filancası, tüm insanî özelliklerinden, düşünsel ve bilimsel ayrıcalıklardan yalnızca *erkek* olmak özelliğine sahiptir. Bu kişi, bilimsel bir toplantıya katılma, hatta yol gösterme, kesin yargılarda bulunma hakkını kendisinde görür. Öte yandan bu görüş, bilip tanımadığı bütün kadınlara, salt *dişi* olmaları cürmünden ötürü bir dinî toplantıya katılma, bir ders ve konuya kulak verme hakkını bile vermez. İster bu kadın bir öğrenci, bir doktor... olsun. Söz dinden açılmışsa, topluluk dinî bir topluluk ise, bunlar *Erkek mü'min* bireyler olduklarından kendilerini toplu-

1 Siz'den kastım burada bulunan bireyler değil, tam anlamıyla bir gruptur. Yoksa burada bulunanların çoğunluğu benimle ortak derdi paylaşır. Cami'nin deyimiyle: "Dertlinin derdini ancak dertli olan bilir."

mun tüm kadınlarından daha fazla duyarlık ve kavrayış sahibi varsayarlar. Sanki İslâm, aslında *erkekçe* bir meseledir ve bu bayların izni olmaksızın kadınlar –ister daha kavrayışlı, zeki ve okumuş da olsunlar– kulak verip dinlemek; düşünüp seçmek hakkına sahip değildirler. Madem onlar kadındır; öyleyse evde kalmalı, gözlerini bay hacının (!) sakalına dikmeli! Acaba bu bay hacı, dinî görev, akide ve düşünce konusunda ne ferman buyurur!?

İkinci yanlışlık şudur: Yaşlılar, salt yaşlı olmaları nedeniyle kendilerini gençlerden salt genç olduklarından daha kavrayışlı bilir ve kendilerini aynı zamanda bir fetva makamı varsayarlar. Bir bay hacı, işin edebiyatı olarak Kerbela'yı çileci-çeteleci bir mantıkla öğrenmiş ve İslâm kültürünü bir ziyaretname olarak okumuşsa, artık o, bu bilgilerinden ötürü kendini okumuş/entellektüel çocuğundan daha engin ve daha doğru düşünür bir konumda görmeğe başlar.

Ben çok görmüş ve işitmiştim. Bir çok aydın ve bilgin tarafından genç ve okuyan kuşağa yönelik kitap, seminer ve konferans hazırlayıp bunların teveccühüne arzedildiğinde "Eh, iyidir! Şu genç ve öğrenci tipler için yararlı olabilir!" deyiverirler. Ama aynı zevat, geleneksel meclislerin açılışında yürek yakıcı, sıcak ve duygulu sözler ve sevaplı niteleyişlerle bezeli konuşmalar yaparlar. Bu meclisler, pazar ya da mahallenin ağır toplarının, saygın tiplerinin toplandığı meclislerdir. Bu meclisler *ciddi, yüksek düzeyli ve esaslı* gibi deyimlerle nitelendirilir!. Sanki orada ufak bir vaaz, bir mersiye ya da birkaç teşbihten başka birşey olacakmış gibi!

Bunlar çoğunlukla birbiriyle ilintisi olmayan iki şeyi birbirine karıştırırlar: *Para* ve *bilinç* sahibi olmak! Ya da *inanmış* olmakla *kavramış* olmak! Ünlü, kutsal, değerli, aziz, güvenilir, isim ve konumuyla oturaklı, ailece soylu vs. olan bu bay hacı nasıl olur da bir akidevî öğretiyi, bir bilimsel konuyu veya dinî bir sorunu kavrama hak ve yetisine daha hacı ağadan haftalık ücret alan bir lise öğrencisi veya hacıdan hala kötek yiyen kızdan daha fazla sahip olamaz? Olur?

Bir kere bunlar piyasada tutunan ve toplumda saygınlık kazanan kişilerdir. İkincisi bunların çocukları, ailenin küçüğü olup öğrenen ve okuyanlardır. Ailede bunlara çocuk, küçük, parasızpulsuz kişiler gözüy-

le bakılır. Tüm eski kuşak ve piyasa toplumu nezdinde genç ve okuyan kuşak hep bu biçimde nitelendirilir ve onlara hep bu gözle bakılır! Bu duyguyu ve gülünç yanlışlığı da çoğunlukla toplumdaki vaizler güçlendirmektedirler. Vaizler bu hacıların hoşuna giden bir üslup kullanmaktadırlar. Hacının öğrenci oğlundan konuşulduğu, oğlu bu dürüst ve saf hacıyı utandırdığı için bayımız dertlidir! Mukaddes unvanınız baştacı, fakat faydasız! Ayağın gözümüz, yerin başımız üstüne! Fakat avam olan sizin şu fâsık kızınız, başıboş oğlunuz var ya! Düne kadar konuşmaya dahi utanırlarken bugün senden ve haciye hanımdan daha fazla kavramaktalar! Konuşma ve yürümeyi senin ona öğrettiğin doğrudur; ancak bugün sözün bilimselini ve yolun topluma yönelik olanını o senden daha doğru teşhis etmektedir. İşin başında evde namaz kılınışını öğretmek, dinin usulünü (gusül, abdest, necaset, taharet gibi) kavratmak için çabaladığın doğrudur. Fakat o şu anda başka birşeyler okumuş; kavramış... Okuyor; kavrıyor... Düşünüyor, istiyor, eleştiriyor, itiraz ediyor ve akıl yürütüyor ki sen ve yedi ceddin bunları yapmamışsınız! O bugün J. Paul Sartre'i, Marx'ı, B. Brecht'i okuyor. Peki sen, bu ortam ve konumda, onun zihnine baskın çıkmaya yüz tutmuş düşünceler karşısında ona verecek, ona takdim edecek nelere sahipsin?

Varoluşçuluğu etüd ediyor. Fakültede, konferans ve kütüphanelerde, oturum ve panellerde farsça olarak Kant'ı, Descartes'i, Hegel ve Engels'i öğreniyor. Sen bunlara karşılık olmak üzere, ona "Tufanül Büka" ve "Muharrikül Fuad"ı mı vermek istiyorsun? Ona takdim edecek, verecek hangi kitaba sahipsin? Onun dil, çağ, istek, arzu ve mantığına dini yerleştirecek, onu dine yöneltecek nelere sahipsin? Senin onu tatmin etmeyen sözlerine o kulak vermez. Bu yüzden, sizi suçlamaya devam eder...

Ey annem, ey babam!

Senin dinin, din adına yaptığın tüm ameller ve sahip olduğun akiden... Hepsi boş ve zararlıdır!

Sizi suçlar!

Senin inandığın din seni ölümden önceki dünyadan gafil kılarak tüm kuşku, çaba, telâş ve sorumluluğunu ölüme ve ölümden sonraya hasreder. Oysa ben çağdaş genç, aydın-entellektüel olarak *ölümden*

önce ile ilgiliyim. Senin dinin ise bana ölümden önceye ilişkin birşey söylememektedir. Sana da söylemediğinden sen de birşey bilmemektesin. Sen, "Benim bu inanç ve amelim, *Münker-Nekir'e cevap vermek* doğrultusundaki derdimin dermanıdır" diyorsun. Ve yine "Başımı mezara koyup üzerimi toprakla örttüklerinde bana olan faydası gün ışığına çıkar, etkisi görülür. Dünyada yaptığım işlerin mükâfat ve cezası orada bana ulaşır" diyorsun. Diyelim ki bu doğrudur. Peki senin dinin ölümden önce –ki biz yoksulluk, zillet, çaresizlikler içinde can veriyoruz– bize ne vaadediyor? Önerisi ne? Hiç bir şey! Sen ateşler içinde yanıyorsun. Senin halkın, ulusun, dünya halkları, kısacası tüm insanlık ateşten bir yaşamı sürdürüyor. Oysa sen bu ateşin farkında olmadığın gibi, sıcaklığını da hissetmiyorsun. Senin gecegündüz ağlaman, hep ölümden sonraki kıyamet, azab ve ateşinin tasavvuruna yöneliktir. Oysa ben, şu anda insanlığın tepesine indirilmiş; beni, seni, onu, herkesi yakan ateşle ilgiliyim. Hangi faktör ya da suyun bu ateşi söndüreceğini araştırmaktayım!

Anne, baba!

Ben senin halis ve içtenlikli yalnızlığında bulundum. Bütün varlığın, iman, ihlâs ve içtenliğinle Allah'ı Peygamber'i, imamları ve tüm kutsal bildiklerini çağırarak şöyle bir niyazda bulunduğunu duydum "Allahım! bana, kurtuluş bağışla; beni selâmete ulaştır. Yaşamıma sağlık, borçlarımı ödeme ihsan eyle! Hastama şifa, yolcuma salimen dönüş nasib eyle! Geçmişlerimin ruhlarını bağışla! Kabire konulduğumda yardımını esirgeme! Beni yakıcı ateş ve azabtan koru! Beni cennetinde, ulu ve kutsal kimselerle birlik kıl..."[1]

Baba! Senin bu dininin sonu nasıldır? Onun mensupları insanlıktan söz etmez! Toplum ve insanların yaşamından kendi çocuğundan da –benim çocuğumdur demenin ötesinde– sözetmez. Bu dinin tümü *ben*'dir. Burada *ben*!. Orada *ben*!

Bu din, salt seni kurtarmalı!

---

1 Bu dua sözü, bana arifin şu yakarışını hatırlattı: "Allahım! Eğer beni cehennemine koyacaksan cismimi o kadar büyüt ki tüm cehennemi doldursun. Artık diğer günahkarlara yer kalmasın!" İslâmî ruhun ve müslümanca düşüncenin ne kadar değiştirildiğini varın siz düşünün!..

Oysa ben, tüm insanlığa kurtuluş verecek, gerektiğinde beni de feda edecek bir din ve imanın peşindeyim. Toplum için çalışıp *beni bize* feda edecek bir din!

Anam, babam!

Ben senden çok farklıyım. Sen ve senin gibilerinin inandığı ilâh, öyle bir ilâhtır ki, senin sorumluluklarını, iradeni, insanî görevlerini bu dünyada halka karşı kefil eder. Ve sen adaklar, yalvarma ve dalkavukluklar sayesinde o ilâh nezdinde kendini her cürüm ve cinayetten temize çıkarırsın! Bu tavır ve inanışını tıpkı toplumsal yaşamındaki yansıyış ve alışkanlıklarındır. Sen toplumsal yaşamında da hokkabaz ve kartvizitçisin. Bir mahiyet ve iltimas yasası oluşmuş, adaletten sana tek hukuk ve tek yasal anlayış ulaşmıştır. Onu görüyorsun, bunu kabul ediyorsun, ilişki kuruyorsun, telefon ediyorsun; şuna rüşvet veriyorsun, buna para dağıtıyorsun, aracı buluyorsun! İşte dinin de bu işlerinin benzeridir. Senin sosyal hayatının özeti şudur: Partiler, parapul, hile ve düzenlerle, nüfuz sahibi insanlar ve dostların, aşiret ve akrabaların, özel dost ve arkadaşların aracılığıyla bay vali veya yargıca ulaşıyorsun. Torpille, rüşvetle, yaptığın kirli işlerden, halkın hak ve malını yemekten, yasaları bozan davranış ve ihanetlerinden ötürü yasalara hesap vermekten kurtuluyor ve yasaları işlemez hale getiriyorsun. Aynen bu anlayışla, *Evrenin Sultanı*'na yakın olanların sevgisini kazanmak, şefaatlarına nail olmak vasıtasıyla öbür dünyada da kurtuluveriyorsun (!) yasalardan! Bizzat senin bile günah ve hata olduğuna inandığın işlerden senin dinin seni alıkoymadığı gibi aksine seni koruyor!!

İşte senin bana gösterdiğin din çizgisi budur. Ve ben bu dünyada mahpus, köle ve mutsuz olmak istemiyorum. Ben izzet sahibi, özgür ve bağımsız olmak istiyorum. Bu dünyada izzet, mutluluk ve cennet veren inancı, *senin küfür dediğini,* senin yoksulluk, hapis ve eziyeti gerekli gören, tavsiye eden dinine tercih ediyorum. Sen ister küfret, ister döv, istersen de nefret et!

***Rahime Bağlı* Dünya Görüşü!**

Senin inandığın kaza ve kader diyor ki:

Her olan iş, her işin yapıcısı, vurulan her tokat, yenen her lokma, yağmalanan her servet, bireyin tüm yaptığı, halkların çektiği her zulüm; yani herşey ben ve senden önce yazılmış ve değişmezdir. Öyleyse cani cinayet işlememezlik edemez! Maktul, kurban edilmeye karşı çıkamaz! Temiz olan kimse, günah işleyemez! Yani, olmuş ve olacak herşey, ne senin ne de benim elimde ve irademizdedir. Öyleyse ne cani suçludur, ne yoksullukla cinayeti kabullenmek kusurdur. Ne yağmalayan suçlu, ne de yağmalanan mazlum! Bir katliamda ne kan emenler suçlu, ne de kanı dökülenler haklı! Herşey cebrî (determine), kesin ve değişmez. Ne senin iraden, ne benim irademiz, ne senin ve ne de benim sorumluluğum, ne *cani* olmayı ne de *kurban* olmayı seçme yetisini bize verir. Zalim ya da mazlum olmak yazgısı önceden sabittir. Ve biz önümüzdekini icra etme memuruyuz; önceden yazılanı icra etmek ve görmek zorundayız.

Ben insanî sorumluluğun gömülü olduğu bu cebrî çerçeveden kendimi kurtardım. Veya inançsızlık, başıboşluk ve nihilizmin peşinden gittim. Herkesin yaptığı herşeyi Allah istemiş ve Allah yapmış diyorsun. Eğer ilâhî cebir doğruysa ahlâkî ve hukukî kurallar anlamsızdır. Eğer herşey cebirse herkes hiçtir! Sen her zaman peygamberinin dilinden şöyle demez misin: "Mutlu ve iyi adam (said) annesinin hamlinde saiddir. Mutsuz ve kötü (şaki) adam da annesinin karnında şakidir."[1] İnsaf be ana, baba! Senin dünya görüşün *ana rahmine bağlı* bir dünya görüşü müdür? İnsanlık, ahlâk, irade, sorumluluk, hayır, şer, iş, düşünce, kader, geçmiş, cihad, cinayet, hizmet, ihanet... Tüm bunlar *kadın rahminde*! Tüm bunlar anaların rahmine bağlı! Peki öyleyse Ali'nin kahramanlığını niçin övüyorsun? Hüseyin'in şehadetine niye ağlıyorsun? Şemr'in katılık ve acımasızlığına neden öfkeleniyorsun?

---

1 Müslim 4/2037'de İbni Mes'ud'un sözü olarak rivayet ederken İbni Mace 1/18'de hadis-i şerif olarak rivayet etmektedir. Buna yakın anlamı olan başka hadis rivayetleri de vardır. Bu kader konusuyla ilgili olup, hadisin yorumlanış biçimi "Allah, said ve şaki olanı önceden bilir" biçimindedir. Ali Şeriati bu hakikati yanlış yorumlayan halkın anlayışını tenkit ettikten sonra (sahife 124133) konunun İslâm'daki gerçek yönünü çok güzel izah etmektedir (Ç. Notu).

Hayret ediyorum! Eğer dediğin gibiyse bu inanç, o zaman Hüseyin'in katili gerçekte Şemr midir, yoksa?.. Allah'a sığınırım. Görüyor musun senin dinin nereden nereye geliyor? Hem halkın, hem de ilâhın karşıtı bir din. Salt Şemr'in derdine çare!?*

İşte senin *rahime* bağlı imanından kurtulup varoluşçu (egzistansiyalist) oluşum, kendimin ve toplumumun kaderini ben belirlediğime inanışım bundandır. Benim kaderim kendi elim, iradem ve seçmemledir. Ben şöyle diyen Sartre'a inanıyorum: "Annesinden felçli doğan birisi, kahraman veya sporcu olamıyorsa kendisi sorumludur." İnsana hangi kerteye değin irade ve özgürlük yetisi kazandırdığını gör! İşte bu Sartre'ın maddî ve dinsiz düşüncesi, öteki de senin manevî ve dinî görüşün!

Hayırlı, Yasaklı Din

Sen bana *hayır* demenin dinini vermişsin ey anam, babam! Ben senin kızınım. Bana gösterdiğin yol, önerdiklerin, beni kendileriyle donattığın değer, ahlâk ve yaşam biçimi şudur: Gitme, yapma, görme, söyleme, kavrama, hissetme, yazma, okuma!.. Hayır, hayır, hayır!.. Böylece senin tüm söylediklerin *hayır*dan ibaret! Ben *evet* dininin izindeyim ki, bana ne yapmam, ne okumam ve ne kavramam gerektiğini gösterip öğretsin.

Bir yazarın deyimiyle "*Hayır*'ı, *evet*'inden fazla olan dine yazıklar olsun!" Ve ben senden bir tek *"evet"* işitmemişim!..

Okumak İçin Olan Bir Kitab!

Anam, babam, büyüğüm!..

Senin inandığın Kur'an ne için geldi? Ben hem Kur'an'da ne olduğunu bilmiyor; hem de içeriğinden habersizim. Hem sen de habersizsin. İşte bu nedenle kâfir ile ben ve sen ders arkadaşıyız! Sonuçta benim onunla bir işim yok! Çünkü, okumak için gelmeyen bir *kitap* neye yarayacak? Oysa sen Kur'anı gözüne, sinene sürüyor, çocuğunun kun-

* Şemr bin Zi'l Gusan: Kerbelâ'da mel'un Yezid'in başkomutanı. (KİTABEVİ)

dağına, onun-bunun koluna iliştiriyor, hastanın yastığının ucuna koyuyorsun. Gördüğüm kadarıyla sen bu kitabı şöyle kullanıyorsun: Evinden çıktığında ondan birkaç ayet okuyor, kilidine üflüyorsun! Ben güçlü ve ileri tekniğin ürünü bir kilidi alır; kapıma takarak kapımı kapatırım ve üfürüğe ihtiyaç duymam! Sen korunman ve selâmetin için ondan bir nüshayı ceketinin astarına diktiriyorsun. Veya kendi boynuna ya da öküzünün boynuna asıyorsun. Ben gider paramı bastırır, uzman bir doktara muayene olur; ilâcımı alırım. Bu nedenle de *senin Kur'an'ına* ihtiyacım yok!

Sen, *seçme, kararlılık, amel, yargı, kavrama* ve *düşünme* yerine, Kur'an'dan bunları edinme yerine onunla *istihare* ediyorsun[1]. Oysa bu saydıklarım insanın işi, insanın değer ve ayrıcalığıdır. Oysa sen Kitaba bir kelime oyunbazlığı, bir çıkar aracı, bir piyango, bir lotari kitabı türünden bakıyorsun! Oysa ben, senin oğlun; vahye inanmadığım halde Kur'an'a bu ölçüde ihanet etmeğe hazır ve razı değilim. Her hâlükârda O bir *kitap*'tır. Onunla oynamıyorum ve Ona bu türden bir ihanette de bulunmuyorum. Ben bilim, zihinsel eğitim, bilgi ve araştırmayla –uzmanlara, dâhilere, bilim adamlarına başvurmayla– aklımı kullanıyorum. Mantığımla düşünüyorum. Eğer bir gün *Kur'an'ın* hidayet ve yol gösterici olduğuna inanırsam, onda yazılanları düşünüp algılamak, hayattaki iyiyi-kötüyü ve düzgün yolu ayırdetmek için onu okurum. Bunu istihareyle yapmam! Gözlerimi açar, metnine bakar ve konuyu araştırırım. Yoksa gözlerimi kapatıp şans ve raslantı sonucu açılan sayfanın sağ üstündeki ilk cümle veya kelimesini mi seyretmeliyim? Değil! Böyle yaparak onun herhangi bir sayfasını açıp işim için kullanarak herhangi bir sorunum hakkında yargıya varmam. Bu saygısızlıktır en azından!

Babacığım! Ben bir öğrenciyim. Eğer biri benim ders, kitap, not, fasikülümle bu biçimde oynarsa mutlaka acı duyar, üzülürüm. Öte yandan ben okumak isteğiyle ele alınmayan bir kitabı –velev Allah'ın sözü de olsa– bırakır ve O'nun yerine, okumak için ele alınan kitabı alırım. Sen de ben de acı çekmemiş, rahatsız olmamış oluruz!.

1 İstihare: Sözlük anlamı hayr aramaktır. Terim olarak, hayırlı bir karara varmak için kılınan namaz ve yapılan duadır (Ç. Notu).

Tekrarlanan Namaz veya Allah'la Söyleşmek

Anne, baba! Senin namazın netice itibariyle sağlık olsa bile, hiçbir ahlâkî ve amelî ıslaha neden olmadığından, olsa olsa hep tekrarlanan bir spor türüdür! Sabah-akşam namaz kılıyorsun, ama ne lâfız ve rükünlerinin anlamını biliyor ne de gerçek hedef ve felsefesini kavrıyorsun. Nedenini, niçinini, anlam ve hedefini bilmediğin, pratik yansımasından yoksun olduğun bir namaz!* Ben daha istikrarlı ve yararlı bir spor biliyorum. Hem pazularımı, hem bedenimi güçlendirir; hem kan dolaşımımı ve teneffüsümü, hem de sindirimimi düzenlemeye ve onların sistemli çalışmalarına yardımcı olur. Bu hareketleri her sabah şiirler ve müzik eşliğinde ruhumu da etkilendirerek yaparım. On yaşından beri spor yapıyorum. Sen ise namaz kılıyorsun. Ben güzel bir vücud, sağlıklı, kan dolu bir bünyeye sahip iken; sen, çökmüş, kamburlaşmış, hani neredeyse yanağını tutsalar canı çıkacak bir haldesin!.. Senin namazının senin hayatındaki etkisi kamburlaşan sırtın ile yamalı dizin! Namaz kılmayan ben ile namaz kılan sen arasındaki fark işte bu iki takva göstergesidir!

Gelelim ve gerçekten birbiriyle karşılaştırarak görelim; hangisiyle yenilmiş, hangisiyle köleleşmişiz?

Sen diyorsun ki, "Namaz kılmak Allah'la söyleşmektir." Birinin karşısındakiyle konuşup söylediği sözlerin ne anlama geldiğini bilmediğini bir düşün! Bütün dikkat ve çabasını harflerin mahreçlerine ve kalkalasına filan yoğunlaştırsa! eğer konuştuğunda *Sad* harfini kazara *Sin* olarak telaffuz etse, konuşması yanlış olur; ama eğer muhatabına söylediğinin anlamını bilmez ve algılamazsa bir şey olmaz! İnsaf doğrusu! Ben sizin bütün tarihiniz boyunca, ısrar ve ihlâsla birinden bir şey/şeyler istediğinizi, fakat istediğiniz şeyin ne olduğunu bilmediğinizi görüyorum. Eğer biri günde beş defa ve her defasında birkaç kez ısrar, yakarış, acizlik ve niyazla sizden bir şey isterse, ne istediğini bilmez ama hep tekrarlar bir pozisyonda olursa, yani istediği hakkında hiç bilgi sahibi olmayıp sadece ısrarla istiyorsa siz ne yaparsınız? Size ne yapmak uygun düşer? Siz, ona ne verirsiniz? Eğer bu işin sizin kor-

* "Sana Kitap'tan vahyedileni oku ve namazı dosdoğru kıl. Hiç şüphesiz, namaz, çirkince/utanmazlıktan ve kötülüklerden vazgeçirir." (Ankebut: 45)

kunuzdan kaynaklandığını ya da görev telâkki edildiğini ama her halükârda bir alışkanlık olduğunu farkederseniz ne yaparsınız? Ne yapmalısınız?

Eğer çok bilinçsiz hatta bilinç karşıtı mayalı bir adam Allah'ın dergâhına gelirse daha ilk namazın ilk rekâtındayken Allah onu dergâhından kovar! Onu üçüncü dünyanın en kötü yerlerinden birine, sömürgeciliğin kucağına atar! Sömürgeciliği farketmez, yük çeker, yemek bile yemeden Allah'a şükreder. Ahiretteki cennet arzusuyla dünya cehenneminde yaşar. Zillet, yoksulluk ve cehalet çukurunun Ebu Leheb'i olurken karısı da onun *odun taşıyıcısı* olur! Eğer Allah lütfedip de onu kurtarsa, değirmen eşeği gibi ömrünce uzak durur. Hiçbir şeye karışmaz; karşı çıkmaz; uzak durur, uzak durur, uzak durur!.. Bu *uzak duruş* dinin yolu izinde geçen bir ömrün günbatımında öyle bin an gelir ki sabah olmuş, hem de ne yaptığını görmemek için kapalı bir göz ve hazırladığını yememek için kilitli bir ağızla! İşte budur *mümin kul*, iffet ve takva dedikleri budur, mü'min kul! *Sakınma ve zühd* diye adlandırdıkları budur! Bu uğursuz dünyada düşmanın keskin gözü ve yağmacı batının açık ağzı –ki görür ve yutar– karşısında beni neye çağırıyorsun? Boyun eğmeğe, rızaya ve tevekküle! Neredesiniz benim mü'min babamla, kutsal anam? Yazıklar olsun siz namaz kılanlara ki, çok gafilsiniz, hatta namazınızdan bile! Siz hayalinizle göğün ilâhına namaz kılarken pratikte ise çağın putlarına, yeryüzünün ilâhlarına! O artık İbrahim ve Muhammed (s.) dönemlerinin somut, sade ve aciz putları gibi olmayan putlara! Çünkü namazımız pratikte bu putları inkârınıza neden olmuyor!

Senin orucun akşam ve sabah yemeklerinin vaktini değiştirmekten ibarettir. Güzel! Ben değiştirmedim. Ben doktor kontrolünde, şişmanladığımda rejim yapar, kesin sonuçlara varırım. Oysa sen mide veya oniki parmak bağırsağı ülseri olsan, her dört saatte bir yemek yemen gerekir. Oysa sen oruç tutuyor ve az kalsın yok oluyorsun. Ramazan ayından önce ve sonra yaptıkların, düşündüklerin ile ramazan ayındaki yaptıkların ve düşündüklerin arasında aç kalmanın ötesinde bir fark yok! Yalnızca bu ay boyunca ikimizin de zamanı boşa harcanmış oluyor. Hayat, yemek ve açlık! Benim mesajımın anlam ve içeriği bu ay boyunca yitmektedir.

Peki Hacc!

Anam, babam!

Geçen yıl ben sizinle hacca geldim. (Buna benzer bir konuşmayı geçen yılkı hac döneminde Medine'de yaptım.) Dedim ki:

Ben ne kervanın vaizi ne de ruhanisiyim. Ne sizin önderiniz ne de sizin gibi bir hacıyım. Ben hac, namaz, oruç İbrahim ve Muhammed (s.) ve vahy ile işi olmayan bir kuşaktan geldim. Onlar bunların tümüne yabancılaşmışlardır. Size söylüyorum; siz buraya gelmişsiniz, ne yapıyorsunuz? Aslında ne tür bir iş için buraya gelmişsiniz. Bu amelinizin anlamı nedir? Ama ben ne yaptığınızı görüyorum.

Görüyorum ki Boing 707 jet uçağıyla Mekke'ye geliyorsunuz. İnişten sonra cilt kapağında bir kaç isim bulunan hac katalogunuzu çıkarıyorsunuz! Haccın amel, rükün ve hükümlerini okuyorsunuz. Hacının ilk yapacağı iş konusunda şöyle yazıyor: "Vardığında devenden inmek isterken önce sağ ayağını yere koy!" Senin haccının destan ve menasikini sonuna* değin okudum.

Peşi sıra geldim. Medine'ye gittiğinde, diğer müslümanların yüzüne, saygı duyup kutsadığın ama tanımadığın ziyaretlerde yüksek sesle, diğer müslümanların çoğunun inanç ve duygularına saldırıp yüksek sesle sövmeğe başladığını gördüm. Oysa onlar da senin gibi Peygamber'in ziyaretine gelmişlerdi!

Sonra namaz vakti geldi. Peygamber Mescidi'nden ezan sesi yükseldi. Şu anda Bilal'ın ezanının, Peygamberin (s.) namazının, ilk İslam toplum saflarının hatırası sende canlanıyor; sana coşku ve şevk veriyor diye düşledim. İşçi, yolcu, esnaf; siyah, beyaz, sarı; Arap, Türk, Tatar, Çinli, Hintli, Afganlı, Kürt, Endonezyalı, Zengibarlı, Senegalli, Berberi, Yugoslav... Dünyanın her tarafından gelenler var; çünkü hepsinin tek bir buyrukla, aynı ahenkle mescide doluştuklarını gördüm. Peygamber Mescidi'nde saf kurdular. İnsanlık soyunun tek renkleşen, bir olan denizine bir dalga düştü. Mescid'in kapılarından taşıp tüm Medine kentini kaplayan bir dalga! Ama ansızın bir de ne göreyim; sen ve telâşlı bir grup uyum içinde namaza durmağa hazırlanan hoş dalgalı de-

* Menasik: Hac ibadeti yapılırken gerekli usul ve yol, yöntem.

nizin içinde; o taraf, bu taraf ve her tarafından el ve ayaklarınızla, namaza uyumla dalga kazandıran kardeşlerinizin tek parçalı ve düzenli saflarını yarıyor, parçalıyor ve hızla kaçıyorsunuz. Sanki bir grup cin camiye gelmiş ve bismillah siz duymuşsunuz!

Sordum:

– Niçin?

Dedin ki:

– Bunlarla namaz kılmayız.

Yani, biz Peygamber Mescidi'nde müslümanlarla birlikte namaz kılmayız. Kendi uzmanlık (!) namazımızı kendimiz kılmaya gidiyoruz!

Öte yandan bakıyorum ki onlar da size Peygamber Mescidi'nde, namaz kılmağa muhalif bir mezhebin mensubu gözüyle bakıyorlar. Kendi kendilerine soruyorlar:

– Bunlar ne diye gelmişler?

– Bunlar Peygamber Mescidi'nde, yüksek sesle Peygamber ashabına, hatta peygamber namusuna hakaret edip ihtilâf tohumlarını serpmek için mi gelmişler?

– Bunlar salt ihtilâf çıkarmak mı istiyorlar?

Evet, Samirî öküzünün ağzından, her iki tarafın arasını iyice açmak isteyen emperyalizm, her ikinizin de sorularına cevap veriyor ve sizleri birbirinize tanıtma görevini üstleniyor!

Size diyor ki; "Şu Sünniler var ya! onların tümü soysopçudur ve Peygamber ailesinin düşmanı!" Sünnilere diyor ki: "Şu Şiiler var ya! Onların tümü neredeyse Ali'nin ilâhlığına inanır, müşrik ve mühürperesttirler. Filistinin düşmanı, Kur'an'a itibarsız Mefatih'ül Cinan'ın asaletine inanırlar. Kâ'be yerine kabirleri tavaf ederler vs.!..

Mekke'de öyle bir vesveseye tutuluyorsun ki, Allah korusun! Tavaf anında sol omuzun Kâ'be binasına tam paralel olmalı.. Yoksa eğer milimetrik bir sapma olursa herşey bâtıl olur. Hatta bazı erkekler kadınlarının omuzlarını tutarak, Kâ'be'ye milimetrik bir paralellik arzetmesini temin etmeğe çabalarlar. Ta ki Tavaf ve dolayısıyla yaptıkları şeyler fesada uğramasın! Sanki Hacc, elektronik ya da mekanik, grift

ve çok zor icra edilen bir amel! Tüm akıl ve duyular teknik uygulamaya yönelmeli! Eğer işin formunda, formülünde kazara en ufak bir aksama olsa, patlama olur! Hem de bu robotvari tavır, "Peygamber (s.) Mekke'ye gelip devesine binmiş vaziyette tavaf yaptı." diyen sizde görülüyor.

Her zaman ve her yerde bütün akıl ve duyular bu teknik formalitelere yöneliktir. Hep sordum: *Nasıl?* Ama tek bir defa sormadım: *Niçin?*

Mekke'de tüm çaba ve gücünü formaliteyi daha titizce uygulamaya, omuzunun alacağı biçime, bu vesveseye harcıyorsun. Aynı zaman ve aynı yerde, dört adım ötende Yahudiler, seninle aynı inancı paylaşan kardeşlerini katletmekte; onlara soykırım uygulamakta; onların evlerine girerek ırz ve namuslarını paymal edip ayaklar altına almakta; evlerini kadın ve çocuklarıyla birlikte havaya uçurmakta... Seni bu derdin acısını çeker görmediğim gibi, haberlere de kulak vermiyor ve diyorsun ki, "Biz ne yapalım beyim? Herkes kendini kurtarmalıdır. Kendini ıslah etmelidir! Bizim zaten uluslararası politikadan başımız rahat değil! Hem bu Sünnî Filistinlilerin Yahudilerden daha kötü olmadıkları nereden belli? Hem şu Arap filmlerine bak ve oralarda fesadın ne boyutlarda olduğunu gör! Onların layık olduğu şey budur!. Bunlar Şiî olmadıklarından Ehl-i Beyt'in kan bedelini ödüyorlar herhal! Sen ameli-nin mükâfatından gafil olma!.."

Bu kervanlardan birinde birisi diyor ki; "Bir ara battaniyemin kaybolduğunu farkettim. Aradım, bulamadım ve vazgeçtim. Kendime buradan bir battaniye aldım. Arafat'a gittik. Burada herkesin bir battaniyesi olması gerekir. Bir köşesine bir işaret yerleştirdiğim battaniyemi birinin elinde gördüm ve tanıdım. Adam dikiş iplerini çekmiş ve ihram yapmış. Çünkü ihram dikişsiz olmalı." Ey baba! Tümü Cihad olan haccın, kıyametteki dirilişi hatırlatan bu ihramların mahşerî kalabalığın coşkusunun, İsmail'ini kurban etmeye hazırlanma heyecanının bile seni battaniyenden gafil kılmadığını gördüm.

Hâlâ, "Bu istisnaî bir durumdur; bu bireyseldir" diyorsun. Peki diyelim ki bu istisnaî bir durumdur. *Sa'y* yerine gittim. Sa'y yaparken birbirleriyle sohbet eden iki mü'min gördüm. Sa'y yeri henüz dinî duygu-

ların değil, insanî duyguların ön plana çıktığı bir yerdir. Celal Al Ahmed'in deyimiyle, "Sa'y yapmaya gittiğimde birinci *sa'y*'ı yaptım, bana önemli bir açılım kazandırmadı. İkinci, üçüncü sa'ylarda yavaş yavaş tutuştum, alevlendim. Öyle bir heyecan ve duygu seline kapıldım ki benim için katlanılması bile güç! Bu kafamı çatlayana dek sa'y yerinin taşlarına vurmak istedim!" İşte böyle bir yerde, böyle olması gereken bir ortamda bay hacı, bu babalardan biri, Hacer'in sünnetini, anılarını tazeleyerek, taklit ederek sa'y ediyor ve arkadaşına şöyle diyordu:

– Hacı filan! Ben yeni birşey keşfettim, yeni birşey idrak ettim!..

Arkadaşı koşarken soruyor:

– Ne imiş keşfin?

– Bizim gibi kadın tavafı Tavafu'n-nisa yapmayan Sünnîlerin durumu çok berbat. Tavafu'n-nisa'yı yapmayanın karısı ona haram olmaz mı? Oysa bunlar ile annebabaları hiçbir zaman bu tavafı yapmamışlar. Ne demek istediğimi anladın mı?

– Evet, anladım! Aklınla yaşa! Yani diyorsun ki, bütün bunlar?!.. He, he, he!..

Gittiğim bu *sa'y*'da arkadaşlarımdan biri, tıp öğrencisi, sanatçı ve duyarlı birisiydi. Dedi ki: "İlk defa hacdaki enginlikleri bu haccımda duyumsadım. İslâm'ın hangi kerteye değin düşünce ve anlam yüklü olduğunu algıladım. Oysa ben, dinin bu ölçüde felsefe, enginlik ve kültür sahibi olabileceğini asla düşünmemiştim. Şiddetle, bu manevî duygunun, bu düşünce, enginlik ve sorumluluk düzeninin etkisinde kaldım. Bunların tümünü hac, insan yaşam ve karakterine bilinçli olarak yerleştiriyor." Karar almıştı. Her noktaya daha bir özenle eğiliyor, her ameli soruşturuyor ve her şeyi anlamlandırmaya bir engin içeriğe, bilince dönüştürmeye çalışıyordu.

Benim yakınımda sa'y ediyordu: Düşünce ve duygu denizine garkolmuştu. Çok da titizdi... Menasık, dua ve ziyaretnamelerle dolu bir kitabı açmış ve sa'y'e ilişkin olan bölümünü okuyordu. Aniden bana sordu:

– Filanca (kitabı hazırlayanlardan) burada bir şey yazıyor. Ancak, ben ne olduğunu anlayamadım.

Sordum:

– Ne yazmış?

Dedi:

– "Dördüncü sa'y'de Safa'nın dördüncü basamağında durup şu virdi okursan para sahibi olursun!" diye yazıyor.

Mahcup oldum. Genç, öğrenci, aydın, duyarlı... İnsanî değerleri, ruhî güzellikleri, bilim-bilinç sermayesinin anlamını, sanat, iman ve aşkı kavramış; İslâm ve haccın, kendisine yeniden güzellik, içerik, enginlik, kişilik ve onur kazandırdığı birisi... Paracı, aciz bedbahtların isteklerini ele alıyor, üzülüyor ve anlayamıyor. Açıklama bâbından dedim ki; "Hayır doktor! Bu sözleri yayıncılar, hacca yakın kitabı hazırlayanlar yazıyorlar!" Cilt kapağını ve müellifin adını bana gösterdi. Sırtım terledi, titredim. Verdiğim cevap, yola koyulup sa'yime devam etmekti. Hem de ne hızla!

Diyorum ki, bu söz belki doğrudur. Belki para sahibi olmanın yolu budur. Fakat, Allah'ın mü'min kulunun, insanın aşktan eridiği, ruhun İbrahim'in işiyle, İsmail'in kurban edilmesi ve Hacer'in sa'yiyle coştuğu, Peygamberin (s.) hatıralarıyla kişinin yanıp tutuştuğu; Allah, insan-kıyamet düşüncesiyle dolup taştığı bu yerde! Evet böyle bir yerde adam nasıl bir yol bulup da para kazanacak?!

Ve sen bu kitabın yazan olan bay âlim! Sen gerçekten kimseden para almıyor musun? Para kazanmak için hiç bir çaban yok mu? Salt yılda bir kez Safâ'nın bu basamağında durup bu virdi okuyarak mı para sahibi oluyorsun?! Eğer paran varsa şu bir gerçektir ki sen bu parayı Safâ tepesinin dördüncü basamağından elde etmiş değilsin!.. Aslında ey değerli âlim, dördüncü basamak nedir? Hem senin yerin Safâ tepesi de değil! Senin yerin İtalyan-Amerikan stili görkemli bir yer! Duyarlılıktan yoksun musun? Bahtsız insanlara haccı görmeden kılavuzluk ediyorsun. Acaba sen çağın kitaplarının borazancılığını mı yapıyorsun? Herşeyden habersiz misin? Hacılar artık demode oldu diye dört motorlu uçağa binmediklerinden Mekke hattında bu uçaklar çalıştırılmıyor. Sen hâlâ deveden, Safâ'nın dördüncü basamağından, ıtır satan pazarlardan... vs. söz ediyorsun!.

Sonra bak, sen daha neler yazıyorsun! "Filân virdi, Kâbe'nin altın oluğunun altında okursan düşmanın ansızın bir böceğe dönüşüverir. Filân dua seni paralı kılar! Kur'an'ın filân sûresi senin filan dert ve hastalığına deva olur!"

Bireyler senin önerilerini dinin önerisidir diye kabul ederek okuyorlar ve sonucunu göremiyorlar. Sizin akideniz dinin aslından uzaklaştığı içindir ki, *Kâ'be, dua ve Kur'an* etkisiz ve esersizdir sanıyor insanlar!.

Evet anam, babam!

Ben bu yolla para elde edilmediğini biliyorum. Ve yine biliyorum ki anlattığınız bu din; ya sen ve senin gibileri hayat ve parayı alçaltmağa, yoksulluğu övmeğe zorlar. Ya da sizi para, mutluluk, maddî ve ekonomik yeterlilik için vird okumağa çağırır. Ya da ekonomik güç kazanmak için sizi, yalvarmalarla, yakarmalarla, acizliklerle imamların/imamzadelerin mezar parmaklıklarından medet ummaya yöneltir. Oysa ben görüyorum ki, senin servetini, azığını, kaynaklarını elinden almış, senin toplumunu ve bütün İslâm dünyasını yağmalamışlar. Aslında sen bunlara dünyanın değersiz süsleri gözüyle bakıyor ve diyorsun ki; "Bunların tümü pis ve murdardır. Dünya nimetleri kâfirlerin nasibidir. Çünkü, zavallılar ahiretten nasibsizdir. Bize gıpta ile bakıyorlar. Ahirette, yediklerinin tümünü geri vermek zorundadırlar. Öyleyse bırak, yesinler, yağmalasınlar!" Ne diyeyim? Aslında gövdene yapışık boş kafan bir türlü meselenin ne olduğunu fark edemiyor!,

Ana, baba! Dinsiz diye yargıladığın ben biliyorum ki; benim ve toplumumun para kazanmasının yolu, sahip olduğumuz servet ve kaynakları kollamak, düşmanın elindekini geri almaktan geçer. Bilim, teknik, düşünce, mantık ve bilinç donanımıyla işe koyulmaktan geçer. Hem görmüyor musun, siz mü'min dua okuyucuları, yoksul ve geri kalmış iken şu kafir ve dinsizler ileri gitmiş ve yeryüzü nimetlerine sahip!

Kerbelâ ve Devrimler

Anam, babam!

Sen her yıl, her ay, her hafta, her gündüz ve gece Kerbelâ destanı için ağladın ve ağlıyorsun. Ben bu destanın ne olduğunu bile bilmiyorum! Çoğu zaman senden sormuş olmam rağmen, hep genel ve müphem biçimde cevaplamışsın. Ben ne olduğunu kavrayamadığım gibi aslında sen de bilmiyorsun!.

Sordum: İmam Hüseyin kimdir, ne için öldürülmüş?

Dedin: Kendini ümmete feda etti.

Sordum: Kendini ne diye feda etti?

Açıkladın: Kendini kıyamet günü atasının ümmetine şefaat edebilmek için feda etti.

Dedim ki: "Baba, bu Hristiyanların Hz. Mesih hakkındaki sözleridir. Derler ki: "Hz. Adem, o hatayı işleyip cennetten yeryüzüne atılınca artık çocukları cennete giremezdi. Çünkü hepsi Adem'in kaderinin mahkûmuydular. Günahın bağışlanması için herkese bir kurban olmalıydı. Mesih insanların hatırı için Adem'in ilk günahına karşılık kurban oldu. Ta ki insanlara, ondan sonra yeryüzünden kurtuluş ve Cennete dönüş yolları açılsın, Allah Adem'in ve çocuklarının günahından vazgeçsin!!" İşte senin dediğin de buna benziyor baba!!

Eğer bu dediklerini kabul edersek bak ne oluyor! Hüseyin'in kendini, bütün ailesini ve herşeyini, zorun, cinayet ve zulmün kılıcına vurdurtması, şehadeti seçmesi senin benim yaşamamız için değildi! İzleyicilerinin, zulmün ve zalimin tasallutundan, sahte biat boyunduruğundan kurtulmaları için değildi! Özetle, halkın özgürlüğü, adaletin yayılması ve hakkın ihyası için değildi! Ya ne içindi? Şunun içindi: Biz bu dünyada günah işleyelim. Ona yakarıp ağlaşalım da o da bize Kıyamette şefaat edip bizi kurtarsın! Böyle olunca, Hüseyin bu dünyada işimize yaramaz!! Pes doğrusu!.

Evet baba! herşey, bütün çaba ve yaklaşımlarınız bunun gibi. Bu din, bu dünyada işe yaramaz. Bu dinin tümü ahiret masraflarını kotarmağa yöneliktir. Bu ise ancak dünyacılara başarı kazandıran bir anlayıştır. Daha doğrusu bu, dünyazedeler ile dertlilere sunulan bir uyku ilâcı!

Anam, babam!

Ben, bu dünyada kurtuluş verecek, benim pratik cehenneme benzer hayatım ile mahkum kaderime bu dünyada çözüm getirecek; senin deyiminle şefaat edecek bir kahramanı arıyor ve izlemek istiyorum.

Ben ve zavallı kaderime senin şu Kerbelâ'nın ne yararı var?

Sen bana, kendini Kerbelâ devriminin uzmanı sayan birince yazılmış, konunun esaslı ve detaylı ele alındığını varsaydığın, sayfaları kabarık ve hacimli, adı da *Şehid Hüseyin'i Savunma* olan Kum'da yeni basılmış bir kitabı verdin. Ben de alıp okudum onu.

Çok güzel! Anam-babam, ben dünya hareketlerini irdelemişim. Büyük Fransız Devrimini, dünyanın ilerici olan olmayan hareketlerini okumuşum. Biliyorum. Bütün ekollere aşinayım. Ve sen hâlâ bana bu kitabı İmam Hüseyin'i tanımam, değerlendirip ikna olmam için veriyorsun.

Bak baba, bu kitapta şöyle yazıyor: Bütün insanlık için Hüseyin'in bu kıyamı bir çok değerler ifade eder. Sonuçlan iki kategoride değerlendirmek mümkün:

1. Manevî sonuçlar,

2. Maddî sonuçlar,

Manevî sonuçlarının en büyüğü şudur: Eğer bir araştırmacı grup toplansa, İmam Hüseyin'e ağladıkları için, Kıyamet günü bütün günahları bağışlanıp cennete giden kadınerkek, insanların isimlerini havi bir fihrist tutsa.. Bu insanların sayıları milyonları aşar. Evet, bu devrimin, kıyamın manevî sonucu!.

Maddî etkileri ise bundan daha dikkat çekicidir. Kuşkusuz batının tüm ekonomist ve sermayedarları, İmam Hüseyin kıyamının ekonomik boyutu karşısında hayrete düşerler. Öncelikle söyleyelim ki, bu bölüm, bu dünyalıktır. Mal üretimi toplumsal hayat seviyesini yükseltir. Şiî toplumunun üretim kaynaklar, maddî refahın ve milli gelirin yükseltilmesi konusunda önemli bir misyona sahiptir. İzleyicilerini ekonomik yoksulluktan ve geri kalmışlık ile üçüncü dünyadan olmak zincirinden kurtarır.

Yazar keşfini açıklıyor:

"Her yıl Kazvin, Sebzevâr, Grunabad, Yezd, Kaşân ve diğer yerlerden Kerbelâ'yı ziyarete gelen binlerce insan, bölgelerinden mahalli eşyalan beraberinde getirip burada satıyorlar. O paranın birazıyla da Kerbelâ malı hediye alıp bölgelerine dönüyorlar. Bütün bu ithalat, ihracat, ekonomik mübadele yoluyla Kerbelâ ile diğer İran kentleri arasında dünyada eşi görülmemiş sürekli ve canlı bir ekonomik yapı oluşuyor!"

Dedim!

Bu ne dar görüşlülük?.. Bu ne biçim dindarlıktır? Bu ne biçim bir devekuşu bakışıdır ki sana hiçbir bakış açısı kazandırmamış! Hatta gözlerini bile senden almış. Öyle ya, sen ufak bir Japon şirketinin mübadele ve ihracatının boyutlarını ya da ufak bir kentin sahip olduğu ekonomik hareketliliği bile göremiyorsun! Bir zavallı İran köylüsünün parasızlıktan dokuduğu ya da önceden sahip olduğu kaba bir halı, seccade, çul veya kilimi götürüp Kerbelâ, Küfe veya Necef de kendisi gibi bir Iraklı araba satarak, o paranın bir kısmıyla da anne, baba, nine, hala, dayı, amca veya teyzesine, bir avuç boncuk, tesbih, ya da Kerbelâ toprağı alıp getirmesi senin gözlerini açmış: "Bu ekonomik, canlılık, ithalat, ihracat öyle bir ekonomik yapı oluşturuyor ki, insanlık tarihinde eşi yok!" Madem sonuç bu, o zaman Kerbelâ devriminden bu denli güçlü (!) bir ekonomik modeli analiz ederek keşfettiğin için İmam Hüseyin'e minnet etmeli, onun başına bu keşfini kakmalısın. Eskilerin aksine devrimi çağdaş bir görüşle değerlendirmişsin. Hüseyin Kıyamı'nın derinliğini, nedenlerini, hedef ve felsefesini gün ışığına çıkartmışsın! Bu tesbih ve boncukların, baştanbaşa bütün İran topraklarında çabucak, hem de doğuda ve batıda benzeri bulunmayan bir ekonomik yapıyı oluşturduğunu bütün aydınlara dünyalılara kanıtlamışsın! İşte Hüseyin'in kıyamının, akraba ve dostlarının şehadetinin ekonomik sonuçları!.

İşte bana okuttuğun, mezhebinin en büyük olayının, en büyük aşk görüntüsünün ve tarihe övünçle malolmuş hareketinin detaylı araştırmasının izi, yapısı bu!. Hâlâ ümitli misin?. Sizin kutsal Kum kentinizde üretilmiş bilimsel, felsefî ve ekonomik araştırma şaheseri olan bu kita-

bın yarısı, töhmet, yalan, kötü söz, tarafgirlik, fanatizm, eksiklik, kin, utanmaz, kanıtsız —belgesiz iftiralarla hem de kendi şahsiyetlerinize— dolu. Diğer yarısı ise, komik araştırmalar ile bilim ırmağını kurutan varsayımlarla dolu! Ve sen bu kitabı Hüseyin hakkında ciddî bir biçimde düşüneyim diye bana veriyorsun[1].

Anam, babam! Güzel dinî düşünceli, öğüt verici bacım! Diyorsun ki, bu kitaplar bozulmanın ürünüdür. İslâm'ın gerçeği bu değildir. İslâm bunların dediği değildir! Ben bir bilim öğrencisiyim. Diğer ortamların yazar, çevirmen veya öğretmeniyim. Uzman veya müçtehid değilim ki gerçekleri ve bilinmeyenleri gidip asıl kaynağında araştırayım. Ben mühendis, doktor, toplumbilimci veya ekonomistim. Bu kitap veya benzerleri dininizi anlatan kitaplardır.. Sizin dinî bilim ocaklarınızın ürünleridir. Kitap için bir grup ünlü bilgin ve seçkin ruhanîlerinizin yazılan da yayınlanmış. Bilginlerinizden hiçbirinin ister yazara, ister kitaba yönelik olsun en ufak bir eleştirisi bile yayınlanmamış veya yapılmamış. Ben nereden bileyim? Bu tarihî, felsefî ve dinî konuyu, hem de girift olan bu meseleyi hangi kaynaktan araştırayım? Mühendis, doktor veya öğrenci olan ben, bu sözlerin İslâm'ın gerçekleriyle bağdaşmadığı sonucuna nasıl varayım? Hem de sizin resmî bilgin ve tebliğcilerinizin ulaşmadığı bir sonuca!..

Sizin ünlü ve kutsal âlimlerinizden birinin akideye ilişkin ünlü bir kitabını verdin bana. Okudum. Hem de tüm minberlerinize kaynaklık eden bir kitap! Hiç kimsenin, yazarına, gözünün üstünde kaşın var! demeye yeltenemediği bir kitap! Siz dindarların "arzularının sonucu" olan bir kitap! Neresinden başlayalım bu kitabın, babam, amcam! Beni hidayete erdirecek bay tebliğci! Siz dünyada Peygamber ve Ali'den daha büyük bir insanın izini mi buldunuz? Ali, benim de kabul ettiğim

---

1 Zamanın tuhaflığına bakınız. Ruhanîliğin kutsal giysisini giyen ve "Şehid Hüseyin'i Savunma" kitabını yazan kişinin külahından fırlayan iki boynuz, sade okuyucuların tepkisine neden oldu. Çoğunluğun saygısına mazhar olan dinî şahsiyetlere yönelik sövgü ve yergilerinden arta kalan diğer yazdıklan bir kaç sayfayı geçmez. Bu adam, halkı *İrşâd*'ın aleyhinde galeyana getirmek için bantlar da hazırlıyor!.. Bu bantlarında ise *İrşad*'ın yayınlarını metin ve anlam olarak tahrif ediyordu. İşte o sövgülerden, iftira ve töhmetlerden arta kalan bir kaç sayfada *İrşâd*'ın Hüseyin'in kıyamı ile ilgili bildirilerinden, isim zikredilmeden tamı tamına aynen aktarılmıştı. Bu adamın bu yaptığı ise düpedüz bir hırsızlık, utanılacak, yüz kızartıcı bir iştir!..

tüm büyüklüğüyle sizden ve revaçtaki dininizin, tebliğcilerinden daha büyük ve İslâm'ın Peygamberi de hepimizden ve her insandan daha büyük. Peygamber'e inanmayanlar bile O'nu büyük bir insan ve peygamber olarak kabul ederler.

Peygamberin (s.) ömrünün son günleridir. Ali ise onun yüce düşünce ve sırlarının hemfikir ve sırdaşıdır. Peygamber (s.) başkalarının gözlerinden gizlenerek Ali'nin evine gitti. Büyük sırlarını ömrünün son günlerinde Ali'ye söylemek, O'na vasiyette bulunmak istiyordu. Şimdi bu durum ve konumda Peygamber (s.) Ali'yle, Ali'nin evinde başbaşadır. Bilinçli olarak, bu iki insanı tanıyan her bireyin bu anda kalbi duracak gibi olur! Bu dünyanın iki büyük insanı başbaşa! Vasiyet ve sırlar... Sizin işte bu kutsal kitabınızda ne okudum biliyor musunuz? Diyordu ki: "Peygamber Ali'ye iki şey vasiyet etti: Birincisi: "Ali, ben senin sinende can verdiğimde, ruhum bedenimden ayrılıncaya kadar onu avucunda tut ve yüzüne sür." İkincisi: "Tenasül organımı iyi örtmeye çalış. Kimse onu görmesin. Çünkü ona gözü ilişecek herkesin gözü kör olur."

Bu kadar. Evet, bitti! Anam, babam! Bana hak vermez misin? Tüm bunları bir kenara iterek, işimin peşisıra, bilim, felsefe, sanat, düşünce ve edebiyatın peşisıra gidişime hak vermez misin?

Romain Rolland'ın Fransız devrimi hakkındaki *Aşk ve Ölüm Oyunu* adlı kitabını okudum. Malraux'un Amerikan bağımsızlık savaşı hakkında yazdığı *Amerika Devrimi* ile *Bırak, Oduncu Uyansın* adlı kitaplarını okudum. Raymond Aron'un *Sosyolojinin Analizi* ile İngiliz sanayi devrimi hakkındaki kitaplarını okudum. Lukacz'ın Büyük Devrim hakkındaki kitabını okudum. *Savaşan Çin* adlı kitabı okudum. Ferhat Abbas'ın *Sömürgeciliğin Gecesi* kitabını etüd ettim. Fransız Fanon'un *Cezayir Devriminin 5. Yılı*, *Yeryüzünün Lanetlileri* ile *Afrika'ya Makaleler* adlı kitaplarını Cezayir Devrimi'ni algılamak için okudum. Nehru ve Ebul Kelam Azad'ın yazılarını, Küba'daki şeker savaşını.. Özet olarak, aydın insanlarca düşünülerek belgeli ve mantıklı bir biçimde ele alınmış, dünya devrimlerinin bilimsel analizlerini içeren onlarca kitap okumuşum. İşte bu aşamamda sen bana Kerbelâ devrimini tanımamı sağlaman üzere *Şehid Hüseyin'i Savunma* adlı kitabı veriyorsun. Bütün o devrimleri bir kenara iterek, bu devrime tu-

tunmamı istiyorsun. Herhalde sen beni "Avam davar gibidir" cümlesinden sayıyorsun. Hani istiyorsun ki, "Bu kitap *bâtıl*'dır okuma, bu adam *bâtıl*'dadır, sözlerine kulak asma. Bu kuruma gitmen caiz değildir!" türünden yasaklama ve emirlerine uymamı bekliyorsun. Ben de sana diyorum ki: Ey bakar kör, ey baba bile olamayan! Düşünce ve hayallerini rahat tut. Ben, senin bu adalet veya adaletsizlik, musibet, sine dövme, ağlama; velhasıl Kerbelâ'dan birşey anlamadım ve bırakıp kurtuldum!..

Tevessül ve Şefaat

Senin herşeyden çok dayandığın ve dininin usullerinden birisi de *tevessül*'dür[1]. Beni bir meclise götürdün. Dedin ki, tesadüfen senin tipinden bir aydın bu mecliste sohbet ediyor ve senin derdini çekiyor. Gittik, tevessül hakkında sohbet ediyordu. Anam, babam, onun şöyle dediğini hatırlıyorum: "Bir adam çok kötüydü, birçok adam öldürmüştü. Âlimin birine: "Ben çok günah işledim, adam öldürdüm. Kendisiyle amel ederek kurtulacağım, Allah'ın da beni bağışlayacağı bir yol, bir vesile var mıdır?" diye sorar.

Âlim:

– Hayır, yoktur!

Adam, hemen orada onun da boynunu vurur, başka bir âlimin yanına gider. O da "Yoktur!" der. Onu da orada öldürür. Bir başkası daha onun ümidini kırar. Onun da hakkından gelir. Bu minval üzere 99 kişi öldürür. Yüzüncü adama baş vurarak çare ister. Yüzüncü adam ona şeriattan bir yol bulur ve der ki: "Evet kurtuluş yolu var!"

Adam:

– Nedir?

Âlim:

1 Tevessül: Vesile; bir şeye arzuyla ulaşma anlamınadır. Allah'a tevessül etmenin hakikati şudur: İlimle ibadetle ve şer'i (İslâm'a uygun) olanı anlamakla Allah'ın yoluna girmek ve gözetmektir. Bu anlamıyla Vâsil (Tevessüle yönelen) Allah'a rağbet eden kimse demektir. (Ragıb el-İsfahânî'nin Müfredat'ından özetlenmiştir.) (Ç.Notu)

– Şu yukarı köyün halkı salih ve iyi kişilerden müteşekkildir. Oraya gider, o salih insanlarla birlikte otururşun. Onlar dua ettiklerinde, sen de dua edersin. Allah rahmetiyle o salihleri bağışlayacağından seni de otomatikman bağışlamış olur!

Bütün suçları Allah'ın kanunlarını söylemek, dini kendi heva ve hevesine alet etmemek, Şeriat adına hile ve düzenbazlık sergilememek olan (A.Ş.) doksan dokuz insanın katili bu adam, yüzüncü adamı öldürmeden o köye doğru yola koyulur. Fakat köye varmadan yolun yarısında ölür. Rüyalarında görürler ki adamın keyfi ve rahatı yerinde. Cennetteki köşklerden birinde oturuyor. Sordular: "Nasıl oldu da kurtuldun?"

Buyurdu ki:

– Azap ve rahmet melekleri geldiler. Her biri beni kendi tarafına götürmek istiyordu. Bir kargaşa ve çekişme başladı. Sonra şuna karar verdiler: Ölüm yerim ile iki köyün arasını ölçtüler. Eğer salihlerin köyüne yakınsam, onlardan sayılıp bağışlanacak ve cennete gidecektim. Eğer diğer köye yakınsam o zaman da fâsık ve günahkârlardan sayılacak, cehennem ve azab ehlinden olacaktım. Ölçüp biçme sonunda ikibuçuk yüzük boyu salihlerin köyüne daha yakın olduğumu gördüler. İşte o doksandokuz nefsi katletme günahından kurtulup cennete girişim böyle gerçekleşti!"

Ey anam! Genç kızın olan beni birgün dinî, ahlâkî ve tebliğî bir toplantıya götürdün. Orada vaiz *şefaat* konusunda konuşuyordu. Hüseyin'in devrim ve kişiliğinin insanlık kaderindeki etkisini anlatıyordu. Kerbelâ devriminin özgürlük ekolü olduğunu, Hüseyin'in *kurtuluşun gemisi ve hidayetin ışığı* olduğunu kanıtlamak için somut örnekler veriyor ve insanların bundan pay sahibi olmaları için ne yapmaları gerektiğini anlatıyor ve buyuruyordu ki:

– Bir Aşura günüydü. Kentin bütün halkı mescid ve mahfillerde, evlerde ağlaşıyordu. Bu kentin mahallelerinden birinde resmen *bilinen* bir kötü kadın vardı. Bu kadın kötü yoldaki kadınların en tanınanı ve çekici olanıydı. O Aşura günü bir grup müşterisi vardı. Öğleye doğru müşterilerine yemekli bir ziyafet ve eğlence düzenlemek istedi. Kibriti

yoktu. Komşunun evine ateş almaya gitti. Ravza* okunuyor, çorba dağıtılıyordu. Ortalık kalabalık, karışık... Gidiş-gelişler... Mutfağa gitti. Kazanın dibindeki ateş közleri sönmüş, küllenmeye yüz tutmuştu. Yukarıdaki Ravza okuyucuları "Katl" bölümüne gelmişlerdi. Kılıç İmam'ın boynuna ulaşmış, kan, iltimas, bir damla su, susuzluk, kimsesizlik... Sanki o anda kan ve susuzluk ağız ve gönüllerden fışkırıyor! O kadın mutfakta ocaktaki külü üfleyince kül gözüne kaçtı. Hüseyin'in uğradığı musibetin okunduğu o anda o fahişenin gözlerinden birkaç damla yaş döküldü! Sonraları insanlar rüyalarında onu cennetin en yüce köşklerinden birinde, temiz etekli kadınlarla hasrolunmuş görünce sordular:

– Sen burada ne arıyorsun?

(Meğer neler olmuş? Meğer oraların hesap-kitabı hangi ölçeklere/ölçülere göreymiş? A.Ş.)

Kadın dedi:

– Benim işim çok zordu. Allah hesabı çok sıkı tutuyordu. Neredeyse korkudan delirecektim. Bütün yaptıklarım, hatta gizliden aklımdan geçirdiklerim bile bu terazide tartılıyordu. Allah: "Eğer zerre miktar iyilik ve kötülük yapmışsan burada etkisini göreceksin" dedi. Ben durumumu biliyordum. Bütün hayatım, ömrüm ve bedenim günahla dolu ve kaplıydı. Bir mahallenin pis işlerini tek başıma temin ediyordum. Özet olarak hesap melekleri zincirlerimi sertçe çekmiş ve "Sen ömründe bir defa bile iyilik etmemiş, hayır işlememişsin. Sen ömrünü hep kötülük, pislik ve çirkeflikle geçirmişsin. Akide, duygu ve düşüncelerini bile.." demişlerdi. Kur'an, terazi, amel defteri.. Ansızın kenara çekildiler. Allah da tavırlarını değiştirmişti. "Ceza Gü i'nün Şefaatçısı"nın geldiğini gördüm. Elimi tuttu ve beni o dehşetli mahkemeden kurtardı. Çünkü sağ elimde getirdiğim giriş iznim yoktu! Cennetin giriş kapılarında, alçak, değersiz, temiz olmayan birileri girmesin diye uyanık ve titiz görevliler bekliyordu. Beni gizli, kimsenin bilmediği, yalnızca taraftarlarının girdiği bir kapıdan götürüp cennetlik kadınlar katma oturttu! Çok hayret ettim, inanamadım. Bu mümkün değil! Nasıl oluyor? Giyiniş, konuşma ve davranışlarından benim gibi olduk-

* Hazret-i Hüseyin'e yakılan ağıtlara verilen ad (Çeviren).

larını anladığım birçok kadın vardı ki bunlar aslında cennetteki cehennemliklerdi. Ev yağmacısı, faizci, hacı, katil yabancı uşağı olanlar, sömürünün, sömürgeciliğin maşaları, zorba ve zalim anamalcılar, cepçiler, fitneciler, dolandırıcılar, halk düşmanları, iftiracılar, riyakârlardan ve fahişelerden oluşan kadınlı erkekli bir grup... Şehitlerle beraber. Özgürlük, hak, adalet ve halk yolunun fedakârlarıyla... Hak için canından geçen hakperestlerle, İslâm'ı ve Kerbelâ'yı algılamış ve izlemiş insanlarla... Evet bunlarla içice! Evet, bu yoldaşlarımdan sordum: "Bizi bunların arasına sorgusuz-sualsiz getirmelerinin nedeni nedir?" Bana açıkladılar: "Bizi buraya getiren Allah'ın adaleti değil, Hüseyin'in şefaatidir."!![1] Biri "Ben dua okudum", diğeri "Ben ziyarete gittim." Bir diğeri, "Kerbelâ'daki türbesine yüz sürdüm." Bir diğeri "Ben zengindim, filân imamın türbesine altın parmaklık yaptırdım." Bir diğeri, "Ben İmam'ın Harem bölgesinin toprağından satın alarak kendime mezar yaptırdım. Günü geldi, açtılar, başı dik biçimde beni göğe yükselttiler. Nurlu bir kapıdan geçirtip şu anda gördüğünüz yere beni getirdiler." Ve böyle sürüp gitti. Düşündüm. Ben İmam'ın şefaati için hiçbir şey yapmamıştım. Aslında bütün hayatım, bütün bu şefaat söylemlerine karşı çıkarak geçmişti. Aynı işimi yapan kadınlardan bazıları Aşura gününde tatil yapar; Ravza dinlemeye gider; ağlar, adaklar adar; yalvarır yakarırlardı. Oysa ben Aşura günü de ziyarete –vizite– açıktım!.."

Sonraları, *şefaat tekniği* uzmanı olan birinin açıklama ve araştırmaları sonucu anlaşıldı ki, o fahişeyi kurtaran neden, Aşura günü ateş almak üzere gittiği evde, Ravza'nın *Ebu Abdullah'ın katli* bölümü ku-

---

1 Şefaat: Kelime anlamıyla, birini yardımcı alarak kendisinden bir şey isteyerek sığınmaktır. Bu kavram genelde saygınlık ve mertebe açısından yüce olanın daha düşük mertebeli olanı katına alması anlamına kullanılır. "Kim güzel bir şefaatla şefaat ederse, ondan kendisine de bir pay vardır. Kim de kötü bir şefaatla şefaat ederse ondan da kendisine bir pay vardır." (Nisa: 85) ayetindeki şefaatin anlamı "Kim başkasına sığınır, katılır, yardımına koşar ve kendisim iyilik ya da kötülük konusunda aracı olarak destek verirse kendisine bu işin fayda ve zararında ortak olursa o da pay sahibidir." (Rağıb, Müfredattan özetlenmiştir.) Şefaat, şef kökünden gelir. Şef, tek olanı çift yapmaktır. Şuf a ise ortağının mülkünü kendi mülküne katmak demektir. Buna göre şefaat, birini kendi makamına, dergâhına, huzuruna almak demektir. Bu anlamıyla kesin olan şu: Şefaat edenin, şefaatin iletildiğinin yanında bir yeri vardır. Ayrıca Şefaat edenin Şefaat isteyen kişiye bir faydası da vardır.

(Bu kısım Kurtubi'nin tefsirinden alınmıştır. Ayrıca Bkz. Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi, Mevdudî. C I, sh. 335346, Pınar Yayınlan, 1983, İstanbul.

lağına iliştiği anda gözlerinden de yaş akıyor olmasıdır! İşte tesadüf eseri akan birkaç damla gözyaşı hem onun hayatındaki bütün pislikleri, alçaklık ve ihanetleri temizlemiş, hem de Peygamberlerin peygamberliğinin, imamların imamlığının, velilerin velâyetinin, âlimlerin mücahidliğinin, şehidlerin şehadetinin; özet olarak, Allah'ın dünya ve insan yaratılışındaki tüm hikmet, sünnet, nizam ve yasalarının, tüm bilgelerin, ahlakî öğretilerin, terbiyevî ekollerin, hukukun, toplumun, insanbilimin yani sağduyunun fonksiyon ve misyonunu da ortadan kaldırmış!.

Anneciğim, işte senin dininden kaçışım o an oldu. Beni meclise götürüp vaizin *şefaat* konusunu öğrettiği, o kötü kadının kaderini ve macerasını anlattığı o gece irkildim, titredim! Anacığım, içimdeki herşeyin o anda yıkılıp döküldüğünü ve onların hepsinden kurtulduğumu hissettim. Orada senin dininden, senin vaizinden kaçtım. Yularından, ayak bağından ayrılmış ve dehlenmiş bir atın kaçışı gibi bir kaçış... Siz hâlâ peşimsıra aksayarak, beni yeniden avuçlarınıza alıp boyun eğdirmek düşüyle geliyorsunuz. Zaman zaman küfrediyorsunuz. Kızgın, öfkeli ve ürkütücü bağırtılarınız var... Adımlarım gevşeyip bana yaklaştığınızda hemen kementle beni tutmak ve yeniden eğerin yular ve ayakbağıyla bağlı bir hamal yapmak istiyorsunuz. İşte nefretim, ürküntüm ve daha hızlı kaçışım da bundandır. Yani bu sıkı, girift bağ/kayıt ve engellerle dolu dinden kaçışım...

Anacığım, bir başka durum daha var. Giyimden kuşama, oturuştan yemek yeyiş biçimine kadar liyakatli, liyakatsiz; değerli değersiz müdahale, baskı ve tazyikler var. Sen binlerce lezzet, rahat ve zevkini, iş ve yaşamını dine feda ederek erkeklerin gözünden ırak, kadınlara özgü dinî meclislere gidersen kötüsünü yapmış olursun işin. Hak etmediğin sözleri duyarsın. Dinî meclislerde bilinçsiz, okuma bile bilmeyen, kulak vermeye değmez kişiler salt *erkek* olmak erdeminden ötürü dilediği yerde oturma, dilediğini yapma, arzuladığı biçimde konuşma hakkına sahip; aynı zamanda, salt *erkek* olma özelliğinden dolayı bilmediği, algılamadığı her konuda alıpverme, yol çizme, suçlama, meclisi birbirine katma, dilediği insana çamur atma yetkisine sahiptir. Oysa sen salt bağışlanmaz *dişi* olmak –sanki elindeymiş gibi– cürmünden ötürü konuşma, ses etme hakkına sahip değilsin. Eğer dinî ve bilimsel etüdlerimde ya da resmî öğrenimde üst düzeye ulaşmış, hatta bütün hayatı-

mı, rahat ve lezzetlerimi imana, insani erdemlere, sosyal ve toplumsal hizmetlere feda etmiş olsam, hicablı olsam bile, bu ayırıcı özelliğe sahip olanlarca dinî bir salonun ardiyesine atılır ve tahkir edilir, sıkıştırılırım. Önüme siyah perdeler çekilir. Bizi peşinen bu siyah perdelerin ardında kalmaya mahkum etmişlerdir. Eğer modern sınıfa mensup gafleten ya da tesadüfen iki tel saçı dışarı çıksa, salt o kadın değil belki bu meclisteki bütün hanımlar kötü bir biçimde suçlanıverirler. Daha da ileri gidilip bu meclisten çıkarılabilir. Bu mecliste dini konferans veren kişi veya kurum da salt meclisteki bu cürmünden –iki tel saçın dışarı çıkmasına bilip/bilmeden seyirci kalma– ötürü mahkum ve kovulmuş telâkki edilebilinir kolayca!

Görüyorum ki, sizin bu dininiz, bir taraftan bütün baskıcılığıyla geçmişi olmayan katı ve tutucu bir dindir. Bir kişi veya topluluğun en ufak sürçmesi nedeniyle bir yaşam boyu edinilen erdemlerini, sahip olduğu onurlu kişiliğini bir çırpıda yok sayar, fasid ve bâtıl kabul eder. Diğer taraftan açık sofralı, açık elli bir cömert kesiliverir:

Günahların denizin kumu, yolun taşlan, göğün yıldızları kadar çok olsa bile bir vird çekmek, bir kez kıbleye yönelmek, ya da *hû* çekmekle bağışlanır. Belki sana bunlar birkaç şehid sevabı bile kazandırır!! Hele bir de herhangi bir vesileyle bir de şefaatçi elde etmişsen, iş tamam! Artık korkmana gerek yok!

Zulüm ve Sömürünün Hizmetindeki *Velayet* ve *İmamet*

Ana, baba!

Senin inandığın *velâyet* nedir? Diyorsun ki, Ali ve ailesini sevmekten ibarettir. Peki "Ali kimdir?" diye sordum. Bana onu değil, onun keramet ve mucize(!)lerini anlattın. Bizim dışımızda yapamayacağımız uzmanlıklar! Yiğitlikler, savaşlar, çatal uçlu Zülfıkâr... Şu anda beni, bizi ve Şiayı savunacak şey Zülfikâr değil ki! Diyorsun ki Hayber'de mucize oldu. İyi de şu andaki Hayber'in değil Filistin toprağının işgalcisidir Yahudi! Ve senin de bu Yahudi ile bir alıp-veremediğin yok! Diyorsun ki; dindarlık, açlık çekmek, yamalı-yırtık elbise giymek, yaptığı işleri bilinçli bilinçsiz tekrarlamaktan ibarettir. Yani halkı bu yapılanış ve alışkanlığıyla yoksulluk ve güçsüzlüğe özendirmekten ibarettir.

Diyorsun ki, bir keresinde Ali'yi eleştirenlerden biri çakıl taşına dönüştü. Bir başkası kadına dönüştü. Kadın evlendi, yedi çocuk doğurdu; sonra İmam onu bağışladı, yine eski haline döndü!! Diyorsun ki Ali kundakta iken, kentin halkının korktuğu bir ejderha gelip Ebu Talib'in evine yöneldi. Ali kundaktan elini çıkarıp onu parçaladı. Bu nedenle de adı Haydar oldu!! Diyorsun ki.. Diyorsun ki., ve daha neler neler!. Bu sözleri yayan âlimlerinizdir anam, babam! Yoksa, *Kitab-ı Bihâr*, *Munteha al-Âmal* kitaplarını avamdan olanlar mı yazdı? Aslında bu anlattığımız Ali bizzat efsanevî İranlı Rüstem'dir ve siz ona kimi İslâmî motifler yüklemişsiniz. Sizin bu anlattığınız Ali ya sofilerin, mistiklerin ya da pehlivanların işine yarar. Yani Ali, ya tekkelerin ya da zorbaların sembolüdür.

Ana, baba! Ben bu Ali'yi kendime önder olarak kabullenemem. Ben nesnel ve insanların toprağından olan, benim gibi insan olan birinin önderliğini isterim. İnsanüstü, lâhutî biri, insanın işine gelmez. Kapalı kapıdan girip düşmanlarını bir bakışla hamam böceğine çeviren, bir gecede yedi yerde birden misafir olan birine uyamam! O benim imamım olamaz! Ali'nin erdemi olarak aktardıkların benim derdime çare değil, işime gelmez. Hindistan'da da altmış gün tek bademle yaşayan bazıları var! Diyorsun ki, Allah, Ali'nin, İslâm Peygamberi'nin (s.) yatağına yattığı o geceden ötürü, Ali'nin bu fedakârlığıyla meleklere övünür!! Ali bütün bir hayatı boyunca hep ölümü karşıladı! Bu dünyada insanlar uğruna fedakârlık eden ve bu fedakârlığa inanmış nice insanlar var! Böyle olan, senin anlattığın Ali'den bana ne?

Bir de ben ve benim gibi olanlara küfrediyorsun; "Ey dinsiz, ey mezhepsiz, ey köpeklerle hemhâl olup dini elden giden!.."

Bu, ikna etmek değildir anam, babam! Ali'nin ekolü, Ali'nin dünya görüşü nedir? Ali'nin izlediği yol? Ali'nin uyanık düşünce ve engin ruhu? Benim bildiğim Şia, bilgi, takva ve fedakârlıkla dünyayı Ali'nin ekol ve çizgisine hazırlamalı! Yoksa sizin yaptığınız gibi insanları usandırmamalı!

Bana, kızın olan bana tanıttığın, benden kendisine uymamı istediğin Fatıma ile Zeyneb! Fatıma inlemekte. Ama inlemesi halk için

değil, kocasının alınan hakkını savunmak için! Ali ile karşıtları arasındaki ihtilâf, Ali ile Ebubekir ve Ömer arasındaki ihtilâf, hilâfet sorunundandı. Fatıma, Ali'nin eşi; Aişe, Ebubekir'in kızı olduğundandı yapılan savunma. Sen bana diyorsun ki, Fatıma'nın tüm yaşamı boyunca işi ağlamak, nefret etmek olup hedefi de babasından kalan Fedek arazisini elde etmekti ki bunu da elde edememiştir. Fatıma hakkında bana söylediğim, anlattığın başka bir şey var mı? Varsa söyle! Eğer başka yerlerde başka şeyler yazılmışsa göster de okuyup öğreneyim!

Bana tanıttığın Zeyneb ise, Aşura sabahı çadırdan çıkıp şehidlere doğru giden, inleyip ağlayarak çadırına dönen biri! O günü öğleye kadarıyla biliyor; öğleden sonra yitiriyoruz. Öğleden sonra ne olduğu ise, hem ben, hem sen, hem de tarih kitaplarınca meçhul! Güzel! Her kardeş kardeşinin uğradığı musibete ağlar, yüreği acıyla kavrulur, hatta kendini dağlayabilir. Bana bu konuda söylediğin başka bir şey var mı? Aşura'dan sonra Zeyneb'in ne yaptığını söyledin mi? Zeyneb'i sen de tanımıyorsun, ben de! Elimizdeki kitaplar da!.. Diyorsun ki bazı uzmanlara ve âlimlere özgü kitaplar da var. İyi de sen ve benle bu kitapların ilişkisi ve alâkası ne?

Hayatı unutmuş, uyuşturucu dinin, dünyayı harab edip ahireti âbâd eden dinin... Evet bu dinin, cennetteki köşkler için bizi bu dünyada evsiz-barksız bırakmakta! Senin büyük adamlarından çok bilgili ve çok molla olan biri diyordu ki: "Bu dua kitabı okuyan herkese Allah cennette yakutlarla, süslerle bezeli yetmiş köşk versin diye yazılmış!" Ben de derim ki, "Bütün hayatım boyunca dua okur, namaz kılarım. Allah Cennetteki yetmiş köşkü de size versin. Ben orada bir ağacın altına da uzanırım. Yeter bu dünyada, Tahran kentinin güneyinde bana 3 x 4'lük bir oda ver bana!" Bu sonuç almaktır! Bu Ali'nin dostluğu olarak gördüğün, velâyet ve mezhebinin verdiği sonuçtan daha iyi!.

Ben insanlığa ve tarihe egemen olan sistemlere karşıt, insanları özgürlük ve adaletten pay sahibi yapan bir önderliğin peşindeyim. Oysa sen, bana öyle bir velâyet öneriyorsun ki, Ali'de yaradılışta var olduğunu söylediğin eğilim ve bağlantılar benimle bağlantılı değil. Sonra bir de Ali'yi sevmek, kimyasal bir tepkime gibi, kişinin tüm kötü eylem

ve amellerini birdenbire iyiliğe[1] dönüştüren bir katalizör! Bazılarınızın daha ilginç iddiaları var; Allah diyor ki: "Eğer Ali'yi seviyorsan, ne kadar günah işlemiş olursan ol cennettesin. Eğer Ali'yi sevmiyorsan ister Allah'a itaatkâr ol yine ateştesin!"[2] diyorlar.

Allah'a isyan, yani ne? Yani halka isyan. Yani zulüm ve ihanet... Yani başkalarının hakkına tecavüz... İşte budur senin velâyet anlayışın. Fakat ben, beni zorun, zulmün, bozgun ve fesadın velâyetinden kurtaracak bir velâyetin izindeyim!.

Anam, babam!

Senin bana kavratmağa çabaladığın *İmamet*'e gelince! İmamet şudur: Peygamber (s.) kendisinden sonra, kendi yerine amcası oğlunu nasbetmiş. Sonra ise onun çocukları otomatikman, Peygamber'e (s.) akraba olmaları ilkesiyle irsî olarak on-iki kişiye kadar imam olarak halka egemen olmuşlardır. Oysa maslahat arayıcılarının kimisi "Bu imamet anlayışı, İranlıların eski saltanat anlayışlarından kopye edilmiştir." derler. Durum her neyse bu senin anlattığın imametin şu zamanımıza, şu halimize ne faydası var? Şimdi ne yapalım? "Peygamber'den (s.) sonra H. 650 yılına kadar egemen olanlar değil, bu Oniki İmam hükmetmeliydi" biçiminde iman etmek, bizim, toplumun ve insanlığın hangi derdine dermandır? Güzel, haydi kabul edeyim ki onlar hükmetmeliydi! İyi de şimdi ne yapmalı? Çağın insanına, bu halka önerin, mesajın, sözün nedir? İmamet ile diğer sistemler arasındaki fark nedir? Ebubekir'e oy veren kişi göçtü, Ali'ye vefalı kalan da! Tarihte Ali'ye ya da Ebubekir'e bu bağlamda vefalı olan kişiler de şimdi yok! Hiçbirine vefalı olmayıp da başkalarına vefalı olanlar da gittiler. Sen hâlâ tüm düşünce ve zikrini, "Hükümet onların değil, bunların hakkıydı" meselesinde yoğunlaştırmışsın. Öte yandan senin *hak-hükümet* anlayışına karşı varolan duyarlılığın tarihte kalmış!.

Sonra diyorsun ki, bu imamlar, masum ve metafizik kişiliklerdir! Senin ve benim türümüzden/cinsimizden değildirler. Pak olan *insan*

---

1 Bazı Şia müfessirleri "Allah günahlarını sevaba dönüştürür" mealindeki Furkan suresinin 70. ayetinin tefsirinde bu görüşü dile getirirler. Oysa bu görüş, Ali'yi herkesten fazla üzer.

2 Daha fazla bilgi için, Kum: 1350 baskılı Hüccetül İslâm Muhammed Ali Ensarî'nin "Şehid Hüseyin'i Savunma" kitabına bakılabilir.

ötesi şahıslardır. Allah'ın dergâhına dünyada bunlarla tevessül edelim ki, ahirette cehennemden, hesaptan ilâhî adaletten kurtuluşu elde edebilelim!?

İyi de anam, babam! Ben bu dünyada insanın önderliğini üstlenen, uğursuz, mahkum kaderini değiştiren bir imameti arıyorum. Zalim hükümetler, zorba ve baskıcılar, sömürücü ve sömürgeci güçler elinde jenoside (soy kırıma) tâbi tutulmuş, kurban edilmiş ve hâlâ edilen insanlara kurtuluşu kazandıracak bir imamet! İnsanlar için, onların kurtuluşu ve savunması için düşünelim, sorumluluk duyalım. Adalet, özgürlük ve insanlık ilkelerine dayalı bir *imamet* arayalım!

Senin *imamet*in bu biçimde değildir. Senin *imamet*in, hakkında salt bir dizi sayımlık bilgi sahibi olduğun oniki bireylik bir imamettir. (Bize öğretmen okulu yıllarımızda oniki imamı sayın diyorlardı. Sayıyorduk. İkinci defa sondan başa doğru sayın, diyorlardı. Böyle olunca da kuşkusuz herkesin imamet ve velâyeti imanı doğruydu? Aldığı not da (10 + 10 = 20 idi!!?).

İşte senin din adına, Şia adına, büyük şahsiyetler adına bana tebliğ ettiğin, öte yandan beyin hücrelerine yer etmiş bilgiler ya bunlardır, ya da bunların benzerleridir. Sen yaptığın amel ve törenlerle, adaletin özgürlüğün, insanî sorumluluğun, seçme, yaşam çevresini belirleme hakkının gerçekleşmesini arzulayan, kendi yaşadığı toplumun koşullarını ve kaderini belirlemek, değiştirmek isteyen ve bu doğrultuda bir iman oluşturmak çabasında olan bana, benim kuşağıma ve çağın insanına ne söylemek istiyorsun?

Ben de, çağdaş kuşak gibi, saydıklarımın arayıcısı olanlar gibi senden uzaklaştım. Bu düşüncelerin peşisıra gidiyorum. Felsefî ekol, sanatçı, yazar, tarih, insanbilim, psikoloji ve sosyoloji temeli üzerine boy atan ideolojileri buldum. Bunlar karşısında bana verecek neyin var? Geleneksel, kalıtımsal törenler ve taklitlerle, ürünsüz çabalarla dönüşüm ve değişimi sağlamak mümkün değildir.

Anam, babam!

İki mertebeyi araştıralım. Şimdi neresinin doğru, neresinin yanlış olduğunu görelim. Biz araştırmacı değiliz. Yaşamak, çalışmak ve iş sahibi olmak istiyoruz. Aslında sonuç olarak ben şu noktaya varmışım:

Sen ve senin gibilerinin şu andaki kaderi, durumu şunun göstergesidir; şu anda inandıklarınız, bu itikadî temel üzre ulaştığınız sonuç, kimseyi bir yere ulaştırıcı, götürücü bir yol değildir. Sen yoksulluğa yöneliyor, açlığı tercih ediyorsun: "Açlık dünyasında sevgili Allah'tır. İslâm Peygamber'i (s.) açlıktan midesine taş bağlamıştır. Bu doğru. Ama vardığınız sonuca bak, "Öyleyse dünyanın açları, açlıklarına razı ve şükredici olmalıdırlar. Açlığı gerekli kılan ahiretin mutluluk, kurtuluş ve hoşnutluğudur. Etkin faktör budur. Ölümden sonra sizi salihler, mü'minler ve kurtulmuşlardan kılan faktör olduğundan size bu dünyayı zindan kılanlardan memnunsunuz. Öyleyse elinizdeki lokmayı da bunlara veriniz ki Ahiret'te daha fazlasını bulasınız!"

Ey anam, ey babam! Ben, "Bu lokmayı bırak" diyenin, bu sözleriyle neyi amaçladığını biliyorum. Sen idrak edemiyor ve hayatının dar çerçevesinden bir türlü çıkamıyorsun. Bu zühdperestliğin, bu uyuşturucu dinin sana bırak dediği lokmayı kimin kaptığını da görüyorum. Ben sizin bir oğlunuz bir kızınız olarak sizi asla bağışlamıyorum. Şu ülkede, sizin dininiz, sizin Şianız adına ne medrese, ne fakülte ne de kütüphane olsun istemiyorum. Bu inandığınız biçim ve koşullara uygun hiçbir şey istemiyorum. Bunların hiçbiri benim derdimin dermanı olmadığından, gidip başka dinlerin mekânlarında başka şeyler okumayı tercih ederim. Küfredip, bana fesad ve kötülük olarak belletmeğe çalıştığın o şeyler bakıyorum ki isteklerimi temin eden alternatiflerdir.

Evet, bir yol vardır.

Senin yoluna koyulup, örtünüp güneşten yoksun mu olayım?! Senin hayır!., hayır!, hayırlarınla mı amel edeyim?!

İkinci Bölüm

BEN SORUYORUM

Şu anda neyi söyleyeceğimi de bilmiyorum. Kimin temsilcisi olarak sizinle konuşayım? Çünkü, şu ana kadar mesajlarını, itirazlarını iletmeye çalıştığım kuşakla ortak inancım olmadığından onların temsilcisi değilim. Bu toplumun dininin kutupları olan, özü olan kişilerin de temsilcisi değilim ki onların adına konuşayım. Çünkü onlar beni kendi temsilcileri olarak kabul etmedikleri gibi beni Allah'ın gidermesini arzuladıkları bir belâ bilirler. Öyleyse konumuma, durumuma varın siz bir isim koyun, hüküm verin!.

İnandığım İslâm

Ders arkadaşlarıma, meslektaşlarıma, hocalarıma, sanatçılara, entellektüellere, değişik ideoloji mensuplarına, hümanizm-demokrasi-özgürlük felsefelerine ilişkin çeviri kitapları okuyanlara, adalet taraftarlarına, insanlığın özgürlük ve kurtuluşunun sorumluluğunu hissedenlere ve benim sınıfımdan olanlara şunu demek istiyorum:

İslâm sizin sandığınız gibi değildir. Benim bu dinle ilişkimi sürekli kılan ve koruyan insanî sorumluluk ve bilimsel bir akidedir,. Yoksa ne dinin sırtından rızkımı temin ediyor, ne itibar sahibi oluyor ve ne de

sosyal bir mevki sahibi oluyorum. Belki dinî akidem hatırına bunların tümüne tekme vurmuşum. Ben, iş, toplum ve ekonomik maslahat adına değil; bir gerçek adına bu dine inanmışım. Senin gibi aydını ve senin hedef ve şiarlarına da inanıyorum. Ben de zulüm ve adaletsizlikleri, aykırılıkları, dengesizlikleri kökten kaldırmanın çabasındayım. Özgür insanın oluşması yolundadır gayretim. Öyle bir dinin izindeyim ki, yoksulluğu ve sınıf çatışmasını kaldırır. Öyle bir dine inanıyorum ki insanlara bu dünyada kurtuluş ve özgürlük bağışlar. Öyle bir sorumluluğu yüklenmişim ki, bu sorumluluk, hemen herkese bu dünyada dirilik ve olgunluk kazandırır. Öyle bir akideye inanıyorum ki, adalet terazisini ölümden önce çağdaş toplumda ikame eder. Müslüman oluşum bundandır işte.

Öğrencilerimden biri, bir dinleyici üslubuyla: "Senin nitelendirdiğin biçimde din ve Şia mezhebi nesnel olarak gerçekten devrimci midir? Yoksa maslahat icabı mı böyle nitelendiriyorsun?" diye sordu. Dedim ki,

"Ne maslahatı? Dinî mücadele ve eylemimde elde ettiğim şeyin ne olduğu ortadadır. Bilimsel kişilik ve aydın olma itibarımı, gençliğimi, rahatımı, ailemi, hayatımı, geleceğimi, işimi... Evet herşeyimi imanım hatırına gözden çıkartmışım. Görüyorsun ki bunların karşılığında elde ettiğim şey, ehl-i imanın töhmet, sövgü ve acımasız tavırlarıdır. Biliyorsun ki, eğer hayatımı bu yolda vakfetmek yerine başka yollara vakfetseydim, rezilliğe bulaşmış, fakat; bağ, bahçe, konak, araba sahibi, sosyal mevki sahibi biri olurdum. Veya fakültede profesör ve çağdaş kuşak nezdinde saygın bir kişi olurdum. Ama ben onların tavrıyla iş yapmayıp bütün gücümle, bilgi ve kalemimle, Allah, din, İslâm ve Şia'nın peşine düştüğümden artık onların benimle bir işleri kalmamıştır. Uzaktan bana arka çıkan taraftarlarım olarak düşlediklerindir, şu anda işimi kıran ve bana engel olanlar!.

Sanıyorsun ki ben, mantıksal bir kıyas ilkesiyle, dini, dinsiz çevrelerde gündeme getiriyorum. Dini toplumbilim, ilerici ve insancıl ideolojilerin silahıyla –ki ben her zaman bunları kullanmak çabasındayım– savunuyorum. Geleneksel dinin resmî mütevelli ve savunucuları da benim koruyucularımdır... Beni böyle sanıyorsun ama durum hiç de senin sandığın gibi değildir, tam zıddınadır. Beni *Din*'e ve Şia'ya çeken

bu geleneksel çevreler değil, aklî ve insanî gerçekliklerdir. Aynı zamanda kişisel veya sosyal bir maslahat da değildir. Hristiyan ruhanîlerin tekfir ettiği Ernest Renan'ın itirafıyla "İslâm insanın dinidir." Ve ben inanıyorum ki Şia da diğer İslâm mezheblerine karşıt özel bir mezheb değildir. Yani geleneksel Cebriye, Mutezile, Eş'ari, Zeydiye mezhibleri ya da Sünnî Şiî mezheblerinin şu andaki görünüşüne katılmıyorum. Bu mezhebler, Hristiyanlık'taki Ortodoks, Katolik, Protestan ya da Anglikan mezhebleri gibi değil!

Görece bir kaç şeye teslim olan, veya dinî usulleri, mezhebî usulleri ayrı olan ya da İslâm, üç değişken ilke iken; Şia iki değişken ilke olan bin mezheb statüsü de değildir. Şia İslâm'dır, başka birşey değildir!. Bence Şia İslâm'ı kavramanın bir türüdür. Nasıl bir kavrama? İlerici, soyluluk karşıtı, ırksal ve sınıfsal İslâm patentli egemenliklere karşıt tavrı olan bir kavrama. Şia, başlangıcında, İslâm'ın gerçek çizgisinde ruhsal ve toplumsal düzlemlerde oluşmaya başlayan bozulmaya karşıt bir hareketti. Anti-İslâmî, soy-ırk-sınıf unsuruna dayalı çıkışlar karşısında, bunların bilinçli-bilinçsiz etkilerine karşı Peygamber (s.) sünnetinin koruyuculuğunu yapmıştır. Toplumda gücü elinde bulunduranlar, İslâm'ı salt gabya iman ve doğa-ötesi bir akide olarak kabullenmişlerdir. Toplum planında ise, politika olarak tarihte görüldüğü gibi baskıya dayalı egemenliği, ulusalsınıfsal sistemi yaşatmışlardır. Bu güçler hep egemen olduklarından, Şia, İbrahimî peygamberlerin mesajı ve İslâm'ın temel hedefi olan iki asla, yani *Adalet* ve *İmamet*'e dayanmıştır. Bu iki ilkeyi hareketinin şiarı olarak belirlemiştir Şia. Buradaki kastım kesinkes, kalıtımcı, geleneksel, tutucu ve fanatik eğilimleri olan Şia mezhebi değildir.

Ben, senin gibi sorumlu, topluma karşı yükümlülükleri olan bir aydın olarak, senin de sahip olduğun anti-gerici, anti-sınıfsal, ilerici insanî arzu ve duyarlılıkların sahibi olarak, yaptığım bilimsel ve tarihî araştırmalarım İslâm'ı tanıma, İslâm tarihini öğrenme, geçmiş dinlerle modern ideolojileri bilme sonucunda şu nesnel-bilimsel sonuca ulaşmışım. Şia, akidevî açıdan İslâm'ın ilerici bir telâkkisi, siyasî ve sosyal açıdan İslâm tarihinin halktan yana olan bir ekolüdür.

Halktan yana, özgürlükçü ve devrimci olan sana, inandığın ekolün –felsefî, bilimsel, ve stratejik yöntemi her neyse onunla işim yok– tüm

hedef ve şiarlarının özeti bu iki temele niçin uymamaktadır diye sorarım. İnandığın din her neyse –Kollektivizm, İdealizm, Diyalektik, Materyalizm, Egzistansiyalizm, Hümanizm, Demokrasi, Liberalizm...– bu iki temel ilkeyi eyleminin elbisesi yapmak isteğinde midir?

Nedir bu iki ilke?

Birincisi, sınıfsal çelişkili, sömürücü, zalim, toplumu parçalayıcı, bir sistemi değiştirip yerine eşitlik ve adalete dayalı bir sistemi ikame etmek. Yani Adalet!

İkincisi, toplumu; diktanın, soyluluğun sultasından kurtarıp, devrimci, insanî ve temiz bir önderliğe teslim etmek. Yani İmamet!

Biri toplumdaki sınıfsal sistemi değiştirmek isterken diğeri toplumdaki egemenlik sistemini. "Niçin?" dedi. Dedim ki: "Senin hayal ve iddiana göre Şia mezhebinin aslı, riyazet, ibadet, matem ve ağlayıştan oluşuyor!? Oysa böyle değil. Aslında sen, Şia'nın mezheb olduğuna, binasının iki ilke üzerine kurulu olduğuna, bütün Şia'nın bu iki ilkeyle sağlamlaştığına inanmak istemiyorsun: Birincisi adalet, ikincisi imamet.

Bu senin diğer ekollerde aradığın şeyler değil midir? Bu, insanlık ve toplum için gerçekleşmesini istediğin şey değil midir?

Şia bu iki ülke üzre sağlamdır. Ama ne yapalım ki bu iki ilkeyi aslî anlamlarından uzaklaştırmışlardır. Yani bu iki ilke isim olarak korunurken, resim olarak reddedilmiş!

Eğer hileciler, bu ikisini anlamsız ve etkisiz kılmışlarsa, bu ikisinin anlamını kaldırıp yerine *takiye*, *ibadet* ve *riyazet* gibi kavramlar ikame etmişlerse de ben aydınlara ve halka seslenerek bağırıp söylüyorum: "Hayır! Şia'nın ilkeleri bunlar değildir. Adalet ve İmamet'tir." Bizim talihsizliğimiz bu iki ilkeyi isim olarak bırakıp, anlam olarak değiştirmiş olmalarından kaynaklanmaktadır. Öyle ki Şia'nın ne adaleti adalete yarar; ne imameti imamlığın işine gelir. İmameti Şah Abbas'ın kısmeti olurken adaleti de zulmüne alet olmuş! Cihad, işkence ve aşkla dolu geçen asırlardan, sahte Arap hilâfetinden, Moğol sultasından sonra, Şia'nın yoksul ve mahrum halkının elini tutan ise *Ali'nin sevgisi* kılıfına bürünmüş olan Hakan'ın zorbalığı ve Han'ın zulmüydü!.

Herşeyi değiştirmişlerdir. Dış görünüşünü korurken, anlam, ruh, yön ve tavrını değiştirmişlerdir. Her zaman bir düşünce ve akideyi içinde barındıran, birer zarf örneği olan İslâmî kavranılan, kendi sınıfsal, politik ve ekonomik çıkarları için değiştirip özgün yapısından ve içerikten yoksun kılmışlardır. Boş, çürük, beyinsiz ve ruhsuz kavramlar! Boş kap misali kavramlara hurafe ve uyuşturucu unsurları ağır basan anti İslâmî nesneler doldurmuşlardır.

Tevhid, Kur'an, dua, hac, adalet, imamet, velâyet, Ali, Hüseyin, mead, şefaat, kaza ve kader, tevessül...Bütün bu kavramları salt lâfzî biçime dönüştürmüş veya asıl anlamlarının tam zıddı bir anlamda kullanmışlardır.

Ve sen... Kardeşim, bacım, iş arkadaşım, sınıfdaşım!.. Yazar, çevirmen, aydın, bilgin, sanatçı; sosyalist, liberalist, özgürlükçü, toplumsever, ilerici, adaletsever, önderlik-kardeşlik arayıcısı, insanlığın kurtuluş ve dirilişinin özleyicisi. Senin şu kavramlardan anladığın, din adına, İslâm adına görüp aşina olduğun anlam var ya, işte o, bunların yürürlükte olan uyuşturucu ve bozuk anlam ve lâfızlarıdır. Oysa İslâm bu değildir. Allah, Mead, İmamet, Adalet, Hac... bu değildir. Senin gördüğün biçimiyle dışladığın değildir. Sen dışlamakta haklısın. Ancak, benim demek istediğim senin dışladığın, olumsuz tavır takındığın şey hakk değildir.

Tahrifler Sürüyor

Baylar, bayanlar!

Bu dinden bıkan entellektüel bacı ve kardeşime şunu demek istiyorum: Senin söz konusu, olduğun ilâh, insanlığa uyuşukluk veren bir dinin konumlandırıcısı ve koruyucusudur. Bireyi kişisel sorumluluktan vareste kılan, insanları adak adamağa, dalkavukluk etmeğe teşvik eden bu ilâh, İslâm'ın ilâhı değildir.

Tevhid, salt doğa-ötesi idealist bir teori değildir. Tevhid, Allah'ın varlığında tek olduğuna, çoğul olmadığına inanmaktan da ibaret değildir. Tevhid, aynı zamanda bir dünya görüşüdür. *Tarihî, sosyal ve insanî* bir görüştür. Varlıkla birliğin, ırksal-sınıfsal birliğin alt-yapısıdır tevhid. Grupsal, düşünsel, sınıfsal ve ulusal şirkin inkârcısıdır.

İslâm'ın ilâhı; izzeti, bilimi, demiri, adaleti, cihadı, sorumluluğu, insan iradesi, özgürlüğü, serveti, medenîleşmeyi, insanın doğaya egemen olmasını sevendir. İnsan bu ilâhın emanetçisi, yeryüzündeki halifesi, ruhunun taşıyıcısı ve meleklerin secde ettiği bir yaratığıdır!.

İnsan O'nun dostudur. Ya zillet? İnsanı, "Allah'ın ahlâkıyla ahlâklanınız"a çağırmak bu zillete mi çağrıdır?

İslâm'da Allah adildir. Bu, evrenin adalet temeli üzre olduğu anlamınadır. Çünkü Allah, bu evrenin yaratıcısıdır. Varlık O'nun tecellisi ve varlık düzeni O'nun iradesinin tecellisidir. Toplum, yaradılışın yasa ve düzenine dayalı olduğundan dürüst ve doğal toplum zorunlu olarak adalet temeli üzeredir. İnsanın hayatıda Allah'ın iradesinin tecellisi doğrultusunda olmalıdır ki âdil olabilsin. Çünkü ilâhî irade âdildir. Öyleyse *Allah âdildir* sözü şu anlamdadır: "Adalet bir dünya görüşüdür. Eğer toplum adalet temeline dayanmıyorsa, anti-İslâmîdir.. doğallıktan uzaktır, bozuk ve yokolmaya mahkumdur ve evremin sistemine zıttır." Bu, adaletin anlamıdır. Adalet, fizik ötesi, felsefî, yaşam ve evrenle ilişkisiz, toplumsal adalete yabancı değildir. Belki bunun karşıtı olarak adalet, ilâhî bir sıfattır. Yani âdil sistem, salt tevhidî/dinî bir sistemdir. Yani adalet; varlık, doğa, toplum ve insanlararası ilişkinin alt yapısıdır.

Şia'nın adalet'i temel ilke alması şu anlamadır: *Adalet* bugün anlaşıldığı gibi salt fîzikötesi, felsefî bir konu ya da bilgin ve filozofların başını ağrıtan bir akide değildir. Adalet, zulümle mücadelenin şiarıdır.

Demek istiyorum ki:

Kardeş, Bacı!.

Biz bir Müslüman olarak İslâm tarihinin zorbalığa dayalı, Peygamber (s.) sünneti iddiasındaki hilâfete karşıyız. Bu şu anlama gelmektedir: Toplumsal hayatta *önderlik*, masum insana yani temiz etekli insana özgü olmalıdır. Hain, kirli ve uzlaşmacı olana ait olmamalıdır. İnsanlığın önderliği bu hareket, bu yön üzre olmalıdır.

Benim inandığım din, insanları yoksulluğa yöneltici değildir. Belki bu din yoksulluğu küfrün duvarına bitişik bir duvar sayar[1]. Peygamber (s.) ve Ali'nin terbiyesini alan büyük insan Ebu Zerr der ki: "Yoksulluk bir kapıdan girdi mi, din öbür kapıdan çıkar."

Ali, oğlu Muhammed Hanefî'yi şiddetle uyarır. "Çocuğum yoksulluktan Allah'a sığın. Çünkü yoksulluk, dini eksilten, aklı sarsan, nefret ve kini körükleyen bir faktördür."[2]

Öyleyse yoksulluk ve mutsuzlukta kemale eren bir din bizim dinimiz değildir. Belki o, Hristiyanvari veya Hintvari bir sufilik ve riyazet ile çile çekmedir. İslâm, izzet, servet, güç ve cihadda hayat bulur. Senin yoksulluğu kendisine erdem gördüğün Ali, benim inandığım Ali değildir. Benim inandığım Ali, çok yüce meziyetlere sahip olmasına karşın insandır. Gücün, düşüncenin, söz ve yazının savaş ve kahramanlığın, aşk ve vefanın, tenzih ve sakınmanın, incelik, duygu ve ruh güzelliğinin, hak yolunda sertliğin, insanî adaletin kesiştiği, birleştiği bir insandır. Bireylerin hukukunu teslim anında hakimdir. İslâm toplumunun büyük şahsiyetlerinden Hanif oğlu Osman'a üç dirhem verirken kölesine de üç dirhem verendir. Bu benim inandığım Ali'nin ekonomik sistemidir. Doğru, âdil bir ekonomik ortaklık.

Mihrabdaki duasında ruhunu terbiye eden, savaş alanında düşmanını ezen, İslâm toplumunda müslüman da olsalar; zalimle, işçisini satan patronla, sömürücülerle İslâm için mücadele edendir.

Ali'nin dilinde hak, güç demek değildir. *Hak* Ali'nin hükümeti veya Ali'nin hakkı anlamına da değildir. Kendi hakkından rahatlıkla vazgeçtiğini görüyoruz. Belki Ali'ye göre hak, halkın hakkı ve zorbalığın ölümü anlamınadır. Ali şöyle buyurur: "Benim düzenimde hiç kimse karıncanın kazandığını ağzından alamaz. Benim düzenimde her insan diğerine eşittir. Eğer müslümansa imanında, eğer müslüman değilse insanlığında! Her insan Malik* katında kardeştir!"

---

1 Peygamber: "Yoksulluk neredeyse (az kalsın) küfür olacaktı." diye buyurur.

2 Nehcül Belağa'dan

* Malik Eşter: Devrinin en değerlilerinden ve Hz. Ali'nin en iyi dostlarından. Hz. Ali'nin Mısır'a vali olarak tayin ettiğinde kendisine verdiği emirnamdeki emirlerden biri, M. Akif Ersoy tarafından şöyle tercüme edilmiştir: *"İnsanlar ya dinde kardeşin/ya da hilkatte eşindir."* (KİTABEVİ)

Demek istiyorum ki:

Benim inandığım İslâm, bireysel kurtuluş, ölümden sonraki bireysel kurtuluş için riyazet, cefa ve yoksulluğu öneren bir din değildir. Benim İslâm'ım Osman ve Abdurrahman'ın İslâm'ı değil, Ebu Zerr'in İslâm'ıdır! Ebu Zerr'in şiarı, servet yığmaya, halkın yoksullaştırılmasına ya da sömürülmesine elverişli bir ortamın hazırlanmasına karşı çıkmaktır. Yani Ebu Zerr'in şiarı:

"Ey iman edenler, (Yahudi) Ahbarlar (bahamlar) ından ve (Hıristiyan) Rahiplerinden çoğa insanların malını haksızlıkla yerler ve (insanları) Allah'ın yolundan alıkoyarlar. Altın ve gümüşü biriktirip Allah yolunda infak etmeyenleri elim bir azabla müjdele." (Tevbe: 34)

ayetindeki durumun İslâm'a toplumunda oluşmasına karşı çıkmaktı.

Osman ve Ka'bûl Ahbar, Ebu Zerr'e Kur'an'ı tefsir ederek, "Evet ama bu ayetteki ruhanîler, mülk sahipleri ve servet yığıcıları diğer dinlere mensup olanlardır." dediler.

Ebu Zerr: "Ayetin neresinden diğer dinlere mensup olduğu anlaşılıyor? Her ne kadar ayetin başlangıcı diğer dinlerin ruhban ve ahbarlarına yönelikse de. ayetin son kısmı geneldin herkesi kapsar. İster müslim ister kâfir, ister muvahhid, ister müşrik olsun malı, altını, serveti yığan herkesi.." dedi.. Osman'la çatışması bu noktadaydı.

Ebu Zerr gerçek bir İslâm bilimcisidir. Yoksulluğun, açlığın, dengesizliğin ve toplumsal çelişkinin oluşmaması için Kur'an yasasına uygun bir cihad şiarıyla, sana, bana ve bütün aydınlara İslâm'ın bu tür çelişki, dengesizlik, servet yığma ve yoksulluk dini olmadığım göstermek için canını verdi.

Eşitliğin Simgesi: Hacc

Bu kuşağa demek istiyorum ki:

Aydın kardeş ve bacım!

Doğrusu senin de alaya alıp dile doladığın hacı(!) gerçekten İbrahim'in Haccı'nı yapan hacı mıdır? Her yıl, her insan kuşağının İbra-

him'le ahidleşmesi midir? Ne ahdi? Ne yapacak? Bu insanların her yıl her kuşak, yapmak için söz verdikleri ve İbrahim'in başlattığı hareket ne hareketidir? İlk basamağında tevhidin gerçekleşmesi ve şirkin yokedilmesi hareketidir!

Demek istiyorum ki, şu anda şirk yoksa, puttan İbrahim kırmışsa niçin hâlâ daha güçlü ve daha çok put var insanoğlunun hayatında?

İbrahim salt tarihe ait bir kişilik değildir. Ondan sonraki peygamberler ve en son benim peygamberim de onun yolunun sürdürücüsüdür. Öyleyse İbrahim'in yolu, yolcuların hâlâ izlemesi gereken bir yoldur. O'nun hareketi, hayatın hareketidir. İbrahim'in kendisiyi mücadele ettiği şirk, bugün O'nun çağından daha güçlü bir biçimde dünyaya egemendir. Hem daha da katı, daha da kötü, daha da sinsice... En önemlisi, daha da gizlice...

Hacc büyük bir insanî gösteridir. Her yıl, her kuşaktan insanlar, sosyal hayat ve sisteminden soyunmak, bağ ve bağlantılarını koparmalı; ırksal, ulusal, ailevî ve sınıfsal tüm renk, alâmet ve elbiselerden sıyrılmalı, hayatın insana yüklediği tüm sınır ve kayıtları kesip atmalı, özgür, renksiz ve eşit bir ortamda kefen giymeli ve o görkemli sahneye çıkmalı!. Çünkü, o sahnede her birey tarihin muhacir ve mücahidi olan İbrahim'in hareket ve heyecan dolu destanını tekrarlamaktadır. Bu, onda herkesin o ilk gösterinin tekrarlayıcısı olduğu bir sahnedir. Bu devrimci ve görkemli törende birey; tüm hareket tavır ve davranışlarıyla, İbrahim, Hacer ve İsmail'in büyük anısını tazeleyip somutlaştırmaktadır.

Hacc; insanların eşitliği, ulus ve sınıfların birliğidir.

Tavaf, aşk ve tevhid'dir.

Sa'y; eylem ve cihad, öğrenme ve bilince bir dönüş, ideal ve aşk hedefine yönelme hicretidir.

Kan bayramı, kendi İsmail'ini kurban eden hr bireyin, her İbrahim! bireyin tarihin üç boyutlu, (içindeki ve toplumdaki) şeytanına karşı bir zafer bayramıdır.

*Hacc*ın odak noktası, insanların Kıble'sidir. *Tavaf*ın odak noktası, ferdî hayattaki amellerin merkezi ve Hacer'in istirahatgâhıdır.

Hacer, haccın menâsik ve farzları adına her yıl milyonlarca müslümanın taklid ile tazeledikleri bu amelde İbrahim'e yoldaşlık eden; İbrahim'e uyarak yaşamış olan bir cariye! Her şey yok olucudur. Ancak, Allah'ın rızasına uygun olan şeyler başka! Allah, bütün peygamberleri, salih ve aziz kulları arasından bir komutan seçti. O'nun mezarı da insanların tavafının başlangıcı olan Allah'ın evinin yanında. Kadını, pis, adî, değersiz ve terkedilmesi gereken bir varlık olarak gören dinlerin aksine. Allah, tarihin bütün çehreleri arasından *Hacer* adında bir kadını seçmiştir. Bir esir, bir anne! Ve O'nu bu Kâ'be'nin civarına defnettirdi. Onun mezarını kendi evinden bir bölüm olarak bildirdi. Bütün kullarına ve peygamberlerine bu evin etrafını tavaf etmelerini emretti. Haccın, her hareketinin bir sembol, bir hikmet, bir arınma ve ıslah oluşu bundandır. Müslümanların hacda birbirlerini daha çok tanımaları, birbirlerinin hayır ve ıslahı için çabalamaları, diğer bütünleşme için sözleşmeleri sözkonusudur[1].

Oysa gidip gördükten sonra hacının ne yaptığını daha iyi farkettim. Hacının aldığı sonuç nedir? Kimler gitmektedir? Çoğunluğu, bütün bir hayatı boyunca özgürce dilediği işi yapmış, sınırsız-bağsız, sorumsuzca yaşamış, ölümün yaklaştığı demlerinde, ölünce Münker-Nekir'e bir haraç (!) verebilmek için gelenlerdir. Çoğunluk ömrünün sonunda gelir ki, artık yapabileceği bir şey kalmamış olsun ve dönünce dört-gözle ölümü beklesin. Yani "Bu farz da tamamlandı! Bu da boynumdan söküp attığım bir borçtu!" desin.

Ancak, hacca giden herkes böyledir demek istemiyorum. Bireylerde dışa yansıyan bireysel ahlâkın izleri vardır kuşkusuz. Ancak siyonizmin Mekke köşesine kurulduğu, sömürü ve emperyalizmin İslâm'ın kalbinde –Mekke'de– özgür ve rahat olduğu bir zamanda, bu değerlerin, geleneksel amelin ne faydası var?. Binyüz yıl önce İmam Cafer oğlu Musa, bunlara diyordu:

"Gürültü (kalabalık) ne kadar çok ve hacı olanlar ne kadar az!"

---

1 *"Ve Allah yolunda hakkıyla Cihad edin. O sizi seçmiş ve babanız İbrahim'in yolu olan dinde sizin için bir zorluk kılmamıştır. Daha önce, peygamberlerin size şahid olması, sizin de insanlara şahitler olmanız için size müslüman adını veren odur."* (Hacc: 78)

Annen-baban ve mü'min kuşağın hacca gidip döndüklerinde bir sonuç almak istersin. Hacc'ın etkisiyle iş ve kişiliklerinde değişimler görmek istersin. Ancak Hacc'ın sonucunun gerçekleşmediğini ve değişim olmadığını görürsün. Aksine aldığı hacılık payesiyle, hemen sömürü, ihanet ve kirli işleri daha. kayıtsız ve sınırsızca yapmaya başladığını görürsün. Bir de bakıyorsun ki onun elde ettiği ve senin de hayatında izlediğin, bavulunu açtığında aileye ve dostlara bir sürü hediye getirmek biçimindeki bir sonuçtur. Yani aslında, Japon kapitalistleri, put kıran İbrahim Halil'in geleneğinden büyük ölçüde nasibdar olmuş!

Kur'an Okunan Kitaptır

Demek istiyorum ki:

Evet, sen Kur'an diyorsun, ama hangi Kur'an? Cehaletin elinde teberrük edilip kutsanan bir nesne olan Kur'an mı? Cinayetin mızraklarının ucundaki Kur'an mı? Yoksa çeyrek yüzyıldan daha az bir sürede çölün dağınık ve düşman kabilelerini birleştirerek dünyanın egemen güçlerini –Bizans, Sasanî– çökerten, insanlığın kaderini ele geçiren, devrimci yapısıyla insanlık tarihinde yepyeni bir medeniyet ve kültür meydana getiren bir kitap olarak mı Kur'an?

Kur'an, Allah'ın adıyla başlayıp, *nas*'ın yani *halk*'ın adıyla sona eren bir kitap! *asumânî* bir kitaptır; ama bugünkü mü'minlerin inandığının, imansızların kıyas edişinin aksine daha çok doğaya –yere– yönelik bir kitaptır. Daha çok hayata, bilgiye, izzet, güç, ilerleme, kemal ve cihad'a yönelik! Yaklaşık yetmiş suresinin adını insanı ilgilendiren konulardan alan bir kitap! Yaklaşık otuz suresinin adını maddî fenomenlerden alırken, yalnızca iki suresinin adını ibadetlerden alan bir kitap!.

Tebliğcisi ümmî olan bir kitap! Bizzat Kur'an'ın kendi deyimiyle ne kitabı ne de okuma-yazmayı bilen bir peygamber, mürekkebe, kalem ve yazdıklarına and içti[1]. Cihad ayetleri, ibadet ayetlerinden fazla olan bir kitap! İlk mesajı okumak olan ve Allah'ın öğretmekle iftihar ettiği

1 *"Nün, Kalem ve yazdıklarına and olsun."* (Kalem: 1) Birçok müfessir 'nun' için "geçmişte kendisinden mürekkeb elde edilen bir cins balıktır" derler.

bir kitap! İnsana kalemle öğretilmiştir![2] Okuma ve yazmanın yaygın olmadığı bedevî bir toplumda kalem, okuma, yazma...

Bu kitap *dostunun cehaleti* ve *düşmanının hilesiyle* yapraklan açıldığı günden beri, yapraklan masraflı olmaya başladı. *Metni* terkedilip *cildi* revaç bulduğundan beri, adı "okumak" anlamına gelen bu kitap okunmaz oldu. Kutsama, teberrük ve mal, kazanma işleri gördü. Toplumsal, ruhsal ve düşünsel mesele ve dertlerin cevabı bu kitapta aranmadığından beri[3] onda soğuk algınlığı, romatizma türünden bedensel hastalıkların şifası aranır oldu. Uyanıkken terkedip, yatarken başlarının üstüne asarak uyuduklarından beri görüyorsun ki ölülerin hizmetine sunulmakta, ölüp gitmişlerin ruhlarına ithaf edilmekte ve sesi yalnızca mezarlıklardan duyulmaktadır.

Aydın bacı ve kardeşim! Onu hayattan uzaklaştırmak, etkisini toplumdan silmek, sedasını *cihad* sahnesinden ve *içtihad* çevresinden unutturmak için ne kadar çaba harcadıklarını bilemezsin!

Derler ki, Kur'an'ı "ka-re-e" kökünden alıyorsunuz. "Karene" kökünden alırsanız sonucu "okuma kitabı" değil "yoldaşlık kitabı" olur ki "kendine yapıştırmak, tutturmak" anlamınadır. Derler ki; Bismillah'ın "ba" harfinde gizli olan hikmetleri tefsir etmeğe bir ömür yetmez. Derler ki; Kur'an'ın yetmiş *özü* vardır. Her *özün* yetmiş özü vardır. Her özün yetmiş özü vardır. Bu böyle sürer gider!. Bu doğrudur. Yani Kur'an çok geniş kapsamlı bir anlam bütünlüğüne sahiptir. Ancak buna *Kur'an'a yaklaşılmaz!, Kur'an anlaşılmaz!* anlamını yüklemişlerdir. Yani Kur'an'ı açıp, okuyup düşünerek ondan bir şeyler kavrayan mahkumdur. Kur'an'dan kavradıklarını açıklayan kimseler kuşkuyla karşılanır, onların söyledikleri hemen reddedilir.

Derler ki, "Kur'an'ın gerçek ve nesnel anlamı imamlar nezdindedir. Bu da özel ve gizli kitaplarda olduğundan kimse ondan haberdar değildir. Bu sır Peygamber (s.) ailesindeydi. Sonra elden ele geçti ve en son Gaib İmam'da kaldı." Bu itibarla aslında bu ailenin bu kitabı da-

---

2 *"Yaratan Rabb'inin adıyla oku. O insanı 'alaktan (kan pıhtısından) yarattı. Oku, kerem sahibi Rabb'in kalemle öğretti. İnsana bilmediğini öğretti."* ('Alak: 15).

3 Kur'an'da en büyük hastalıkların (küfür, nifak, azgınlık, isyan ve dalalet (sapıklık), şifası vardır.

ha fazla anlamış olması nazarî olarak doğru olmakla birlikte, bundan hareketle, Kur'an'ın bir muamma ve gizem kitabı olduğu, beşerin onu kavramasının mümkün olmadığı kanısına varılmış!

Derler ki; "Kur'an'ı kendi aklıyla tefsir eden herkes, ateşteki yerini hazırlamış olur." Bu sözü güya Peygamber'in (s.) "Kur'an'ı kendi görüşüne göre tefsir eden ateşteki yerini hazırlar" hadisine dayandırıyorlar. Yani Kur'an'ı kendi görüşüne ve re'yine göre tefsir etmek. Aslında Peygamber'in (s.) bu sözü gayet mantıklı ve bilimseldir. Dahası, araştırmanın temelidir. Araştırmacı, gerçeği araştırmada; zihnini kişisel görüşlerinden, önceki inanışlarından, önyargılarından, avrupalı bilginlerin deyimiyle önyargılarından arındırması gerekir. Ancak böyle yaparsa, bir metni tefsir etmeye kalkıştığında gerçek anlamı yakalayabilir. Yoksa her kelime ve deyimi önceki deyimiyle uyumlu kılmağa veya kendi inanç karakterine göre tevil etmeğe kalkışır. Oysa biz bu noktada *rey*'ın *akıl* diye uyanıkça anlamlandırıldığını görüyoruz. Biz biliyoruz ki bir kitap *akıl* olmadan ne okunabilir, ne onunla amel edilebilir, ne de kavranabilir. Bazı insanlar saltanatlarının elden gitmesinden korktukları için *akıl ile tefsiri* haram kıldılar, Kur'an'ı okuyup onunla amel etmekten çekindiler. Hem de bu hadisin hilâfına Kur'an'ı hep *re'yleri* ile te'vil ettiler, tefsir ettiler. Böylece bu kitabı, Peygamber (s.) etrafındaki birkaç kişiyi belirleyen ve onlarla donduran bir kitap biçimine dönüştürmeyi becerdiler. Oysa bu yaklaşım ve anlayış bile, kinayelere, köşeden-kıyıdan zorlamalara dayalı olduğundan doğru değildir. Bunların karşı çıktığı Peygamber (s.) etrafındaki adamları savunanların bile Kur'an'a yönelişi bunlardan farklı değildir.

Daha kötü sözler de söylediler. "Aslında gerçek Kur'an, İmam-ı Zaman'ın elindedir. Zuhur ettiğinde kendisiyle beraber getirecektir. Mevcut Kur'an gerçek Kur'an değil!! Bozulmuştur!! Bazı ayetler ondan çıkartılmıştır!?"

Bu söz herşeyi altüst etmektedir. İslâm düşmanları çok uyanık. İşi kökten halletmek istiyorlar. Bu konuda epey çabaladılar da. Tüm atraksiyonlarıyla, hileleriyle, Kur'an'ı, halkın arasında kapatılmış, sesi kısılmış, düşüncesi, hedef ve mesajı belirsizleşmiş ve terkedilmiş kılarlarken, cildinicismini yaygınlaştırdılar. Evet, ortamı bu biçime dönüştürmüş olmalarına rağmen onlar için tehlike şudur: Belki bir gün bu orta-

ma kulak asmayan bazı aydınlar çıkar ve bu kitabı açıp okurlar, ondan ilham alırlar. Düşünsel perişanlıklar, itikadî çelişkiler, müslümanlar arasında ilâhîymiş gibi sunulan tefrika ve mezhep bağnazlıklarına savaş açarlar. Ve İslâm'ı yeniden Kur'an'ın ocağında kavramak isterler. Cahil, ölü, müşrik, hasta, putperest, ayrılıkçı ve çökmüs müslüman toplumlara yeniden vahdet, hayat, hareket, bilgi, sorumluluk, açılım, akletme ve düşünsel yenilenme bağışlayabilirler.

İşte bu uğursuz şayiayı, bu korkunç iftira ve faciayı "Bu gerçek Kur'an değildir, gerçek Kur'an Gaib İmam'dadır..." yalanını İslâm'ın yokolması ve müslümanların ölümü için körüklediler. Çalıştılar, çabaladılar. Bazı bilginlerin yağına bu zehiri kattıkları gibi bazı ünlü kitaplarda da yer almasını sağladılar. Bazı grupları bu faciaya inandırdılar. Ancak mutlulukla ifade ederim ki bizim ulu ve güvenilir âlimlerimiz çabuk davranıp karşı çıktılar. Buna taviz vermediler. Faciayı kökünden kurttular.

Benim aydın dostum! Bütün bunlar şu anlamadır: "Düşman, Kur'an'dan korkuyor." Ama, nasıl? Düşmanın bu korkusu senin hayat, kurtuluş, uyanıklık, bilinç ve yaratıcılık konusunda bu kitaptan mutmain olmandan, onu kavramandandır!.

Aydın dostum, daha neler neler yaptılar!

Okumanın, düşünmenin, aydınlanmanın, kavramanın, bilinçlenmenin, yol bulmanın (hidayet), ayağa kalkmanın (kıyam), amel etmenin kitabı olan Kur'an; izleyicilerinin, yükümlülük, seçebilirlik (furkan) ve insanî sorumluluğu adına önerdiği tek çözüm *istihare* olan, teberrük edilen bir kitap biçimine dönüştürüldü. İzleyicilerinin ona karşı görevi: Kupkuru bir yüceltme, takdis, tazim, teberrük ve öpmek... Abdetsiz el sürmemek, bir kılıfa geçirerek aynanın kenarına veya duvarın yüksek yerine asmak...Kundağın yanına, yeni evin kapısına, misafirin baş ucuna... Bazı sûreleri, ayetleri de cadıca işlevler, özel törenler, tılsım ve büyüler, cin ve romatizma kovup gidermeler, büyük büyülerin düğümlerini atmalar...için kullanılır oldu. Veya lohusa kadın ile ineğin sütünü çoğaltmak için...

Biri diyordu ki: "Dindar aydınlarından yetmiş kişinin de bulunduğu siyasî bir hapishanede, Kur'an'da bir konuyu araştırmak istedim.

Kur'an bulamadım. Ama bu yetmiş aydında, farklı baskıları olan değişik yüz dua kitabını gördüm, saydım!"

Hangi Kur'an'dan söz ediyorsun aydın kardeşim? Toplumun çöküşü ve kültürel zaafiyetten acı duyan, sorumluluk sahibi sen yazar, sanatçı, öğretmen, çevirmen, öğrenci! Hangi Kur'an? Acaba siz Kur'an'a karşı çıkan ve siz ona uyanlar, evet siz... Bildiğiniz, tanıdığınız bir Kur'an hakkında mı yargıda bulunuyorsunuz? Tutuculuk faktörü, uyan kişiye, Kur'an'ı okumadan, tanımadan, kavramadan kabullenip iman etme hakkını veriyor. Ama sen, insaflı aydın! Sen Kur'an'ı açmadan, okuyup düşünmeden, kavramadan reddetme ve inanmama hakkına sahip değilsin! Senin sandığının tam aksine, Kur'an izleyicilerine söz söylemekten alıkonulduğundan, Kur'an'ı cismi takdis edilirken, ruhu, sözü ve düşüncesi bırakıldığından sonradır ki, müslümanlar, hürafeciliğe, sosyal zaafiyete, düşünsel donukluğa, kuru taassuba, ekonomik, politik ve bilimsel çöküntüye maruz kaldılar.

Ey bilinçli aydın! Eğer Kur'an'ı açıp metnini okuyamıyorsan, ne dediğini öğrenip algılayamıyorsan! Tarihi okuyamıyorsan! Bu kitabın insanî devrimin oluşunda ne denli bir mucize olduğunu... Boş Yunan felsefesi, ütopyaya dayalı Hint mistisizmi, soyluluğa dayalı Roma ve İran medeniyetleri ile arapların barbarlık ve cahilliği ortamından ansızın kültürel, düşünsel, siyasî ve ahlâkî platformda nasıl evrensel bir mucizeyi gerçekleştirip coşturduğunu... Parça parça insanlığın kalıbına devrimci ruhu nasıl yerleştirdiğini, bilimsel, ruhsal ve maddî bir ilerlemeyi takva ve adalet ilkeleriyle her zaman mutluluk ve kazançtan yoksun halklar arasında nasıl yeşerttiğini izlemiyorsan, en azından çağdaşımız Kuzey Afrikalı devrimci önderlere kulak vermelisin:[1]

> "Kuzey Afrika'nın anti-sömürgeci özgürlükçü hareketi ve uyanıklığı, tam tamına, Seyyid Cemal'in izleyicisi ve şiarı tüm müslümanların Kur'an'a dönüşünü temin etmek olan Muhammed Abduh'un Kuzey Afrika'ya geliş gününden başlar. Abduh, bütün İslâm âlimlerini topladı ve onlara: "Köhne felsefeler, kadim bilimler, Fıkıh, Kelâm, Hikmet, Tasavvuf tartışmaları, fizikötesi sorunların gündem oluşturması, ayrıntı (fer'i) hükümlerin tartışılması, zihinsel ifrat gibi il-

1 La Nuit Colonial Ferhat Abbas

letlerin denizlerinde boğulmaktan vazgeçerek Kur'an'ın izine geliniz. Bütün kadim, modern, İslâmî, gayri-islâmî bilimlerden Kur'an'ın "mesajı"nı doğru-dürüst kavrayabilmek için yardım alınız. Sömürge halklarınızı, çökük toplumlarınızı, hurafe, tefrika, dargörüşlülük, tutuculuk ve cehalete müptelâ mezheplerinizi Kur'an'la tanıştırınız. Kur'an'ı hem dinî ve bilimsel çevrelerin, hem de düşünürler ile avamın zihinlerine açınız. Kur'an'ı bütün bu çevrelerin gündemine sokunuz..." diye çağrıda bulundu."

Evet, Kur'an müslüman toplumlarda tekrar gündeme geldikten, ders mahfillerinde Kur'an okunduktan, din âlimleri arasında Kur'an tefsir ve araştırmaları yaygınlaştıktan, savaşçılar ve aydınlar arasında Kur'an meseleleri tartışıldıktan, hatta çiftçi evlerinde Kur'an öğretildikten sonradır ki Kur'an; hayatı sınırlayan, biçimlendiren aslî yapısıyla sofrasını yaydı. Bu ilk başlangıç adımının ürünleri, müslümanları, Fransızın avucunda köleleştiren kaderlerini değiştirmeleridir... Uyuşturucu düşünceyle onları gafil kılan dinî anlayışlarını terketmeleridir.. Akideye yerleştirilen vehimlerden, ayrıntı kabilinden ihtilâflardan, mezhebî saldırılardan, cahilâne tutuculuklardan sıyrılmalarıdır... Yani Kur'an'ın hidayetiyle uyanıklık, sorumluluk, bilinç, kendini tanıma, güç ve birlik sahibi olmağa çalışmalarıdır.

Bundan önce dindarlar, sömürgecilik ve emperyalizmin boyunduruğunda olmalarına rağmen, gündeme gelen dinî amel, dinî tavır onlar için şu anlama geliyordu: Bireysel günahlardan bağışlanmak, ibadetle ahiret için sevap devşirmek, resul ve imamlar ile salihlerin şefaatini kazanmak... Peki emperyalizm? Sömürgecilik?!!

Ve bu tavırları şu konumda sergileniyor daha açık: Fransız generalleri, tüm Cezayir, Tunus, Merakeş (Fas) ve Moritanya'yı insanlık dışı Fransız sömürgeciliği altında tutuyor... Zenginlik, izzet ve kültürleri yağmalanıyor... Hem de General Sustel'in oğlu ok atıp avcılığı öğrensin diye arap atı partilerinin düzenlendiği bir ortam.. Hem de Paris'teki karısına, "Hepimiz iyiyiz. Ben iyiyim, köpeğim iyidir, Arap'ım iyidir," diye mektup yazdığı bir ortamda... Mü'minler, bu kara günlerde, bu zillet konumunda, utanılacak yükü omuzlarında taşıdıkları o günlerde, zikir, dua, tevessül, adak, ziyafet türünden hayır, sevap kazandırıcı işlerle uğraşıyor; bireysel olarak kendilerini cehennem ateşinden, ahiret-

teki azabtan kurtarma çabasını sergiliyorlar.. Zillet, izzete tercih edilmiş...

Fakat Kur'an, kutsal rafından eğitim, öğretim ve düşünme saikiyle inince, onlara ahiretteki kurtuluşun bu dünyadaki kurtuluşa bağlı olduğunu, cennetin yolunun özgürlük, izzet, uyanıklık, bilgi ve bilinçten geçtiğini, bu dünyada zillet üzre ölenin orada zillet üzre kalkacağını, burda kör olanın orda kör olacağını öğretti[1].

Ve İslâm'da Allah'a yakınlaşmanın yolu akletmekten geçer. *Taadbûd*[2] bilgisiz ve bilinçsiz bir abidlik de değildir. Eşek, değirmen çarklarının dönüşünü, taşlarının yerindeki fırlamamasını sağlayan bir araçtır. Müslümanlar bunları yeniden algılamaya başladılar.

Bildiler ki "Zulme rıza gösteren zalimin ortağıdır."[3] Müslümanın yaşamı Akide ve Cihad ile sağlamdır.[4] Peygamber (s.) ve izleyicilerinin sünneti, bireysel riyazetler, kulluk, telkin ve uyuşturucu ibadetler değildir, *Cihad ve şehadettir.* Kur'an'ın getirdiği ruhbanlık değildir. "Peygamber silahlıdır."[5] ve risaletinin hedefi bilgi, bilinç ve adalettir.

Bildiler ki, İslâm'ın ilâhı, "demiri" (gücün simgesi) adalet terazisinin özdeşi, adaleti de vahy kitabının gereği olarak kullanır[6]. İslâm imanına sahip bir toplumun belirtisi: *"Birbirlerine karşı merhametli, kafirlere karşı şiddetlidirler.."* (Fetih:29) esprisidir. Dik başlılık ve izzettir[7].

---

1 Cihad, kuşkusuz .Cennetin kapılarından Allah'ın has velilerine açtığı bir kapıdır, v o bir takva giysisi, Allah'ın sağlam zırhı, güvenilir sığınağıdır. Kim (Cihadı) gerekli görmeyerek terkederse Allah da ona zillet elbisesini giydirir; belâ böyle olanı kuşatır, horlanmışlık ve zilletin (baskısı altında ezilir. Akılsızlığa ve faydasız sözlere mahkûm olur.) (Yani kalbinde bu hal yer eder.) Cihadı zayi etmek kişinin kişiliğini kaybederek zillete düşmesi, adaletten uzaklaşması, göç ve hükmünün ortadan kalkması şeklindeki hakkın hükümranlığı gerçekleşmiş olur. (Nehcûl Betağa, Abede, s. 69)

2 Taabbüd: İbadette birlemek abd edinmek, ibadete davet etmek, layıkıyla ibadet etmek (Çeviren).

(3,4) *Nehcûl Belağa'dan.*

5 Fransız Maxime Rodinson'un deyimdir.

6 *"Andolsun, biz peygamberlerimizi apaçık olan belgelerle gönderdik. İnsanlar adaleti ayakta tutsunlar diye onlarla birlikte kitabı ve mizânı da indirdik. Kendisinde çetin bir sertlik ve insanlar için faydalar bulunan demiri de indirdik; öyle ki Allah, kendisine ve peygamberlerine gayb ile (görmedikleri halde) kimlerin yardım edeceğini bilsin. Hiç şüphe yok ki Allah büyük kuvvet sahibidir, üstün olandır."* (Hadid: 25).

7 *"... Oysa izzet (güç, onur ve üstünlük) Allah'ın, Resulü'nün ve mü'minlerindir. Ancak münafıklar bilmiyorlar."* (Münafıkun: 8).

Oysa şimdi Fransız sömürgeciliğinin sömürgesi ve kölesidirler. Zillet içinde yaşıyorlar. Birbirlerine karşı kinci, tutucu, fanatik ve bıkkın; düşmana karşı iyi huylu, yumuşak başlı, uyumlu bir durumdadırlar. Öyleyse din adına sahip olup, İslâm adına amel ettikleri şey, ne dindir ne de İslâm! Hatta dinin kesin farzları olan namaz, oruç ve hacları bile ne namaz, ne oruç ve ne de hacdır. Eğer bunlar bu ameller olsaydı etkisinin olması gerekirdi[8].

İşte bu bilgilerin tümünü halka öğreten Kur'an'dır. Kur'an halkı uyandırdı. İslâm'ın en büyük görevi, her işten önce toplum ve düşüncedeki çöküş etkenlerini kökünden kazımaktır.

Taharet ve necasette yeni bir bölüm keşfetme, ziyaret yoluyla şehid sevabını kazanma (!), kelâm ve fıkıh çekişmeleriyle uğraşma yerine, silahını kapıp Fransız sömürgeciliğini yok etmektir. Ve böyle de yaptılar. *Çökük dindar toplum*'un uyanarak dinin gücü ve Kur'an'ın davetiyle Cihadı başlattığını gördük. Çöküş etkeni olarak İslâm'ı görüp ondan kaçan, başka ideolojilere iman etmiş, toplumdan, dindar halktan uzaklaşmış, toplum gövdesinden soyulan birer kabuk gibi kenara atılmış durumdaki dindışı aydınlar da döndüler. Hem İslâm'a hem de müslümanlara inandılar. Halkla bütünleştiler. İşte toplumun donukluktan aydınların batıcılıktan kurtuluşları bundan –Kur'an'a yönelişten– sonraydı. Komünist Parti eski sekreteri ve Afrika'da marksizmin ünlü düşünürlerinden olan Ömer Uzgan gibi İslâm'a bilgiyle bilinçle geri döndüler. Ömer Uzgan, Peygamber (s.) *"En erdemli cihad, zalim sultana (yöneticiye) karşı hakkı söylemektir."* hadisini temel alarak *En İyi Mücadele* kitabını yazarken, "Cezayir Ulusal Öğrenciler Örgütü" (M.N.A.) adım "Cezayir Müslüman Öğrenciler Örgütü" olarak değiştiriyordu.

İslâm, bu esnada salt dindar kitlelerde yeni bir ruh ve eğilim vücuda getirmiş değildi. Aynı zamanda materyalist ve anti-dinî düşünce sahibi çevrelerde de güçlü bir iman ve çekicilik oluşturmuştu. Cezayir Kominist Partisi'nin yayın organı olan "Cezayir Cumhuriyeti" gazetesinin Genel Müdürü Fransız asıllı Henry Alleg gibi adamlar bile Komi-

8 *"Sana Ktap'tan vahyedileni oku ve namazı dos doğru kıl. Hiç şüphe yok namaz kötülük ve çirkince utanmazlıktan vazgeçirir."* (Ankebut: 45).

nist Partisi'nin ilke kararına rağmen müslüman mücahidlerin safına katılmışlardı. Hapisten, "Böyle bir yerde bana yapılan işkenceleri dile getirmem bayağılıktır. Burda her saat hücrelerden çıkartılıp zindanın avlusuna getirilerek uzun ve korkunç işkencelere tâbi tutulan ve buna katlanan mücahidleri görüyorum. Kırık çene ve dişleriyle, ağızları kanla dopdolu olduğu halde sadece ünlü ve anlamadığım bir dua dillerinden dökülüyor[9] Ben bu sözcüklerin anlamını bilmiyorum. Ama şu kadarını biliyorum ki, şu anda yeryüzündeki bütün ekol ve ideolojiler arasında benim inandığım tek şey şu anlayamadığım sözcüklerdir." diye yazıyordu.

Bu yıllarda, batıya ve şu çağın reel konumuna karşı elde edilen bütün zaferler salt müslümanların; Kur'an'ın okunacak br kitap –teberrük edilecek değil– işitilecek bir mesaj –kutsal ve tapınılacak, bir fetiş değil– olduğu, içinde düşüncenin ve hidayetin barındığı bir "söz"– içinde "mana"* olan bir şey değil– olduğu gerçeğini öğrenmelerindendir. Özü şudur sözün: Eğer Kur'an, kitap olsa, okunup anlaşılsa, gündemi işgal etse, eğer mü'minlere "O konuşuyor, hitabı sanadır, kulak vermeli, ne dediğini dinleyip kavramalısın"[10] dense, kurtuluş bağışlar; izzete ulaştırır; uyandırıcı ve yapıcı olur. Kur'an bu gücü yalnızca geçmişte göstermiş değildir, bugün de bu böyledir. Salt geçmiş Roma-Sasanî emperyalizmine karşı değil, çağdaş ve modern sömürgecilik ve emperyalizme karşı da bu gücü verir.

Afrika'daki Fransız sömürgeciliğinin barbar kurdu General Soustel, "Kur'an salt bir din kitabı değildir. Ruhbanlık, zahidlik, barış bağışlanma, Allah'ı düşünme, ölüm, ruh ve felsefenin fizik-ötesi gizlerini düşünen, insanın kaderini ve geleceğini gözardı eden diğer dinlerin kitapları gibi değildir. O (Kur'an) Arapları savaşa, zafere, intikama, başkaldırmağa, kahramanlığa, ganimet almağa çağıran bir kitaptır. Hiçbir kitap, Kur'an kadar zillet içindeki toplumları devrime, başkaldırmaya ve ayaklanmaya tahrik edici değildir. Büyülü, uyumlu, ritimli ve

9 Mücahidler şehid olmak için dua ediyorlardı. Ancak o bir Fransız olduğundan anlayamıyordu.

* Mana: dokunmak, el sürmek etkisiyle eşya ve kişilere hulul eden ve gaybi etkiler bıraktığı kabul edilen gücün sembolüne verilen isimdir.

10 *"Kur'an okunduğu zaman kulak verip dinleyin ki merhamet olunasınız."* (A'raf: 204).

heyecan dolu kelimeleriyle inançların ve düşmanlıkların peşini bırakmıyor, gurura, politik kincilik ve hastalıklarına da dayanmıyor. .." diyordu.

İngiliz sömürgeciliğine can veren İngiltere başbakanı Yahudi Gladstone'u duymuşsunuzdur. İngiliz meclisinde Kur'an'ı hiddetle kürsüyü yumruklayarak gösterip: "Bu kitap müslümanların arasında olduğu sürece, müslümanların yaşadıkları topraklarda İngiliz Kolonyalizmine güven ve itaat mümkün değildir" der.

Bu sözler ve sövgüler uyanık düşmanların, bu kitabın insan toplumunun duygu ve düşünceleri üzerindeki etkisini, müslüman toplumların Kur'an'la tanışık olduğu dönemlerde denemiş olan düşmanların sövgü ve sözleridir. Düşmanın bu yargısı, toplumların kurtuluş, bağımsızlık, bilinçlenme ve hareket ortamlarında Kur'an'ın düşünce ve toplumda oluşturduğu dinamizm ve yapıyı görüp yaşadıkları bir ortamın yargısıdır. Çünkü düşmandırlar ve düşmanlarını tutuculuk ve bağnazlıktan uzak tanımak zorundadırlar. Hem de toplumun nesnel şartlarını yaşayan siyaset adamlarıdırlar. Bu konuda cedelci ve hayalî mefhumlara yabancıdırlar.

Ve bu adam doğru söylüyor. Her ne kadar müslümanları sömüren bir sömürgeci ağzıyla konuşuyorsa da! Bunlar uyanış, kurtuluş ve müslümanların düşmana karşı mücadele gücü ve zaferi ortamında, sömürgeci sistemlerin acısını çektikleri İslâm'ın düşmanlarının sözleridir. Necip (!) İngiliz ulusunun kolonyal güvencesini sağlamak için "Genel barışı korumak, sorumluluktan uzak kalmaktır" inancını destekler ya da salt ahirete yönelip dünyadan yılgın zahid/sofu tavırlı, kılıç ve kavgadan uzak olan Asya, Afrika ve Latin Amerika'da yaşayan dindarları beğenir ve severler.

Onlar herkesten daha iyi biliyorlar ve hissediyorlar ki, eğer Kur'an okunup anlaşılsa, salt kuru sevap amacıyla okunan virdler ya da Papa'nın ruhunun etkisi gibi olmayacaktır. Kur'an'ın etkisi, Kur'an bir kitap olarak, uyanıklık, hareket, izzet yaratır; iman gücü, zulüm, cehalet ve zillete karşı isyanın gücü olur.

Tüm boyutlan, yapısı ve parçalarıyla şu andaki müslüman grupların tam aksine Kur'an, müslüman toplumu şöyle tanımlıyor:

"Rablerinin (çağrısına) icabet edenler, namazı dosdoğru kılanlar, (toplum) işlerini kendi aralarında şura ile yürütenler ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak[11] *edenler ile haklarına tecavüz edildiği zaman birlik olup karşı koyanlardır. Kötülüğün karşılığı onun misli (benzeri) olan kötülüktür. Ama kim affeder ve ıslah ederse (dirliği kurupsağlarsa) artık onun da ecri Allah'a aittir. Gerçekten o zalimleri sevmez. Kim de zulme uğradıktan sonra nusret bulur (hakkını alır)sa artık onlar için alevlerine bir yol yoktur."* (Şura: 3841)

Tanınmış uygarlık tarihi yazarı Will Durant'ın Kur'an'ın davet yolu ve ahlâk yöntemi hakkında söylediği sözlerden General bay Soustel'in neden rahatsız olduğunu ve bu bayın Afrikalı toplumlar için ne tür bir dini arzuladığını göstermesi açısından ilginçtir:

Will Durant diyor ki: *"Kur'an'ın, "Öyleyse kim size saldırırsa size saldırdığı gibi siz de ona saldırın. Allah'tan korkupsakının ve bilin ki muhakkak Allah korkup-sakınanlarla (ittika edenler) beraberdir."* (Bakara: 194) ayeti; İncil'in, *"Eğer sol yanağına bir tokat vururlarsa sağ yanağını da göster, eğer abanı isterlerse cübbeni de ver."* ayetiyle kıyaslanıp karşılaştırıldığında, Kur'an "Erkekçe bir ahlak"ı öğretirken, İncil "Kadınca bir ahlâk"ı öğretmektedir gerçeği aydınlanmış olur."

Evet, ey hak arayan aydın! Eğer toplumun donukluk, çöküntü ve geri kalmışlığının acısını-çilesini duyuyorsan ve Kur'an'ı bu mevcut, gördüğün mü'minlerin anlayışıyla telâkki ediyorsan! Anlayış ve telâkkin böyleyse... (Aydın, sorunlara yüzeysel bakmayan kişidir). Öyleyse sen Kur'an'ı nerede ve nasıl tanımışsın?!

Senin tanıyıp gördüğün Kur'an, o salt takdis edilen bir nesnedir ki, bugün cehalet, aldatma, istihare ve teberrük aracı olmuştur. Dün de zulüm ve zorbalığın mızraklarında aldatmanın aracı olmuştu. Ondan sonra da başka biçimlerde başkalarına kutsallık kazandırmıştı.

---

11 Ayetteki infak sözcüğü "Nefeke" kökünden gelir ki bu da çukur ve yarık anlamınadır. İnfak: Bu çukuru/yangı doldurma eylemidir. Gerçekte infakın hedefi, sınıflararası açmazı/uçurumu, toplumdaki ekonomik çelişkileri gidermektir. Bu anlamıyla infak, toplum nezdinde infaktan anlaşılan ve pratik olarak sınıfsal ve ekonomik uçurumun sağlamlaşmasına katkıda bulunan anlamın tam zıddınadır.

Kur'an'ı avamın ona inandığı anlayışla tanımamak gerekir. Onu bir kitap olarak alıp okumalı, kavrayıp düşünmeli. Kur'an'ın tarihteki izleri araştırılmalı. Son yüzelli yıldır sömürgeciliğin Asya ve Afrika toplumlarındaki düşünsel, kültürel ve politik saldırılarına karşı koyuş yöntemlerini incelemeli. İşte bundan sonra tanır ve görürsün ki, bu kitap, düşünce, özgürlük, adalet ve gücün kitabıdır.

Kerbelâ Ekolü

Demek istiyorum ki;

Kardeş! Bacı!

Kerbelâ büyük ve devrimci bir ekoldür. Dış sömürgeciler ile içteki sömürü odakları, politik kin ve düşünsel hastalıklarıyla yüzyıllar boyu çalışarak binlerce sentez ve kimyasal tepkimeyle *Kan* unsurunu, *alışkanlık, gelenek* unsuruna çevirmeyi başardılar. Böylece Kerbelâ –Kan– tahrik eden değil, uyuşturan bir özelliğe büründü. Aklı başında bir aydın bu gerçeği inkâr ederek avamda gördüğü yaklaşım ve anlayışla Kerbelâ hakkında bir yargıya varamaz. Yargıya varırken bilinçsiz, cahil halkı kalkış noktası olarak alamaz.

Kerbelâ bir olay değil, bir ekoldür. Kerbelâ ile hem İslâm'ın ruhu hem de Şia'nın gerçeği öğrenilebilir. Başka bir deyişle, hem bir müslüman tanınır, hem de müslümanın toplum kaderi karşısındaki sorumluluğu öğrenilir.

Zaman sürecinde binlerce açık ve gizli el, görkemli biçimde özgürlüğün gerçekleşmesi ve *insan olmak* erdemi için şehid olan bir insanı, Hallaç gibi, Hristiyanî anlayıştaki Mesih gibi sufice bir şehid biçimine döndürmeğe çabaladılar. Derler ki: "O tanımlanamayan fizikötesi aşk uğruna, Allah'a özel bir söz vererek, yaratılışından önce açıkça bir şehadeti seçmiş!" Ta ki böylece O'nun zulümle mücadele, gasb ve cinayete karşı kıyam şiarı gündeme gelmesin. Bu öyle çaba ve hesaptır ki. O, altın dünyasında kendi ilâhıyla baş başa kalsın. Zalime biatı, zulme başkaldırıyı. Tevhidin güzel ve tatmin edici çatısı altında çirkin kıyafet giyen zorbayı ve İslâm'ın gerçek çehre ve ruhunu göstermek... Hüseyin bunlardan vazgeçip susmuş olsaydı, her şey değişir,

İslâm'ın reel yapısı, tarihte hatta düşüncelerde mahvolurdu. Eğer aydınlar da Aşure ekolünü bu değiştirildi biçimiyle algılasalar, bilinçsiz bir avam gibi o ellerin oyuncağı olurlar. Aydınların düşünceleri de, bizim iman ve düşüncelerimizi örten, hayat, hareket ve etki fonksiyonlarını yitirten, o ellerin donukluk ve ölüm mayasıyla yoğurdukları düşünceler olur.

Aslında şu anda gerici ya da aydın oluşu belirlemek için uygulanan düstur ve kurallar kötü düstûr ve kurallardır. Çünkü şu anda hurafelerle dolu mevcut inanış biçimine sahip olanlar gerici, inanmayıp inkar edenler aydın diye nitelendirilir.

Bu kural ve ölçütü şu şekilde uygulamak gereklidir: Kitle arasındaki mevcut, meshedilmiş, hurafelerle dolu ve donuk biçimdeki inanca inananlar gericidir. Meseleyi kökünden bilen; tarih boyunca ona yapılan ilâveleri bulan; taşınan eksiklikleri bilen; değişik politik, geleneksel, kültürel ekonomik ve sınıfsal (bu değişimde etkisi bulunan) faktörleri sosyolojik, tarihsel ve bilimsel analiz ve irdelemelere tabi tutulan; tarih boyunca meydana getirilen değişiklik ve bozulmalarda dahli bulunan elleri bunla, bu inancın toplumsal motif ve pratik zihinsel etkenlerini değerlendirip onun ilk doğru ve gerçek durumunu bilinçli bir araştırma sonucu elde edenler *aydın*'dır.

Bu dürüst araştırma sonucu elde ettiği bulgu ve tesbitlerini aldatılmış, tutucu ve geri kalmış toplumlarına tebliğ edenler, çağlarındaki halkın zihninde yer etmiş yanlış ve değiştirilmiş akidenin tasavvur ve algılanış zincirini kıranlar.. Akideninin gerçek ruhunu algılayanlar... Halkın bilinçlenmesi ve gerçeğin diriltilmesi yolunda heyecanla uyandırma mücadelesini sabır, kahramanlık, korkusuzluk, pervasızlık, fedakârlık, iman ve ihlasla –ki bunlar bir yere ulaşmak için gereklidir– kararlıca ortaya koyanlar... İşte bunlar *sorumlu aydın*dır. Yoksa öteki biçimine uygun *aydın* olanlar şu andaki toplumumuzda vardır. Bu biçim ve ölçüdeki aydınlar etki ve misyondan yoksundur. Din, Allah, İslâm, Kur'an, Hac, Dua, Tevessül, Tevekkül, Mead, Ahiret, Şefaat, İmamet, Ali, Hüseyin, Fatıma, intizar, ahir-zaman... gibi konu ve kavramlar hakkında zihninde belirlibelirsiz bir iki tasvir ve tasvvurlara sahip bilinçsiz gericiler gibidirler.

Örneğin avamdan bir mü'min gibi *şefaati* şöyle algılayabilirler: Hesap ve kitap, İslâm'ın getirdiği kural ve yasalar kurtuluşu hak ediş için yeterli değildir, eksiktir. Allah'ın huzuruna yakın ve Allah katında etkili olanlardan birinin aracılığıyla; adak, ağlama, dua, yedirme, yakarma, ziyaret gibi eylemlerle azizlerden birinin dikkatini çekerek, o aziz de bu bireyin durumunu Allah'ın küllî yasası kapsamına almamasını sağlar. Örneğin, hak yolunda, Allah'ın hükmünün tatbiki, insanlığın kurtuluşu ve adaletin gerçekleşmesi için her şeyinden geçen; cihad eden ve canını bağışlayan her bireye *şehidlik* mertebe ve sevabı tesbit edilmiştir. Bütün şehidler arasında da en yüce mertebe Bedir şehidlerine verilmiştir. Bu büyük ödülü kazanmanın yolu, can vermekten geçer. Bedir şehidlerinden olmanın yolu da Bedir'de savaşanlardan biri olmaktan geçer. Yani Bedir şehidlerine özgü sevap ancak böyle elde edilir. Ama anlatılan bir hikaye var: Zahmetsiz, çilesiz, savaşmaksızın, ölüm tehlikesini tatmadan; kahraman bir mücahidin ruhsal ve düşünsel hazırlık seviyesine çıkmaksızın, şehidlik mükâfaatına ulaşılır ve o şehidlerin safında yer alınır (!).

Kıyamette, her savaşın şehidlerinin safları belirlidir. Bu şehidlerin safında örneğin Ali, Hamza ve Hüseyin'in yanında Hür'ün durduğunu veya ne denli yüce değerlere sahib olduğunu bildiğimiz, tanıyıp ne yaptığının bilincinde olduğumuz Cafer, Nadr oğlu Enes, Habbab, Yasir, Sümeyye... gibi şehidlerin yanında tanımadığınız birkaç kişi gözünüze ilişir ki bu aydın çehrelerin safında böbürlenerek duruyorlar.

Birinden soruyoruz:

– Sen, bay zengin! Sen ne iş yaptın? Hangi savaşın şehidisin?

– Ben cihad etmedim. Çok yemekten öldüm! Fakat bir Cuma gecesi gusül abdesti aldım; yetbişbin defa filân virdi peşpeşe okudum ve bu makama ulaştım! Bu şehidlerin yanında duruşuma hayret etme! Ben o gece dünyadaki şehidlerin en üstünü olan Bedir şehidlerinden yetmiş şehid ölçüsünde kıymet kazandım. Bu şehidlerin kenarında duruşum ve kendimi onlardan biri şayışım, tevazu ve nefsimi öldürmem ile şehidlerin efendisinin hürmetinedir; çünkü ben derecemi yetmiş defa yerine getirmiş ve hak etmişim. İmam Hüseyin'in tüm "kıyam"ı yetmişiki şehid değerinde. Oysa birey olarak benim bir oturuşum (kuud) yetmiş şehid!..

Yani çileyle savaş verip şehid olmaya ne hacet! Bir otur, al yetmiş şehidin sevabını?!

İşte yanlış mü'minin belleğindeki *şefaat*ın anlamı budur! Eğer aydın, çöküşün etkeni, sorumluluğun yokedicisi, tüm hesapkitapların inkârcısı, aslında insanlık dışı, evrendeki egemen sistemi hafife alıcı, İlâhî mantıkla çelişen bu akideyle karşılaşınca onu İslâm diye adlandırır, eksik bulur ve onu İslâm diye reddederse... Aydın böyle yüzeysel bir tavır sergilerse, o da aynen o mü'min gibi sömürgecilerin ve emperyalistlerin çevirdiği dümenin becerdiği hilenin kurbanı olur ve sanki İslâm bunu istiyor, şefaatin gerçek ve ilk anlamı buymuş zehabına kapılır. Yani cehalet muhafızlarının, düşünsel çöküşü hızlandıran ve halkın zihinsel viraneliğinin mimarı olanların dümen suyuna kapılmış olur. Öyleyse böyle davranıp bu tür anlayış sahibi olan aydın da *yanlış aydın*'dır!

Peki şimdi ne oluyor? Tablo görülen biçimdedir! Yüzyıldan fazladır avam değiştirilmiş ve hurafelerle doldurulmuş akidelerin tutsağıdır; ona inanıyor ve onunla amel ediyor. Avam, kendi cehalet ve donukluğunda gün be gün sağlamlaşmakta! Halktan uzak aydınlar ise kapalı kule ve kalelerinde, fakülte sınıflarında, üst-düzey akademik dergilerinde, yeni şiir, edebiyat ve sanat yapıtlarıyla başbaşa; uzmanlık konferanslarında, teknik kitaplarında birbirlerine konuşuyor ve avamın cehaletine gülüşüyorlar. Çok derin eleştirileri, titiz incelemeleri, nükteli konuşmaları, filozofça tespitleriyle zevkleniyorlar ve vicdanen rahatladıklarını sanıyorlar. Çünkü, anti-dincidirler, bilimsel bakış açılı, çağdaş ve son moda görüş/düşünce sahibidirler. (!) Tıpatıp Rönesans ya da 19. yüzyıl Avrupa düşünür ve aydınları gibidirler. Hristiyanlığı ve dini inkâr ederek, Papa'nın gücünü yok ederek modern uygarlığı oluşturan Avrupalılar gibi. Galile, Kopernik, B. Giordano, J. J. Russeau ve diğerleri ayarında büyük ve ilerici düşünürlerdirler!? Çünkü dine karşıdırlar!

Oysa bunların tümü, kendi kendilerine kabullendikleri birer ütopyadır. Aceleci bir değerlendirme olduğu gibi, benzemezler-uzlaşmazlar arası bir kıyastır da! Bizdeki aydınlar, salt kendilerinin duyumsadığı aydıncıklardır. Yaptıkları iş "aydıncılık" oyunu!.. Yoksa halk için hiçbir şeyi aydınlatmış değildirler. Bunun nedeni bile kendilerine "aydınlık" değildir. Bunlar da toplumun din, kültür ve tarihini avamca ge-

leneksel yapısıyla telâkki ediyorlar. Her iki grup da din, tarih ve kültür adına aynı şeyi algılıyorlar. Aralarındaki tek fark, avam bu bozuk zihinsel olgulara inanırken aydın inkâr ediyor. Oysa ki, bilimsel düşünen, ilerici ve bilgili aydının, düşünmeyen avamdan ayırıcı özelliği, iman/inkâr noktasında değil; belki aydının gerçeği, avamın ise bâtılı tanıyor olması noktasından kaynaklanmalıdır. O bilgiyi doğru edinmiş, Kur'an'ı açıp okuyup kavramış, avam ise sadece kutsamıştır ve salt tutuculuğu vardır bunlar hakkında! Yani ya anlamamıştır ya da kötü anlamıştır.

Aydınlar bir apandis fazlalığı gibi toplumun kenarında ve dört duvar arasında, dine, dinî inançlara ve halkın geleneklerine küfretmeyi, halkın gelenekleriyle alay etmeyi sürdürseler, halk da, tüm zehirli yiyecekleri, kutsal gûzel, yüce kazanlarda pişirilip sunulan yiyecekleri farkında olmadan, algılamadan, bilinçsizce yemeğe devam edecektir, aradan bu şekilde bin yıl geçse bile!

Öte yandan halk yığınlarının, aydın-entellektüel ve çağdaş bayların beyninden edindiği yarar şudur: "Bunlar başıboş, bozguncu bir gruptur. Gerçeklikleri yoktur. Üçbeş yeni şey öğrenerek her şeylerini rüzgara salıvermişler. Gençlerimizle okumuşlarımızın beynini rüzgara salan; biriki eğitimle ya da liyakat nişanıyla onları uşaklaştıran; birkaç formül ya da yaldızlı sözle onları imandan, İslâm, Allah, takva, ahlâk, hakperestlik ve erdemli olmaktan yoksun kılan; bir kukla gibi, bir köle gibi kendisine hizmet etsin diye onu bizden ve bunlardan koparan Avrupalılardır!"

Doğrusu, aydının *aydın olmak* diye toplumda üstlendiği konum mutlak iletişimsiz ve verimsiz bir konumdur. Bu tür tasavvur ve telâkkiyi toplum, aydınında gördüğü sürece islam'ın ve halkın düşmanları rahat olabilirler. Çünkü, ne halk bu haliyle hurafelerden arınıp dinin gerçeğini kavrayabilir. Ne de dini mutlak inkâr ve reddedişiyle, gerçeği hurafeden ayırdedemeyici özelliğiyle, bozukluk ve geri kalmışlık nedenini toplumun, din, inanç ve kültürüne yüklemesiyle aydın; toplumda hidayet önderi, yol gösterici, halka doğru akide ve dinini tanıtıcı işlevini ya da halk içinde İslâm'ın ilerici ve yapıcı unsurlarını uyandırma görevini asla üstlenemez. Bu motifi, bu hâliyle toplumda işleyemez.

Örneğin şu algılanış biçimiyle şefaat ve tevessül, bir yandan sorumluluktan kaçışın, her yol kavşağında halkın biraz daha bozulmasının yeşil ışığı, Kur'an ve bilincin beşerin omuzlarına yüklediği ağır görev sorumluluktan kurtulmanın aracı olurken; öte yandan bu yolla ekmek yiyen birkaç açıkgözün aldatmaca aracı olmaktadır.

Tevessül ve şefaatin toplumda oluşturduğu, sindirilmesi güç, düşünsel ve ahlâkî etkisini kim silebilir? Elbette ki aydın! İyi de hangi aydın? Şefaat ve tevessülü halkın algıladığı biçimde algılayan, bu anlayışa saldırırken alternatif sunamayan, hiçbir düşünce ve seçeneği elinde bulundurup takdim edemeyen, halktan soyutlanmış ve halkı cehaletinde daha bir pekiştiren aydın mı? Asla!.

Oysa ki, sorumlu ve dürüst aydın, bu halkın mensubu olduğu ekole uygun akidenin gerçeğini, yani İslâm akidesinin gerçeğini keşfeden, inanan, kaleminin, din, mantık, bilim, fedakârlık, iman, ve ihlâsının tüm gücüyle bu ilerici ve gerçek inancı halkın belleğindeki hurafelerin yerine ikame etmeye çalışan aydındır!

Yeniden Diriliş = Ba's

Demek istiyorum ki:

Kardeş, bacı!

Gerçek İslâm'daki ahiret inancı, maişet yani geçimden vazgeçmek inancı değildir. Ruhban, zorba, mal yığan (istifçi), kapitalist sınıfın elinde, halkı maddî hayattan, evrene yönelmekten soğutan engelleyen bir araç da değildir. Gerçek İslâm'da *ahiret cenneti, dünya cehennemi*'ni karşılayan boş bir ümid değildir. Aslında İslâm'ın insanı ölümden sonraki hayat, öte yandaki refah, mutluluk ve tatmini düşünmeğe çağırması, "Bu dünyayı düşünmeyelim, ölüm öncesi yaşamı önemsemeyelim, dünyadaki viranelik, yaşamdaki zillet ve yoksulluğa salt ahiretteki mamur ve mutlu yaşamı elde etmek için katlanalım" anlamında değildir.

İslâm, bu yaklaşımda ya da avamca anlayışta olduğu gibi, maişetmead, madde ile mana ve dünya ile ahireti birbirinden ayrı ve çelişik bir ikilem olarak kabul etmez. İslâm ilke olarak, dünyayı, ahiret mutluluğunun kazanılacağı, iş-üretim-yapıcılık-amel-maddî-manevî değerlerin

elde edileceği yer olarak tanımlar, belirler ve kabul eder. Dünya, ilâhî değerleri kazanma ve cennete layık şeyleri elde etme yeridir. Yani dünya asıldır; ölümden önceki yaşam asıldır ve ahiret dünyadan sonra gelen bir hayat yurdudur. Bu şu anlamdadır: Ahiretteki hayat ile ilâhî kurtuluş, mutluluk ve insanın ruhî kaderi bu dünyadaki yaşantı ve kaderinin sonucudur, nedensel sonucu...

"Dünya ahiretin tarlasıdır" ilkesi, İslâm'ın dünya görüşündeki dünya-ahiret ilişkisini gösteren bir ilkedir. Ahiret, dünyanın doğal ve mantıksal bir sonucudur. Mevcut dinî görüş ile, bu dinî görüşün eleştiricisi görüşün tam aksine, dünyadaki iş, yaşam ve pratikle *ahiret ürünü* elde edilir. Yoksa bu mevcut iki zıt kutbun düşündüğü gibi, *ahiret ürünü* dünya tarlasını harap etmekle elde edilecek değildir!.

Allah'ın Resulü (s.) hurafelere karşı ilerici ve yapıcı bir ilke olarak, bir tek kısa, net kesin ve aydın bir cümleyle durumu tesbit eder ve kuralı koyar:

"Dünya (maddî) hayatı olmayanın ahiret hayatı da yoktur."

Buna karşın, sosyal, ekonomik, politik alanlardaki zillet, kölelik, hastalık, geri kalmışlık, zayıflık, ve mutsuzluklarını, ilâhî mükâfatın karşılığı ya da cennetteki afiyet, selâmet, izzet ve servetin karşılığı sanan kimseler, dünyaya egemen güçlerce aldatılmışlardır. Zaten bu zillet, kölelik, geri-kalmışlık ve zafiyeti hazırlayanlar da sömürgeci, emperyalist ve baskıcı rejimlerdir. Bu inanca sahip kimseler, din adına sömürülmüş uğursuz kaderlerine sabretmeye, katlanmaya özendirilmiş kimselerdir. İkisi de emperyalizmin oyununa gelmiş bu dindarlar ile din karşıtlarına Kur'an şöyle cevap verir:

"Kim burada (dünyada) kör ise ahirette de kördür ve yol bakımından daha şaşkın bir sapıktır." (İsra: 72)

Kim burada, bu dünyadaki yaşantısında, kendi çağ ve toplumunda kör ve bilinçsiz ise ahirette de körbilinçsiz ve daha sapkındır!

Demek istiyorum ki:

Kardeşim, bacım!

Dua, insanî değer ve soylulukları inkâr ile zillet ve aczin etkeni ve ifadesi değildir. Dua, muhal olanı, mantıksız olanı elde etme aracı de-

ğildir. *Dua, görev*'in yerine asla ikame edilmemiştir. Birey ve toplumun sorumluluklarını inkâr etmek de değildir. Dua, herkesin birey olarak kendisine, toplum ve halkına karşı sorumluluk ve yükümlülüklerinden kaçıp sığındığı bir sığınak da değildir. Dua; ihanet, zillet, pislik ve çirkinlik lekelerini silici bir nesne de değildir. Dua, tardedilmiş adî bir hileciye, mantıksız yasasız ödül verme ve onu kurtarma yolu da değil! Ben daha önceleri İmam-ı Seccâd'ı konu alan "Dua" hakkında bir konferansı burada vermiştim. Düşüncelerine epeydir aşina olduğum Prof. Alexis Carrel'in görüşlerini İslâmî dua düzleminde etüd etmiş ve araştırmalarım ile ilginç bulgularımı o zaman ifade etmiştim.

Öğrenim için Avrupa'ya gittiğim zaman Paris'te yaptığım ilk Farsça çeviri Alexis Carrel'in Dua (La priere) adlı kitabıydı ve bu kitap 1960 yılından bu yana birkaç baskı yaptı. Daha sonra üstad Mehdi Bazergân'ın "Dua" adlı konferansıyla birleştirilerek de yayınlandı[1]. Böylece bu her iki biçimiyle de dikkat çekici bir özellik kazandı. Çünkü o kitaptaki, büyük bir insanbilimcinin, bir operatör gözüyle, bir operasyon metoduyla fizyolojik verilere dayanarak dua hakkında yaptığı araştırma, bir büyük İslâm düşünürünün, hem dürüst bilimsel bir mantık, hem de İslâmî dua metinlerine aşina olan bir bilginin araştırma ve bilgileriyle biraraya getirilmiş ve ikisi birbirini tamamlamıştı.

Carrel, duayı; nefes almak ve su içmek gibi insanın derûnundan coşup gelen, ruh, düşünce, akletme, letafet, kemal, aydınlanma, hulûs, huzur gibi özelliklerinin yansımasını sağlayan bir ihtiyaç, bir istek olarak telâkki eder. O diyor ki: "Nietsche'nin aksine dua, insanın aczinin ifadesi değildir ki utanılacak bir şey olsun. Belki insanın manevî ocaklara varlığını sürekli bağlı kılan; ruhunu kemale, yüceliğe, topraktan yücelmeye, yaşamın bayağı sokaklarından doruğa tırmandıran bir etkendir." Carrel, nihayet şu noktaya ulaşır: 'Tarihte hiçbir ulus, dua geleneği aralarında tamamen unutulmadıkça kesin yok olmamıştır!" Böyle bir ifade bir ruhanîye ait olsa değersizdir belki. Ama bir insanbilimcinin, bir fizyolojistin, hem de bu alanlarda iki Nobel ödülü kazanmış birinin ağzından çıkınca takdir etmeğe, üstünde durmaya değer!

1 Daha sonra Şehid kardeşimizin konferansıyla da birleştirilerek yayınlandı. Eserin tarafımızdan yapılan çevirisi Bir Yayıncılık tarafından yayınlanmıştır (Ç. Notu).

Ben bu kitabı çevirdiğim günlerde yazarını ve düşüncelerini araştırmaya koyuldum. Onun bu kitabının gerçekten engin ve değerli bir kitap olduğunu hissettim. Konuyu bütüncül anlamıyla ve Hristiyan ruhuyla incelemiştir: "İnsanın Allah ile aşikâre konuşmasıdır" veya "Duacı insanın dilediği şeyi ondan istemesidir." Yani dua, *yoksulluk ve aşk*'ın bir tezahürüdür, der!

Fakat araştırma ve karşılaştırmalarımda gördüm ki, İslâm'ın duasında her ne kadar bu iki unsur varsa da, öncelikle Allah'a arzedilen isteklerin uzmanca araştırılması ve etüd edilmesi gerekir. İkinci olarak İslâmî duada istek ve aşktan başka bir üçüncü unsur da dünya görüşüdür. Bu unsur daha çok tarihte bir azınlık olarak yaşamış, takiyyeye zorlanmış[2], özgürce herşeyi açıklamaktan yoksun kalmış, izlenmiş, zaman zaman sürülmüş bir topluluk olan Şia'nın dua metinlerinde görülür. Mezhebî yaklaşımların, sosyopolitik istek ve hedeflerin açıklanışıdır! "Seccâd"ın[3] sahifeleri bu tür duanın bir ekolü görünümündedir.

İtikadî ve felsefî cephesinden başka dua aynı zamanda, insanın dert ve eziyetlerini açıklaması, toplumsal konum ve çelişkileri, adaletsizlik ve perişanlıkları, kendisine ve. toplumuna egemen olan gayrı insanî koşullan dile getirmesi, kısacası tam bir durum değerlendirmesidir. İşte dua, bu yönüyle de halka egemen ve gerçeğe tasallut eden güçlere karşıdır.

Duada son aşama *istemek*'tir. Bu talep, dargörüşlülerin mantıksız, akıl dışı isteklerinin, ya da işleri tekkede vird çekerek anlamını bilmeden dualar okumak olan müridlerin isteklerinin tam aksine insanîdir. Toplumsal ve ahlâkî isteklerdir. Bu dilekler, bazan sorumlu, ilerici hedef ve ideallerinin bağlısı ve tutkunu inançlı bir grubun düşünsel ve politik şiarlarının bir yansımasıdır.

---

2 Takiyye: Sakınmak, gizlenmek anlamındadır. Muaz b. Cebel ve Mücahid'e göre: Müslümanların güçlenmesinden önceki başlangıç döneminde sözkonusuydu. Bugün ise Allah, İslâmı, düşmandan korkutmayacak kadar aziz kılmıştır.

İbni Abbas'a göre takiyye, kalb imanla mutmain iken sadece dille konuşmaktır. Hasan Basri'ye göre: Takiyye kıyamete kadar caizdir. Mü'min, kafirlerin arasında bulunduğu ve canından endişe ettiği zaman yapabilir. Takiyye, ölüm, kesme veya ağır eziyet sözkonusu olunca caizdir (Kurtubi Tefsiri: C. 4, S. 57) (Çeviren).

3 Seccad: Şianın 4. imamı olan Zeynel Abidin'in lâkabıdır (Çeviren).

"Allahım bizi zalimlerin elinde oyuncak kılma!"

Bu şiar ve dileklerin tekrar ve telkini ya ruhun en samimî halinde ya da toplumsal bir heyecan fırtınasında depreşir. Ya yalnızlığın halvetin, riyasız, arı-duru ve halis ortamında ya da Takvim ve Tabiat'ın insan fıtratına bahşettiği egzotik eğilimlerin günyüzüne çıktığı ortamda insana el açtırır. Bu içdış koşullar da yaşamın kollandığı ortamlarda oluşur. Bir yüce ideal, engin anlamlarıyla vicdan ve duygularda yer edip ruhu kuruntu ve zaaflardan, pislik ve tortulardan kurtarıp arındırınca, yani ruhu topraktan yüceliğe çekince, kişioğlunda varolan bencillikten diğergamlık özelliklerini vücuda getirir.

Aslında üzülecek nokta şudur: Şu anda aramızda yaygın olan dua kitapları Kur'an'ı unutturup rafa kaldırtmış ve O'nu ulaşılmaz kılmıştır. Şimdilerde dua ve tevessül ehli olanlar, yaşam ve işlerinde boş bulundukları her anlarında İslâmî bir görev telâkkisiyle dua okumaya kalkışırlar. Ama gel gör ki, ne dua kitabını basanlar, ne de duaları okuyanlar, okudukları şeylerin anlamını bilmekteler. Allah'tan neler istediklerini hem de ısrarla bir bilseler! Bir hissetseler! Ama ne yazık ki hem bilmiyor, hem de hissetmiyorlar!

Evet aydınımız/entellektüelimiz *dua*'nın anlamını bu yoz nümunelerinden çıkartıp yargılamakta ve duaya saldırmaktadır doğrudan doğruya! Ama ne yazık ki, İslâmî dua diye algıladıkları şey doğru değildir. İslâmî duayı tanımak için herşeyden önce, İslâm Peygamber'ini (s.), İslâm'ın Ali'sini, Hüseyin, Zeyneb ve Fatıma'sını, bunların eğitiminden geçerek yetişen Ebu Zer'leri, Ammar'ları, Huzeyfe'leri, Yasir'leri, Bilâl'leri... tanımak gerekir. Acaba bunlar nasıl dua ediyorlardı, bunlar ne istiyorlardı? Acaba bunlar mı duanın anlamını daha iyi algılamışlardı, yoksa bu meclislerdeki gelenekçi dua okuyucuları mı? Acaba onların hayatında duanın misyonu, sorumluluktan ve görevi ifa etmekten kaçınmak biçiminde mi gerçekleşiyordu? Acaba onlar, şu dua kitaplarında olduğu gibi şehadet sevabını elde etmek, cenneti kazanmak için çağdaşlarımız gibi hiçbir şey yapmaz, salt dua mı ederlerdi?

Aydın bacım ve kardeşim!

İslâm'ın duası hakkında bir yargıya varabilmek için, bilimsel bir araştırma yapmağa kalkışsan acaba vird çekenlere, dua okuyucuları-

na ve metinlerine mi dayanırsın, yoksa temel olarak Peygamberi (s.), Ali'yi ve Hüseyin'i mi alırsın? Kalkış noktan ve örneğin hangisi olur?

Peygamber (s.) savaştan önce, çağdaş tüm ünlü komutanlardan daha çok, daha iyi bir biçimde ve savaştaki zafer için tek faktör maddî güç ve hazırlıklarmışcasına, tüm hazırlıkları tamamlardı. En gelişmiş silahları hazırlar; düzen ve disiplini sağlar; stratejik noktalan tesbit eder; savaş için gerekli taktikleri düşünür; askerlerinin moralini yükseltir; savaşın hilelerine dikkat çeker; ordudan itaat, sırdaşlık ve fedakârlık ister; ordunun savaş düzenindeki duyarlı noktalan belirler; düşman saflarına daha egemen bir pozisyonda safları ve cepheyi biçimlendirir; su yerini –zorunlu ihtiyaç ikmal yollarını– Bedir'de olduğu gibi ele geçirir; kuvvetlerin ardı-önü arasındaki ilişkiyi güçlendirir; ordunun azık sorunundan, yaralanacakların tedavisine ve toplumun coşkusuna değin herşeyi inceden inceye hesaplar ve hazırlardı.

İşte bütün titizlik, önem ve gücüyle bu ön hazırlıktan tamamladıktan, orduyu düşmana karşı savaşa hazır hale getirdikten sonra durur ve dua ederdi! Ve o dua da şöyle değildi: "Allah'ım, bu hazırlıksız, tembel, bilgisiz, mutsuz, zilletten hoşlanmaz; fakat kendini tanımak bir avuç müslümana silahlı, düzenli, uyanık, sorumlu, donanımlı, bilim-teknik sahibi düşmana karşı lütuf ve kereminle zafer ihsan eyle!" Hayır asla böyle dua etmezdi! Ya da bir Müslüman, "Eğer aramızda şerrin egemen ve ayakta olduğunu görsek, kurtuluşumuz ve uyanışımız için çabalayan kişilerin ayağını tutar, düşman farkedip de bize yan bakmasın diye onu kaybettiririz. İşte bu durumda olan bizi gırtlağına ok saplanan Hüseyin'in altı aylık çocuğu hatırına, Ali Ekber hürmetine düşmanın şerrinden koru!" diye dua etmezdi.

İslâm Peygamberi (s.) Uhud Savaşı öncesi tüm hazırlıkları tamamladıktan, komutanlarla müşavere ettikten, moral gücünü yükselttikten, bu uğurda uykularını feda ettikten, tüm çabalarını yoğunlaştırdıktan sonra eteğine cephe kurulan Uhud dağına hitaben:

"Allah'ım! Bu, cennetin dağlarından bir dağdır. Biz onu severiz, o da bizi sever. Onu bizim kazancımıza tanık kıl; zararımıza (mağlubiyetimize) değil!"

diye dua eder[4].

Ve Ali, savaş için gerekli bütün hazırlıkları tamamladıktan sonra ordunun önünde Allah'a yönelir:

"Allah'ım! Eğer zaferi bağışlarsan bizi zulüm ve tecavüzden uzak tut! Eğer zaferi onlara bağışlarsan bize de şehadeti ucuzlat!"

Bütün dostları ve ailesi ile birlikte, özgürlük, adalet ve hakkı diriltmek için şehadet sahnesine gelen Hüseyin, her şeyini cömertçe bağışladığı o son demde kanından bir avuç alarak göğe serpti. İmanın bütün gücüyle yakararak Allah'tan, sorumluluğunu ifa pozisyonundaki çaba ve telaşını ondan kabul etmesini diledi!.

Aydın bacım ve kardeşim! Acaba bu dua; zayıf; uyuyan ve ümitsizlik içinde olan ruhlara bir kamçı; gönüle bir azık; hayata hareket, eğitim, düşünce, tekâmül bağışlarken duyuları coşturmaya çağrı ve dinamizm değil midir? Doğrusu İslâm'ın duası bunlardır. Yoksa şu yaygın dua veya vird metinlerindeki: "Kim bu birkaç cümleyi okursa Allah ona Bedir savaşı şehidlerinden kırk şehidin sevabını verir!" ifadeleri asla!

Kaza ve Kader

Demek istiyorum ki:

Kardeşim, Bacım!

Senin anne ve babandan, dinî mahfillerden veya çevrenden algıladığın kaza ve kader, –ki bu algı onlara da aittir– yalnız İslâm'ın kaza ve kaderi olmamakla kalmaz, aynı zamanda bu anlayış ve algılanışıyla ilke olarak İslâm'a zıttır da! Salt bununla da kalmaz bu zıtlık. Aynı zamanda Kur'anî hükümlere, sorumluluk ve görevlere de zıt olup nübüvveti, vahyi ve daveti de gözardı etmektir.

---

4 Çok ilginçtir ki bu savaşta Peygamber'in (s.) başkomutan, Muhacir ve Ensâr'ın asker, Hamza'nın kahraman, Ali'nin sancaktar olduğu, Peygamber'in (s.) zafer için dua ettiği bu savaşta müslümanlar darbe yediler. Çünkü dağdaki gediği tutmakla görevlendirilen okçular, ganimet için küçük bir askerî emri yerine getirmediler. Bu bir dersti. Tüm zaferlerden daha eğitici bir ders!

Eğer denildiği gibi meydana gelen herşey, herkesin yaptığı, her olay ve durum önceden belirlenmiş, bireye yüklenmişse; hiçbir birey iradesinin yazgısına asla müdahalesi mümkün değilse o zaman peygamberler ne için gönderildiler? Halkın hidayetinin anlamı nedir? Gerekmek ve gerekmemek ne anlamadır? Bu algılanışıyla kaza ve kader *ilâhî cebir, ilahi sıfatlar*'ın aksinedir. Zerdüştlerin hediyesidir. İslâm Peygamberi'nin (s.) "Kaderiye, bu ümmetin mecusudur!" demesi bundandır. Doğu'dan Hint sufizmi ve Batı'dan da boş Yunan felsefesi, saltanatın yardımına koştuktan sonradır ki, bu anti-İslâmî ve anti-insanî düşünce gündeme geldi.

En azından bir sened olarak Kur'an'ın şu ayeti senin araştırmanın temelini teşkil etmelidir:

"Her nefis kazandıklarına karşı bir rehindir." (Müddessir: 38)

Hatta kıyamette herkesin yazgısı, onun iradesi dışında cebrî olarak, önceden yazılıp gerçekleşmiş olana dayanmaz. Kur'an, dine karşıt düşünce sahibi bir araştırmacı için bile, İslâm akidesinin aslını kavramak açısından, beyinleri felsefe, tasavvuf veya İsrailî olan ve olmayan efsanelerle dolu resmî din kitaplarının veya dindarlarının buyruklarından daha kesin ve itibarlı bir senettir. Kur'an daha açık, kesin ve herkesin kavrayışına uygun bir biçimde hepsine hitaben kıyametin ne olduğunu, nasıl bir gün olduğunu duyurur:

"Gerçekten biz sizi yakın bir azap ile uyarıp korkuttuk. Kişinin, kendi ellerinin önceden takdim ettiklerine bakacağı gün, kâfir olan da "Ah keşke toprak oluverseydim!" diyecek." (Nebe': 40)

Kur'an, tarihte yok olan kavimlerin salt kendi nefislerine zulmettiklerinden dolayı yok olduklarını bildirir.

Hatta diyalektik materyalizm, tarihî determinizm (cebriyecilik) ve marksist felsefeye göre, toplumların değişim ve evrimi; insandışı üretim, maddî faktör ve etkenlere ve toplumsal alt-yapıdaki çelişkilerin varolma zorunluluğu ve sonuçta da tarihin determinesi (cebrî) gibi unsurlara bağlı olduğunu açıklar. İnsan irade ve düşüncesinin toplumun değişimine, kaderine müdahalesini asla kabul etmez. Hatta bu değişimi, insanın seçebilme ve düşünebilme yetisinin dışında bir neden-sonuç ilişkisi seyrine bağlar. İşte Kur'an, Marksist düşüncenin de aksine, bir

toplumun sosyal ya da düşünsel sistemindeki değişimini, insanların ruhi, duyusal ve düşünsel biçimlerindeki değişimin bir sonucu olarak belirler. Bunun sonucu olarak da insanları, toplumlarındaki egemen sistem, yaşam biçimini, toplumsal akibet ve tarihsel yapının belirlenmesinden sorumlu tutar ve sorumluluğunu şu ayetle ilan eder:

"Gerçekten bir kavim nefsinde olanı değiştirmedikçe Allah da o kavmi değiştirmez." (Ra'd: 11)

Boş felsefe yaparak, ya da bu felsefelerin öğreti veya türevlerine kulak vererek kaza ve kaderin insan hayatındaki etkisini bilimsellik ya da erdem satıcılık adına fizikötesi bir konuma mı oturtalım? Yoksa ilerici entellektüellerin de aksine daha sade, daha doygun, daha aydınlatıcı bir yöntemle kazakader anlayışının ilk İslâm toplumundaki örnek ve önderlerin kişiliklerindeki etkisini mi araştıralım? Eğer ikinci yöntemi tercih edersek göreceğiz ki, onlar kuşkusuz kaza ve kaderin anlamını hem felsefecilerden ve ariflerden, hem de müslüman avamdan daha iyi kavramışlardır. Bu akide, onları cihadın telâş ve arzusundan, irade ve sorumluluktan, toplum yazgı ve yaşamını değiştirme misyonundan, düşünce yöntemi ve ahlâkî normların seçiminden o ilk müslümanları ne zaman engellemiş? Ya da engellemiş mi? *Kaza* ve *kader*'e onlar cebir anlamı yüklemişler midir? İlk müslümanlara bakarsak bunları göreceğiz. Avamî anlamıyla değil, İslâmî anlamıyla kaza ve kader; hareket, ilerleme, sorumluluk, ölüm ve tehlikeyi göğüsleme, hedefe ulaşma yolunda zulüm, fesad ve çöküşle mücadeleye çağrı yolunda etkin bir faktör olagelmiştir.

Olan ve olacak herşeyi, aziz ve zelili, Allah önceden tesbit etmiştir. Yani bizim birey olarak bu kaderde hiçbir rolümüz yok. Çünkü, her iş önceden belirlenmiş olduğundan, konum ve durumu değiştirme doğrultusunda harcanan çabalar boşunadır. Bu doğrultuda bir kaza ve kader anlayışı gelişti mi, artık İslâm gitmiş, salt müslümanlar kalmış demektir!. Bu anlayış yaygınlaştı mı, çöküntünün ve mevcut durumun devamını gerektiren bir unsura dönüşmüş olur. Oysa İslâm tarihini inceleyenler bilirler ki bu düşünce ve anlayışı ilk olarak Ümeyye oğullan saltanatı ve bu rejime bağlı bilginler halkın zihnine yerleştirmiş ve yaygınlaştırmıştır. Niçin? "İlâhî Cebir –Determine–" düşüncesi bunların buluşudur. Filozof ve sofiler daha sonra buna çeşni,

garnitür katmış ve onu İslâm'ın bilimsel ve felsefî ekolü diye adlandırmışlardır. Oysa Kur'an salt bireyi, insan iradesini ve toplumu sorumlu kılmakla kalmaz; aynı zamanda bireydeki her organın da somut bir ifadeyle sorumlu kılındığını ilan eder. *Görmek*'ten göz, *işitmek*'ten kulak ve *yargılayıp duyumsamak*'tan da kalb sorumludurlar.

"Hakkında bilgi sahibi olmadığın şeyin ardına düşme. Çünkü, kulak, göz ve kalb bunların hepsi ondan sorumludur." (İsra: 36)

Sartre, *insanın soyluluğu* ekolü ile varoluşçuluk arasındaki ilişkiyi kurmak için "Existentialisme Cest un Humanisme" adlı bir teori geliştirir. Bu teori, düşünsel planda çok engin, ahlâkî açıdan ilerici, insanî açıdan yapıcı ve olumlu ilkeleri barındırır. Kanaatimce Sartre'a özgü varoluşçuluğun tek aydınlatıcı noktası da budur. Sartre, düşünce ve felsefede ulaştığı doruk noktasında, "ahlâk"ı, "ben"in ötesinde oluşan nesnel bir olgu, "akıl ötesi" bir "gerçeklik", "kazanç-fayda" ötesi bir "değer"[1] olarak nitelendirir ve ona yaygın ve kapsamlı bir alan biçer[2]. Sartre diyor ki: "Ahlakın iki dayanağı olan iyilik ve kötülük (Hayır-Şer)

---

1 Manevî altyapı, insan yaşamında, insan tür ve toplumunun tekamül güç ve ruhunu oluşturur. Bilimselfelsefi materyalizm ve realizm ya bu altyapıyı inkâr eder ya da onu açıklamaktan acze düşerler.

2 "Ahlâk", topluma fedakârlık ve etkinlik bağışlamak, bireyde ise Allah'a karşı feragat ve fedakârlık ruhunu oluşturmak için bir akideye dayanır. Fedakârlık nedir? Fedakârlık, başkalarını kendine tercih edebilmektir. Yani "kendi"nin tutkunu olup bağlandığı şeyi "başka"larının (birey; anne, baba, çocuk, kızerkek kardeş, kan, koca, iş arkadaşı, dost, düşünce yoldaşı... Grup; sınıf, toplum, ulus, dert taraftarı, yazgı ortağı... Tür; beşer) istek ve tutkusuna feda etmek. Feda etmek veya başkasını kendine tercih etmek: Çıkarda, servette, hukuk, güç, imkân, ihtimal, elverişli ortam, zaman, enerji, rahatlık, lezzet ve yaşamın doygunluklarında... Ve daha da ilerisi, haysiyet, kişilik, sevgi; tek kelimeyle: Şerefte... Çünkü, şeref candan daha gereklidir. Öte yandan insanda "Egoizm", "kendi"ni korumak tutkusundan daha güçlü bir duygudur. Çünkü kahramanları ölüme gönderen duygu çoğunlukla ünlenmek ve egoizmden kaynaklanır. Bunun diğer bir anlamı da şudur: "Doğru olanların kalbinden en son uzaklaşan ve çıkan tutku, yermakam ve ego sevgisidir."*

Toplumsal olayların tam ortasında, toplumdaki düşünsel teorik, itikadipolitikdini ayrımların göbeğinde, tutuculuk ve duygusallıkların dışa tam vurulduğu veya saldırganlaştığı ortamda veya farklı ve özel bir diğer ortamda yaşayan birisi, hem renk cümbüşü cephelere tutunmamış ve hem de meseleler, sözler, iddialar ve cephe şiarlarının etkisinde kalmamışsa işte o zaman bu insan örtülerin, sütrelerin, yalancı, aldatıcı kamuflajların, olaylar ile dogmatik tavırların ardındaki düşünsel gücü, bilimsel mayayı, mantıksal analizi, ruhî, tarihsel ve toplumsal nedensellikleri yakalayıp görebilir.

* Rahatlıkla söylenebilir ki, her saflaşmanın, eleştirinin, gruplaşmanın, itirazın, muhalefetin ve mutabakatın ardında az ya da çok, bilinçli veya bilinçsiz egoizm yatmaktadır. Din, iman,

için Sağduyu'dan –le bonsens– daha mutlak ve nesnel bir zabıta yoktur." Çünkü birey dilediğini seçebilir. Eğer seçme anındaki duygusu, seçeceği şeyi sevmek doğrultusunda ise böyle bir seçme hayırdır, iyiliktir. Eğer duygu ve isteği, seçeceği şeyde tek, benzersiz olmak, o işin yapısının yalnızca kendisi olmak doğrultusunda ise bu şerrdir, kötülüktür! Örneğin müşteriye kırmızı et yerine yağ veren kasap asla dost değildir. Ama Belediye rayicinden bir riyal aşağı verse, iyi eti vererek en az çıkan düşünse bu kasap dosttur. Bütün kasaplar da böyle yaparlarsa, o kasap bu seçimiyle, bir büyük kuralı oturtmuş ve bütün kasapların kendi karakterlerine katacakları bir iyiliği yerleştirmiş olur.

gerçek(bilim, maslahat, halk, kutsal değerler, hak, batıl... Çoğunlukla bunlar "ego'yu örten güzel örtülerdir. Veya Egoizm ile değişik doz ve oranlarda karışık "gerçek" isteyiciliğidir.

Bazan "olmak" bir birey, bir kurum, bir düşünce olarak başlı başına bir "cürüm"dür. Çünkü bu gevşek "olmak" durumu kendi isteği dışında onu (bireykurumdüşünce) tahkir eder, eksikliklerini somutlaştırır. Her basan ve kemallerini bir za'f ve eksiklik olarak ortaya koyar. "Hased" ukdesiyle onları yaralar, insanları sürekli incitir, onlara karşı düşmanlık ve kin tohumlarını bilinçsizce ruhuna, huy ve karakterine yerleştirir, ve bu kötü hasletler direk karşıdaki birey ile mücadele eder, ayıp arar ve ona saldırır. Onun zayıf noktalarına yönelir. Daha olmazsa onu suçlar, tekfir eder, fasıklığını ilan eder. Bütün bunları da dine, bilime, halka hizmet adına, takvayı, gerçeği, ilericiliği ve aydın olmayı takdis adına yapar. Bu ise, bir aldatmacadır. Ve bu ruh hali, egoistin bilinçsiz vicdanını yaralamaktan öte bir şey yapmaz. Aynı zamanda bu durum bireyin kendini kandırmasıdır da! Kur'an'ın iki sureyle –Muavvezeteyn– bitmesi, "hasedçinin haset ettiği zamanki şeninden Allah'a sığınırını." ile sona ermesi tesadüfi değil, bir gerçeğin ifadesidir.

Bu sûrede gündeme gelen aydınlatıcı, bilimsel ve çok önemli iki nokta şudur: "Hased", kendisinden Allah'a sığınılan şerlerden ayrılıp bağımsız, istisnaî/özel ve de somut bir şer olarak, varlık alemindeki bütün serler arasından seçilip ortaya konulmaktadır.

"De ki sabahın Rabbi'ne sığınırım; yarattığı şeylerin şerrinden, karanlığa çöktüğü zaman gecenin şerrinden, düğümlere üfleyen kadınların şerrinden ve hased ettiği zaman hasedçinin şerrinden." (Falak: 15)

İkinci nokta daha engin içerikli olup şunu göstermektedir: "Kur'an sürekli zindedir. Tüm çağların olaylarından durum ve konumlarından sözeder". Gördüğümüz gerçek şudur: Düşmanın gizli elleri, dinamizm ve uyanıklık faktörlerini yok etmek, ortadan kaldırmak ve yağmalamak için sürekli "dost'tan yardım alır. Düşman kendine karşıt ve düşman olan elleri bu "dost'ların egoları aracılığıyla ortadan kaldırır. Çünkü eğer bu faktör ve dinamikleri alenen yoketse, uyanma rüzgarlarını fırtınaya dönüştürmüş olur. Eğer bir toplumu, kendi dili, işçisi ve bireyi eliyle çökertirse, kendisi de güçlenmiş ve sevimlileşmiş olur. En iyi yöntem de toplumu birbirine vurdurarak, felç etmektir. Peki dost dosta nasıl kırdırılır? Bu iş için "bencillik ve hased" yeter! Aynı düşünce ve toplumun mensuplarını bilinçsizce birbirine karşı düşman elinin aracı yapan çok önemli iki faktör.

Seyyid Cemal, İslâm topraklarında istibdatla, Batı'da sömürgecilikle çarpışarak her iki cephede de ilerleme kaydetti. İslam, Hristiyanlığın aksine, bilgince düşünce, bilime ilerleme ve güç bağışlar. Ne Hristiyanlık İslâm'ın bilimsel gücünü ve düşünsel parlaklığını çökertebilir, ne de dış sömürgecilik! İslâm'ı tehlikesizce ve gizlice öldürebilmek için içteki diktatör ve

Her birey, her seçimiyle insanlık için bir yasa koyuyormuşcasına hareket eder. Varoluşçuluğun *yürek titremesi* diye adlandırdığı bu olsa gerek. Her birey yaptığı işte bir kayda bağlı olmamalıdır. Ancak önder olan kişi, amelinde kendisine tabi bireylere örnek olan kişinin her adımında yüreği titremesi ve en iyiyi seçmesi gerekir. Bir başka deyişle, her birey seçtiği her bir "hayır"la tüm beşer için bir model seçmiş olduğundan, beşer de buna uygun amel etmelidir. Öyleyse her birey her işinde tüm beşerin sorumluluğunu kendinde hisseder. İşte her bireyin hem önder, hem tabi, hem önderliğin hem de tabi oluşun sorumluluğunu hissetmesinin anlamı budur. Bütün bu konu Peygamberin (s.) şu hadisinin titiz bir incelemesi ve yorumudur:

"Hepiniz çobansınız ve güttüklerinizden sorumlusunuz..."

Çöküş Getiren Kavramlar ve Tashih

Demek istiyorum ki:

Bacım, kardeşim!

Dindarlık, zühd, kanaat, sabır, tevekkül... Bunlar gibi daha nice kavramlar, çağımızdaki halk-ulema anlayışı ölçüsüne uygun anlaşılınca, çöküntü getiren, insan kişiliğine menfi etki yapan, insan hayatındaki güç ve kemali, ruhun bağımsızlığını, insan irade ve zihnini felç eden,

---

sömürgecileri güçlendirirler. Bunu da dış görünüş açısından din adamı olan, kutsallık atfedilen ve toplumda etkinliği olanların eliyle gerçekleştirdiler. İşin ilginci bunlar da Seyyid Cemal'in düşüncelerine mutabık, bağımsız, fesada, diktatörlük ve sömürgeciliğe karşıt kişilerdi. İşte bu "dost" kişiler Seyyid Cemal'i arkadan hançerlediler. Bir töhmet, iftira, fısk ve hakaret fırtınası estirerek onu yalnız bırakıp müslüman kitlelerin gözünde şaibeli ve suçlu kıldılar. Böylece Seyyid Cemal felç oldu. Kimsesiz... Halk arasında desteksiz ve yalnız kalınca da onu rahatlıkla ortadan kaldırdılar! Bu din adamları, mescidlerde, meclislerde, mahfellerde, her yerde "haricilerdendir, Bahailerdendir, Seyyid değildir, Sünnet de olmamıştır!" diye ilan ettiler. Bu suçlamalar din adamlarının hasedlerinden , hasta kalplerinden kaynaklanıyordu. Bilinçsizce, bu duyguların etkisiyle Seyyid Cemal'i sömürgeciliğin çıkarma feda ettiler. Düşmanlar gizlice çalıştı. Bağları ve engelleri büyülediler, aldatıcı bir görünüm verdiler. Halk, bu büyünün farkında değildi. Dostlar, egoizm, hased ve kişisel dürtüler yüzünden büyüyükargaşayı destekleyerek Şerr'i toplumda diktettiler. Şu bir gerçektir ki, hased sahibi dostlar, sürekli düşman elinin gizli aracıdırlar. Yani "zulmün amatör ırgatları!" İşte "Hased ettiği zaman hasedçinin şerrinden" ayetinin aralıksız "düğümlere üfleyen kadınların şerrinden" ayetinden hemen sonra gelmesi şu anlamadır:

Düğümlere büyü üfleyenler, gizliden gizliye kargaşa yaratan düşmanlardır. (Bu son yargıyı babam Ostad Şerati'nin tefsirinden aldım).

duygulan za'fa uğratan, eziyet veren, mutsuzluğu, talihsizliği bir karakter/fıtrat haline dönüştüren, kişiyi alçaklık ve zillete alıştıran, bulaştıran ve bayağılığı olağanlaştıran birer unsur, birer faktör oluvermektedirler.

Ama bu kavramlar, gerçek İslâm terminolojisinde ilerici, mantıklı ve insanî bir anlamı içerirler. Bu iki zıt anlam arasındaki fark, uçurum, yani bugün bizim bu kavramlara yüklediğimiz anlam ile bu kavramların Kur'an ve Peygamber'in ifadesinde sahip olduğu tanım ve ilk İslâm kuşağının kavrayışı arasındaki fark, aynı zamanda bizim cehalet ve bayağılığımızla o ilk müslümanların bilgi-bilinç ve açık alınlılıkları arasındaki farkın da bir göstergesidir. Aslında bu kavramlar akidenin ağır yükünü etmektedirler. Her bir kavramda ortaya çıkan bu iki çelişik boyut/yüz, gerçekte İslâm'da bizzat görülen iki çehrenin de göstergesidir:

Statükocu, gelenekçi mevcut İslâm ile Peygamber'in (s.) sunup yaşadığıyaşattığı gerçek İslâm arasındaki çelişki!

İlginç ve acınacak bir durumdayız. Uyanıklık ve hareketlilik etkeni olan kavramlar, "hannas"ların gizli veya açık vesveseleriyle halkın gönlüne kuşku/vesvese yerleştirdi. "Düğümlere üfleyen" kapkara büyücüleri ve cadılarıyla düğümler atıp büyülü üfürükleriyle bu düğümlere üflediler ve bu kavramların anlamlarını değiştirip başkalaştırdılar. Hayatın ruhu olan imanı, ölüm mayasına dönüştürdüler. İslâm'ın güzel ve çekici elbisesini ters giydirerek, çirkin ve nefret uyandırıcı, Lisanların da kendisinden korkup-kaçtığı bir ucube, bir hilkat garibesi biçimine dönüştürdüler. Evet, bu vesvese veren "hannaslar" ile büyücü "üfürükçüler" İslâm'da kapkara bir anlam değişikliği gerçekleştirdiler. Diğer dinlerde, kültürlerde sade bir yol izleyerek, onların harekete geçirici, uyandırıcı, yapıcı ve ilerici unsur ve faktörlerini yavaş yavaş terkettirerek unutturdular. Uyuşturucu, tehlikesiz unsurları, onların din, kültür ve edebiyatlarında yaygınlaştırıp etkin hale getirdiler. Bu faktör ve unsurlara etkinlik ve yaygınlık kazandırıp toplumun ruhunu bunlarla doldurdular.

Fakat İslâm'da özel bir yöntem izlediler. Örneklersek: Şia'da imamet, adalet, takiyye, nefsi arındırma, takva, ibadet, şefaat vardır. Bu ilkeler daha çok, bireysel, ahlâkî ve ruhsal boyutlara sahiptir. Bu nedenle onları daha rahat tahrif edebilir, bozabilir, değiştirebilirler. Nitekim bunu başardılar da. Yani ilkeyi kaldırmadan anlamını değiştirip bozdu-

lar. Halkı da, onların aracılığıyla toplumsal hayatın sorunlarına sahip çıkmaktan, sosyal sorumluluğu yerine getirmekten, talihsizlik ve mutsuzluk nedenlerini düşünmekten, geri kalmışlık faktörlerini, ayrıcalıklı insanların varlığım irdelemekten vazgeçirdiler. Takiyye ve taklid adına halkı sustururken ibadet ve tezkiye bahanesiyle kendilerine bağlı ve itaatkar kıldılar!.

Bir diğer örnek de şudur: Şia tarihinde değişik görüntü ve belirtiler vardır. Şia imamları kendilerine özgü şartlara, durum ve konumlarına uygun, çağlarıyla uyumlu tavırlar takınmış, değişik eylem taktikleri gütmüşlerdir.

İmam Hasan; barışı tercih etmiştir.

İmam Hüseyin; inkılabı seçmiştir.

İmam Seccad; ibadet ve duayı ön plana çıkartmıştır.

İmam Sadık; bilim, eğitim ve öğretime önem vermiştir.

İmam Musa b. Cafer; hayatını Harun'un karanlık zindanlarında tüketmiştir.

İmam Rıza; zahiren Me'mun'a güven verirken diğer imamlar takiyyeyi tercih etmişlerdir. Açık askeri ya da politik savaşımı boşuna ve zararlı olarak telâkki edip nitelemişlerdir.

Demek oluyor ki her durumda çağlarıyla uyumlu, koşullarına uygun bir savaş yöntemi seçmişlerdir. Sonuncular, düşüncelerin değişmesi, toplumsal ilişkilerin güçlenmesi ve akidenin yerleşmesi için doğal yol olarak Şia'da aslolan *imamet ve adalet* yerine *Takiye ve ibadeti* yerleştirmişler ve yaygınlaştırmışlardır. "Hüseyin'in kıyamı" yerine "Hasan'ın barışı"nı gündeme getirmişlerdir. Her yıl bunun için törenler düzenlemiş, ondan söz etmiş, sürekli ve ısrarlı bir telkinle onu yinelemişlerdir. Mücadelenin şartlan gereği, tahammül için, gelişmek için "barış"ı öne sürdü imamlar. Ama sonraki alimler kendi çıkarlarına uygun, tamamen uzlaşmacı bir zihniyetin ürünü olan teslimiyetçiliği telkin eder oldular.

Şiada asıl ilke olarak takiye ve taklidi ilan ederken, imamet ve adaleti unutturdular. Şia'nın dayanağı Hüseyin'in kıyamı olmalıyken, Hasan'ın barışı dayanak kılındı. Bütün bir tarihi Aşura gününe özgeleş-

tirdiler. Geçmişte olan şeyler imamet, adalet ve Kerbelâ'ya dayandırılır. Ateş doğuran, aydınlatan ve yapıcı olan üç ocak! Politik ve toplumsal sorumluluk ile devrim! Ama geçmişte kaldı. Bu başarılan şu akıllıca uyguladıkları tezgâhta yatıyor: Hayat, hareket, cihad, aydınlık ve bilinç kazandıran bu üç ocağı soğuttular, bu üç suyu kaynağından bulandırdılar, zehirlediler, renk, tat, koku ve etkisini değiştirdiler. Artık bu değişik görünümlü mezhebi, salt bilgisiz halk değil aynı zamanda bilgili-bilinçli aydınlar bile tanıyamaz oldular. Oysa bu mezheb, zulme, baskıya ve aristokrasiye karşı kıyam ilkesine dayalıdır. Ama onlar bu mezhebi, çöküş, uyuşturma ve zilletin etkeni saydılar.

Bu akide oyuncusu ve halk uyutucusu adamların becerdiği bir diğer iş de şudur: İslâm'da, toplumu değerli kılan, uyandıran, harekete geçiren, sorumlu yapan her ne varsa hepsini daha olumsuz daha bozuk, daha anti-toplumcu hale getirerek, İslâm toplumunu felç ettiler. Yani İslâm'ın iman, düşünce ve ruhunu değiştirdiler!

Örneğin:

İntizar[1] bu türdendir. Abadan Üniversitesi öğrencileriyle geçen yıl yaptığım *itirazın mezhebi: intizar*[2] adlı konuşmamda şöyle demiştim:

Aslında inananlar ile inkâr edenlerin tam aksine, intizar, teslim felsefesi değil, bir *itiraz* felsefesidir. Her "gözleyen-bekleyen (muntazir)" bir *itirazcı*'dır. "Gelip işleri düzelteceği beklenen kişi" inancına sahip olanların her adımı, her sorumluluk ve yükümlülüğünü verimsiz kabul edenlerin ve intizar felsefesini kendi zillet, kaçış ve za'flarının, kendi aldırışsızlık ve sorumsuzluklarının cürmünü *intizar* ile örtenlerin aksine, ya da dindar olmayan fakat intizarı bu biçimde algılayan aydınların aksine intizar, bizzat bir yükümlülüktür. Uyanık olmanın, sürekli hazır ve akıllı olmanın faktörüdür!

İntizar, hazırlıklı olmaktır, aldırış etmemek değil!

---

1 İntizar: İmam Mehdi'nin gelişini bekleyip gözlemektir. Aradaki nüanslarına rağmen bu inanış *Sünnî ve Şiî toplulann ortak bir inanışıdır.* (Çeviren)

2 Bu konuşma Abadan Yüksek Öğrenim öğrencileri örgü tünün yayın organı olan "Peyam" (Mesaj) dergisinde yayınlanmıştır.

İntizara inanan, dünyaya egemen güçlere, beşer toplumundaki zulüm ve zorbalığa, bâtılın sulta ve tecavüzüne, hak ve adaletin güçsüzlük, zayıflık ve esaretine rağmen her an bir patlamayı ya bekler ya da gerçekleştirir. Adaletsizlik ve uğursuzluğun zifiri karanlık gecesinde, bir ses; devrimin sesi yükselebilir. Bu ses onu da doğal bir asker, bir "devrimci" olarak dünyayı kaplayan zulüm ve zalimlere karşı başlatılan adalet ve hak cihadına çağırabilir. İşte bu kişi *bekleyen*'dir: uyuyamaz, adalet-zulüm, hak-batıl, zafer-yenilgi düşüncesinden uzak kalamaz! Tarihin deveranına, insanın yazgısına, olayların akışına karşı tarafsız ya da alâkasız olamaz! *Yemek, uyku, çalışmak ve şehvet*'le ya da bireysel maslahatlarla hayatını biçimlendiremez. Bunun aksine intizar onu, ruhunu, düşünce ve yaşamını, bir partizan gibi devrimci, bilinçli, hazır, silahlı, donanımlı, keskin görüşlü ve fedakârlık sahibi olarak eğitmeye, biçimlendirmeye teşvik eder, zorlar.

Fakat intizar, her nedense şu çöküş çağlarında şöyle algılanmaktaydı; dindarlar, zahidler, abidler ve din bilginleri her hafta Cuma namazından sonra ata binme ve ok atma yarışları düzenler; ortak bahislerle oyun oynar; şart tutarlardı. Artık ortak bahisler salt caiz değil, neredeyse dinî gereklilik biçimini almıştı! Bunlar için aslolan zayıf ve yoksul düşmemek için bilimsel erkini gününe uygun kullanmaktı. Bu dönemde intizarın sahip olduğu anlam, halkın ortak bahislerle düzenlenen ok atma, ata binme yarışlarına katılmak, halkı bu yarışlara teşvik etmekti. Neymiş efendim, böylece halk, yani bütün *bekleyen*ler eğitilmiş, binici olmuş, silahlı olarak savaş eğitimi görmüş olurlarmış!! Böylece alim-halk herkes hazır, ciddi ve donanımlı birer *bekleyen* olurlarmıştı Hem böyle bir toplum gerçek bir öndere –beklenen– sahip olursa, akıl almaz çok şeylerin üstesinden gelirmiş!..

İntizara, yani çıkış, kıyam ve devrimle yeryüzünde barışı, insan birliğini ve adalet idealini gerçekleştirmeye inanmak, bugün ona yüklenilen anlamın, ondan kaynaklandığı ileri sürülen düşüncelerin aksine, o, zaaf ve güçsüzlük hastalığını, toplumsal ümitsizliği, toplumsal, politik ve tarihî karamsarlığı yok eden bir etkendir. İnançlı bir "bekleyen-gözleyen"i güçlü kılar. Kişinin zorbalık ve zulmün sürekliliğine inanmasını engeller. Adalet isteyen, hakkı arzulayan gruplara, güçsüzlüklerine, barış ve özgürlüğün yokluğuna rağmen sınıfların eşitliği ve

insanların kardeşliğinin gerçekleştirilmesi ümidini kazandırır. Dünyadaki gidişat ve ilahî sünnetin; zorbalar, zalimler ve yağmacıların yerine mazlumların, yağmalananların ve müstazafların geçeceği doğrultusunda olduğuna inanır. Eğer durumu bunun aksine algılarsa ya köşe kapmaya çalışır ya da acı acı düşünmeğe başlar veya karamsarlığa düşer; canını zulme teslim eder, *statüko*'ya boyun eğerek zulüm elinin maşası olur, bugün de olduğu gibi. Bu aksi biçimdeki *beklenen*! bekleme-gözleme, algı ve inanışını da ortadan kaldıracak olan yine "intizar" felsefesidir.

İntizar felsefesi kişiye şu inancı verir: Zulüm güçleri ve pislik dalgalarının, ölüm ve kesin yenilgiye mahkum oluşları ilahi sünnetin bir gereğidir. Hak, adalet, kardeşlik ve sevgi beşerin beraberinde mezara götüreceği arzu ve tutkular değildir. Belki bunlar, yeryüzünde şu tarihî evrede gerçekleştirdiğini göreceği arzu ve tutkulardır. Kur'an'ın deyimiyle:

"Biz ise yeryüzünde mustazaflara lütufta bulunmak, onları önderler kılmak ve mirasçılar yapmak istiyoruz." (Kasas: 5)

Yani müstaz'af halkın zaferi ve mahrum yığınların iktidarı yeryüzünde kesinlikle gerçekleşecektir. Ve İmam Ali'nin deyimiyle:

"Eğer yeryüzünün ömrü yalnız bir gün bile kalsa, Allah o günü bütün bu arzuların gerçekleşmesi için çok uzun kılacaktır."

İntizar, halkın, adalet ve hakkın zaferinin gerçekleşmesi doğrultusunda gündeme gelen bir tür tarihî determinedir (Cebrî). Bu tarihî bakış açısı, geleceğe değer verme, İslâmî dünya görüşüne uygun bir biçimde insanın kaderine ve zamanın geçiciliğine inanmadır. Tıpkı bilimsel sosyalizmdeki tarihî determinizme inanmanın kendine özgü koşul ve yasa ile tarihi diyalektiğin varlığına inanma gibi.

Acaba tarihî determinizme, birey, grup ve sistemlerin iradesi dışında kesin bir zafere, anamalcılığın (kapitalizmin) zorunlu zevaline ve proletaryanın zaferine iman, bu çağda bu ekolün nihaî zaferine, egemen sınıfsal sistemlerin kesin dağılmasına, mahrum sınıfların özgürlük ve egemenliğine doğru gidişine, hem de buna bilimsel yasal kural biçiminde inanmak bu ekolün izleyicilerini olumsuz yönde etkileyerek onları sorumluluktan uzaklaştırıp statükonun değiştirilmesi için mücadele-

den ve arzularının gerçekleşmesi için savaştan alıkoyup engelliyor mu? Yoksa tam aksine, bir an önce gerçekleşmesi için teşvik mi ediyor?

İşte intizar da bir an önce hak ve adaletin gerçekleşmesi için mücadele ve savaşa teşvik eden, kişiyi dimdik tutan bir felsefedir!

Kardeşim ! Bacım !

Tevekkül de böyledir.

Daha önce de değindiğim gibi hac, iki sağlam esasa dayanır:

1. Tavaf,

2. Sa'y.

Bu iki amel, İbrahim ve Hacer'in yaptıkları eylemin yeniden tekrarıdır. Allah'ın emriyle Hacer ve daha yeni süt emen çocuğu; bu garip, ıssız, kurak, sessiz ve yakıcı toprak parçasına geldiler. İbrahim onları getirip çalıçırpının bile bulunmadığı bu vadiye bırakıp döndü. Hacer, Allah'a olan iman, güven ve dayanmasıyla –tevekkül– bu şaşırtıcı görevi kabullendi. Çocuğuyla bu taşlık ve ürkütücü ortamda garip, yalnız ve bütün imkânlardan yoksun bir ana!

Fakat bu ana sorumluluğunu hakkıyla biliyordu. Bu sorumluluğu yerine getirmek için oldukça elverişsiz, maddî açıdan hayat için gerekli olan imkânlardan yoksun bu ortama rağmen en ufak bir tereddüt göstermedi. Ve orada kalmayı göze aldı.

Mutlak Tevekkül!

Buna karşın görüyoruz ki O, çocuğunu bu kuru ve sert derede Allah'ın iradesine güvenerek, ümidini Allah'a bağlayarak, yani Allah'a tevekkül ederek, sığınaksız ve yalnız bırakır! Bir su kaynağı bulabilmek ümidiyle bu dağın başı ile eteği arasında koşuşturup durur. Su bularak kendini ve çocuğunu susuzluktan kurtarmak ümidiyle!

Mutlak çaba!

Haccın temeli bu iki ilkedir: Kâ'be'nin etrafında dönerek yedi kez tavaf etmek. Yedi rakamı sonsuzluk ve sayısızlığın sembolüdür. Yani sonsuz hareket... Tüm yaşam boyunca, asıl odağı Allah olan bir yörüngede dönüş... Hayat çizgisinin her zaviyeden bağlantısı bu *asla* –Allah'a–dır. Her yönden atılan her adım bu *asla* doğrudur.

Hacer'ce bir hayat!.

Tavaftan sonra iki dağ arasında (Safâ ve Merve) yedi defa *Sa'y* etmek: Koşmak ve çabalamak... Hacer gibi! Maddî bir çaba, yeryüzü sofrasını istemek-bulmak, bu dünya hayatının mayasını yakalamak için koşmalı... Aramak ve sürekli bir talep üzre olmak!

Yine yedi kez!

Bu iki çelişik işin, iki çelişik değer, görüş ve hareketin toplamı bir ruh ve bir tek hayatı oluşturur ki işte İslâm budur. İslâmî tevekkül insanı zaafa, yoksulluk ve zillete düşürme etkeni olan rahipçe tevekkül olmadığı gibi, burjuva tipi adice tüketim tutkusu, para yığmak ve insanî özelliklerden soyutlanmış hayvanî bir çaba ve koşuşturma da değil! Yani İslâmî tevekkül; hem iş ve telâş, hem de iman ve tevekkül!

Örneği Ali'dir:

Savaşın o karmakarışık ortamında oğluna der ki:

"Dağları titretseler sen titreme, dişlerini sık, kafatasınla Allah'a dayan! Adımlarını çivi gibi yere çak. Bakışlarını düşman saflarının en uzak noktalarında gezdir. Gözlerin önünü görsün. Bil ki zafer Allah'tandır!"

Sömürgeciliğin cahil, çökük ve zorba sistemiyle, burjuvazinin maddeci yapısıyla savaşın deneyimi olan sorumluluk ve yükümlülük sahibi bir aydın, bir zahidden, bilgin, bilge ve kutsaldan daha çok algılayıp duyumsar ki; tevekkül, sosyal ve düşünsel bir savaşımda birey ve gruplara güç verir; onları tatmin ederek zafere inanır hale getirir. İdeal ve arzuların gerçekleşmesi yolunda bütün olumsuz koşullara rağmen, güçlülük ve tatminle zafere iman faktörleri onun savaşımına nasıl yön verdiğini ve tanıklık ettiğini görür. Zayıf bir grubu, geri kalmış bir ulusa sahip oldukları bütün politik, ekonomikaskeri güçsüzlük ve olanaksızlıklara rağmen güçlü ve süper güçlere karşı dirilten ve zafere ulaştıran faktör tevekküldür.

Ve sabır da böyledir!

Bugün tamamiyle zulmü, zoru sineye çekmek, ona teslim olmak, boyunduruğunu kabullenmek biçimindeki anlamlandırılmanın aksine, direnme yolu, yürüme, sorumluluğun ağır yükünü sürekli taşımak ve

de ümitsiz, zayıf ve bıkkın, yılgın bir duruma düşmemek anlamınadır sabır...

Kur'an'ın şu buyruğuna bakınız ki sabra hangi anlamı yüklemekte, hangi hedefe insanları yöneltmekte ve onları hangi işe koşmaktadır.

Ey iman edenler! Sabredin ve sabırda yarışın. (Sınırlarda) nöbetlesin. (Cihad'a hazır olun) (Allah'tan korkup) sakının ki kurtuluşa eresiniz." (Ali İmran: 200)

Yani hem sabrediniz, hem de yekdiğerinizi sabır ve direnişe çağırınız, bu amelde yansınız. İlişkilerinizi güçlendirerek savaşa, mücadeleye hazırlanınız.

Bundan daha açık bir diğer Kur'an buyruğu ise şöyle:

"Ey Peygamber. Mü'minleri savaşa karşı hazırlayıp teşvik et. Eğer içinizden sabreden yirmi (kişi) bulunsa iki yüz kişiyi mağlup edebilir. Eğer içinizden yüz (sabreden kişi) bulunursa bunlar da kafirlerden binini yener. Çünkü onlar idraksiz bir topluluktur. Şimdi Allah sizden (yükünüzü biraz) hafifletti ve sizde bir za'f olduğunu da biliyordu. Sizden yüz sabırlı (kişi) bulunursa (onların) iki yüzünü (kişi) bozguna uğratır. Eğer sizden bin (kişi) olursa Allah'ın izniyle (onların) iki binini yener. Allah sabredenlerle beraberdir." (Enfal: 6566)[3]

Kanaat, ne yazık ki bugün yoksulluğa eğilim faktörü olmuştur. Az istemeğe, alt çekmeğe, ölmeyecek kadar yemeğe, geri kalanın tümünü büyük ve kabarık iştiha sahiplerine, yeryüzünü içindekilerle birlikte yuttuğu halde doymayıp hâlâ yiyecek birşeyler arayanlara bırakmaya bir çağrıdır. Böyle bir anlayış ve felsefeye çağrıdır kanaat!..

Kanaat, uğursuz bir zillet felsefesine dönüştürülmüştür. Köleleşme eğitimi, alçaklık öğretisi ve "başkaları yesin, sen kanaatkar ol!" dininin ahlâkî temeli ve "su kaynağı" biçimini almış. İnsanların bütün bir hayat

3 Bu bire on, bire iki karşılaştırması bir kahramanlık ve yiğitlik karşılaştırması olmadığı gibi bir edebi açıklama da değildir. Bir hükümdür. Eğer bir müslüman on kişiden kaçarsa suçludur. Bu ayet Bedir'de nazil oldu. Daha sonra bu müslümanlara ağır geldi. Allah onların za'flan nedeniyle yüklerini hafifletti: Savaşın hükmünü "iki düşmana karşı bir müslüman" biçiminde tespit etti.

çizgisini et suyu sofralarında titremeğe terkettiren br dünya görüşü. Et başkasına, su sana!

Bu tür sabır ve kanaat köpekvâri (kelbi) bir yaşamdan öğrenilmiştir. Bu köpekvâri yaşamı bir yabancı şair yazmış. Bizim şairlerimizden biri de onu Farsçaya çevirmiştir. Şiir, fırtınalı, soğuk bir kış gecesinde dört duvar dışındaki dünyadan habersiz ve gafil birkaç ev köpeğinin birbirlerine yaptıkları konuşmalardan, öğütlerden oluşuyor. Köpekler birbirlerini tekid ederlerken ya da sorulara cevap verirlerken ümitlendirici ve sıcak sözler söylerler.

Bir köpek der ki:

Dost mutfakların kenarında
O yumuşak topraklarda uzanıp yatmak,
Canım-canım koklayarak "azizim" demek,
Ne lezzet verici ve güzel...

Bir diğeri:

O sofra artıklarından yemek.

Bir diğeri:

Eğer artık yoksa yalnızca bir kemik!

Birincisi tekrar:

Ne rahat bir ömür, ne güzel bir dünya!
Patronlar ve sahipler ölçüsüz aziz ve sevimli!

Bir diğer köpek hatırlattı:

Ya kırbaç... Bu artık bir belâdır!

Diğeri gönül alır:

Evet, ama katlanmak gerek.
Kırbacın acı verici kader olduğu doğrudur.
Kırbaçtan sonra sahip merhamete gelir
Bırakır bizi öfkesi dindikten sonra.
Başımızı el-ayağına sürmemizi bile hoşgörür.
Bizi ve yaralarımızı kabullenir
Gelin bu sevgiyi ganimet bilelim..."

Ruhu içerikten yoksun kılma, istek ve arzudan arınma, sabır ve kanaat felsefesi, bu ağır kırbaç darbelerine katlanma ve sabırdır. Yumuşak toprağa, efendilerin bazı bazı gösterdikleri sevgi ve şefkate şükür ederek, sofra artık ve kırıntıları'nı yemeğe kanaat! Ne uğursuz ve alçaltıcı bir felsefe!

Ama İslâm'ın anlamlandırdığı kanaat: Budist, Brahmanist, Hristiyan ruhban ve zahidlerinin, kanaat öğreticilerinin, ya da mutasavvıflar ile resmî zelil din bağlılarının yüklediği anlamın tam aksinedir. Her biri, kanata olumlu ve ayrı anlamlar yükleyen bir toplumbilimcinin, bir insanbilimcinin ve bir sorumlu aydının anlayış ve algılarının toplamıdır. Yani tüm çağlara özgü ve çağları kapsayıcı bir anlam!.

Bir toplumbilimci uygarlığın ilerlediğini, tüketim felsefesinin etkinlik kazandığını, bilim-teknik ve politikanın hatta insanbilimin bile daha fazla üretim, daha çok tüketimin yanında ve hizmetinde olduğunu bilir.

Bir insanbilimci; tüm insanî özelliklerin, yetenek ve sezgilerin, yaygın ve çok boyutlu düşüncelerin, açık dehaların, farklı tipler ile karakterlerin, tüm zaman ve eğilimlerin *kendini düşünme* esprisinin, *hayat ve evren* hakkındaki düşüncelerin, insan varlığının sahip olduğu anlam ve içeriğin... Bunların topyekun imansız ve makro tüketimin saldırısıyla yağmalandığını bilir. Anamalcının (kapitalist) üretimine bağımlı propagandanın etkisindeki düşünce, sanat ve edebiyatın, maddî tutkular vadisine her gün zorla biraz daha sürüklenen hayatta "yalancı arzular oluşturduğunu, bireylere, aile, sınıf, toplum ve uluslara bunların –yani tüketim tutkusunun– yüklendiğini, bu yalancı-yapay arzuları elde etmek için hepsinin bir telaş, çaba ve sonsuz bir uğraşa sürüklendiğini görür. Siyah, beyaz, sarı, kızıl... Herkesin bu tiksindirici ve absürde (saçma) tekrarın kucağına atıldığını görür: Tüketim için üretim, üretim için tüketim, tüketim için üretim, üretim için tü... ta ölüm gelip çatana değin!

Sersemletici ve tiksindirici! Sartre'nin *kusmak* deyiminin gerçek anlamı bu olsa gerek! "Sezif'in kaderine baktığımızda da bunu görürüz. Sezif, doğanın ilâhı Zeus tarafından bir azaba mahkum edilen mitolojik bir ilâh! Ve azabı şuydu Sezif'in: Dağın eteğinden bir büyük kayayı sırt-

lanır. Tüm eziyet ve "ıh ıh'larıyla dağın tepesine ulaşır. Tüm zirveye ulaşınca kaya sırtından düşüp aşağı yuvarlanır. Tekrar dönüp kayayı sırtlanır, zirveye doğru tırmanır, kaya yine yuvarlanır. Tekrar döner kayayı sırt... sonsuza değin!

Tüketicilik bir taksitli hayat sistemi! İnsanın sürekli ömründen eksilttiği, ömrünü tükettiği bir sistem! Sürekli olarak geçmiş tüketimler uğruna geleceğini satma.. Geleceğini satan, ömrünü satan... Hem de bana zorla yüklenen istekler uğruna satma!.. Bana alım gücü verilmeden, elimdeki alım gücüm de tüketilerek satın aldığım şeyler uğruna!.. Madem beni muhtaç etmişler ve param da yok, öyleyse ömrümün gelecek yıllarını peşinen satmalıyım! "Kölelere özgürlük!" sloganının anlamı da bu olsa gerek! Bu olsa gerek yeni-modern kölelik!

Yani tüketime dayalı yaşam sisteminde yaşayan kölelerin, kendilerini bu kez özgürce sattıkları bir çağ! Hem de efendinin geleceğini satın almaya ikna edilmesi için iltimas ve torpile başvurulan bir çağ! Kendini anamalcıya, bankacıya ve hızlı üretime, peşinen satan ben, değişik insanî kemal boyutlarını, hikmeti araştırma eylemini, insanî kişilik, onur ve yeteneklere sahip çıkma fonksiyonunu nasıl yerine getirebilirim? İnsanî, adil, onurlu ve şahsiyetli bir ortamı kendime ve başkalarına nasıl hazırlayabilirim ? Ben, bugün de, yarın da önceki tüketimler için kendini peşinen satmış alçak bir köle!

Toplumuna, mahrum halkına; facia, zûlüm, sömürü, geri kalmışlık, halkın cehaleti, dünyada süregelen cinayetler ve savaşlar karşısında bilgili, bilinçli, özgür bir insan olarak sorumluluk duyan ve bu görev ve sorumluluğunu sonuçlandırmak isteyen aydını ise merhum Celal'in deyimiyle "hadım'laştırıyorlar. Yani tutkular, modern yaşam, lüks, konfor, günbegün artan tüketim... gibi olguları peşpeşe başından aşağı döker; sırtına yüklerler aydının! Onu, bu yapay ve zorla yükledikleri ihtiyaçları temin etme yokuşuna koştururlar. Böylece aydını bir tür sara nöbeti biçimindeki aptallığa dayalı tüketim boyunduruğunun tutsağı yaparlar ki, arılığını, arı yapısını kaybedip, satıp yağlansın ve yere yapışsın! Zorlu ekonomik yükümlülükler, bireysel ve ailevî yaşam çetinliğinin ağır yükü altında ezilerek, binlerce muhafazakârlık, maslahatçılık, uzlaşmacılık, zaaf, zillet türü hasletlerin boyunduruğunda bir yaşamı sürdürmeye zorlanan bir aydın elbette ki akide-

vi gerekliliklerini, insanî sorumluluklarını bir tür gençlik hülyası telâkkisiyle başından savar, umursamaz!

Çarçabuk iş yaparak her istediğini elde eden akıllı adam sınıfına dahil olup aydın olmaktan kendini yalıtır. Çünkü istediklerini elde etmenin yolu kendini veya geleceğini peşinen satmaktan geçer. Artık o, "risk'li konuma girmek cesaret ve hakkına sahip değildir. İşte bu noktadan sonra her değerini, canını vermek ve utanılacak durumlara düşmek kalır ona!

İşte insanı ve aydını her boyutuyla kendine kurban eden bu çağ ve ortamda şu eldeki varolan bilgilere dayanarak, Kanaat ve Zühd'ün ne anlama geldiğini, bunlara hangi açıdan bakıldığım ve bunların hangi kerteye değin gerekli ve içerik sahibi olduğunu ve de insana özgürlük bağışladığını daha rahat görebilirsin.

Bir aydının yaşam ve sorumluluğu, güvenilir, yükümlülük sahibi bir toplum önderinin, bir akide ve halk mücahidinin yaşamı gündeme geldiğinde artık kanaat ve zühd salt bireysel ahlaki ve ruhsal bir erdemi ifade etmez. Buna ek olarak daha engin, daha ciddi ve daha yapıcı bir özelliğe sahip olur. Bu noktada zühd ve kanaat, bir yandan mesajını sonuçlandırma ve zafer etkeni, yaşam için gerekli koşul olurken, öte yandan *insan kalmak, vefalı olmak, direnmek, satılmamak ve titreyip sarsılmamak* özelliklerinin de sigortası olur. İnsanın hedefe ulaşması yolunda, imanının gerçekleşmesi uğrunda tehlikeyi karşılamanın, fedakarlık ve kahramanlığın en etkin faktörüdür!

Topluma karşı sorumluluk duyan, halkına ve mesajına karşı güvenilir ve yükümlü, insanî akidesi yolunda mücahid olan kişi, *bireysel yaşamını* iki *olumsuz* ilkeye dayandırmalıdır ki, "toplumsal ve akidevî" yaşamı iki *olumlu ilke* üzerinde ayakta tutabilsin:

Birincisi sahip olmamalıdır.

Ta ki; *Korunması* için muhafazakâr olmasın.

İkincisi; *İsteyen* olmamalı.

Ta ki; *Kazancı* için titreyip zaaf göstermesin,.

Aydının kanaat ve zahidliği, onun bağımsızlık, özgürlük, kahramanlık ve ayakta duruşunun öncül kosulu ve senedidir. Çağdaş büyük

savaşımcı, düşünür, yazar ve toplumbilimcilerin terminolojisindeki *Devrimci Zühd*'ün[5] de anlamı budur. Ali'nin zühdünün de anlamı budur. Yüce anlam içeren kavramlar dar, yüzeysel ve kısır bakış açılarıyla küçültenalçaltan aldatıcı ya da kıt akıllıların yoksul yığınları yoksulluğa eğilimli olmaya araç kıldıkları kavramlardandır zühd... "Zühd için zühd" veya "kanaat için kanaat!" türü ahmakça bir felsefeyi kanıtlamağa tanık kıldıkları zühd... Açlığın dini, talihsizliğin felsefesi veya felsefenin talihsizliği! Proudhon ve Marx'ın deyimiyle : "felsefe yoksulu" ve "yoksulluk felsefesi". Bize göre; dinin çöküş ve zilleti, zillet ve çöküşün dini. Ali bu iki zühdü birbirinden ayırmıştır. Zühdü ve riyazatı (çile çekmek, kendini acıya katlanmağa zorlamak) öne çıkartan Harisli Ziyad oğlu Asım'a sertçe bağırdı: Aldatıcı şeytan seni böyle perişan ve yolunu yitirmiş yapmıştır. Ey kendinin en büyük düşmanı! Niçin ailene ve çocuklarına merhamet etmiyorsun? Niçin Allah'ın helâl kıldığını sen kendine haram kılıyorsun?

Asım bu yanlış anlayışına uygun Ali'nin devrimci zühdünü –ki sorumlu insanın zühdüdür– sufice bir zühd, ruhbanca zühd ya da yoksulperestlik dininin belirtisi sandığından dedi ki: 'Ya Ali! Öyleyse sen neden böyle yamalı, eski elbiseler giyiyor, beğenilmeyecek şeyler yiyorsun?"

Ali öfkeyle:

"Sana yazıklar olsun! Ben senin gibi değilim. Benim görevim ağırdır. Allah, adalet önderleri ile toplum idarecilerine, yaşam standartlarını toplumlarının mahrumlarının yaşamına denk bir ölçüde tutmalarını vacib kılmıştır!"

Kardeşim, Bacım, Kuşakdaşım Olan Aydın!

Nasıl diyeyim?

Benim inandığım Allah, evini, diğer ilahların mabedleri gibi insanların yağmalanmasına araç kılmamıştır ki, adak, kurban vergileriyle onu razı edelim! Öyle bir Allah'tır ki insanı kendi halifesi, insanları

5 Puritanizme Revolutiomaire

kendi ailesi olarak adlandırır. Evini *halkın evi* olarak adlandıran bir Allah![1]

İnsan toplumunda insanla beraber, insana yardım ederek zulme karşı çıkan bir ilâh. Büyük peygamberi kılıçlı olan ilâh! Rodinson'un deyimiyle "Silahlı Peygamber!" Rodinson Peygamber'in (s.) bu vasfını gündeme getirirken onu eleştirmek istemiştir; ama ben iftihar etmek için söylüyorum. Elbette benim peygamberim, zalim-mazlum, efendi-köle, Roma sömürgeciliği, Filistin soykırımı ortamında aşk ve sevgiyi tebliğ eden Katolik Roma Hristiyanlarının peygamberi gibi değildir. Katoliklerin peygamberi, statükoyu değiştirmek için sadece birkaç öğütle zelil durumdaki halka, barbar militarist imparatorluğa karşı kurtuluş yolu göstermek ister. İşte bu işi üstlenen köle toplumun kurtarıcısı, bir köle olarak yakalanır ve o da bağırır: "Ey Roma sömürgeciliğinin kölesi olan Ulus! Kayser'in işini Kayser'e, Tanrı'nın işini Tanrı'ya bırakın! Eğer onlar senin bir yanağını tokatlasalar, sana düşen derhal diğer yanağını da zalime takdim etmektir!"[2]

Will Durant: "Hiçbir peygamber, Muhammed gibi izleyicilerini güçlü olmağa istekli kılıp teşvik etmemiştir. Ve hiçbir peygamber onun kadar bu yolda başarılı da olmamıştır." der.

Benim peygamberim, bu dünya hayatının peygamberidir. Âdil hükümetin peygamberidir. Üretimin peygamberidir. Yaşadığı ev ve yaşamı tüm zahid ve abidlerin ev ve yaşamından daha sade! Bütün bir hayatı halk ve toplumun hizmetinde!

Ali de işte böyle biri! Bu dinin bütün önderleri Kur'an ve Allah adına bu dünyada zulüm ve zorbalığa karşı mücadeleyi icad edip başlatmışlardır ve bu yolda ömürlerini tüketmişlerdir.

Nasıl söyleyeyim?

---

1 *"Hani, evi (Kâ'be'yi), insanlar için bir toplanma ve güvenlik yeri kıldık".* (Bakara: 125)
"Gerçek şu ki: İnsanlar için ilk kurulan ev; Bekke'de (Mekke'de) o kutlu ve bütün insanlar (alemler) için hidayet olan (Ka'be)dir." (Ali imran: 96)
"Orda apaçık ayetler ve İbrahim'in makamı vardır. Kim oraya girerse o emniyettedir." (Ali İmran: 97)

2 Şu açıklamayı yapmalıyım. Kastettiğim Peygamber (s.) Hristiyanların şu anda tanıttıkları ve Roma zorbalarının halkları köleleştirmelerine yarayan bir peygamberdir. Yoksa bir müslümanın gerçek Mesih'e ilişkin görüşü somut ve açıktır ki o da bir İslam peygamberidir.

Bu mesajı ben ve benim gibiler kendi sınıfımıza hangi araçla tebliğ edip ulaştıralım?

Baylar, bayanlar!

Bugün görüyorum ki, sınıfsal açıdan bağlı, inanç ve düşünce açısından karşıt olduğum grupların gazeteleri var, dergileri var, değişik dillerden çevirmenleri, güzel yazarları ve tiyatroları var. Vitrinlerin ardında hergün tümü dine karşıt olan gösteriler, paneller, söyleşiler düzenlediklerini, şiir, roman ve nesir yayınladıklarını görüyoruz. Yani propaganda için yüzlerce araca sahiptirler. Nesrin güzelliği, şiirin cazibesi bu entellektüellerin elinde... Senin oğlun-kızın, benim bacımkardeşim kolaylıkla ve rahatlıkla elden gidiyor. Onların her tür imkanı var çünkü...

Beri yanda ise mü'minler rahat ve dertsiz! Onlara göre korkulacak ve tasalanacak birşey yok! Yüzbinlerce minberleri, mihrablan, tekkeleri ve dini tören yapmaya yarayan araçları var!

İşte bu ortamda benim gibi düşünenler araçsız, sığınaksız, dayanaksız ve başıboş kalmış...

Eğer binbir güçlükle bir kitap yayınlasak, çile ve eziyetimizin ürünü olan bu kitaba o grup saldırır.

"Bugün! Yirminci yüzyılda! Yine dinî kitap! Yine Ebu Zer Gıfarî!"

Diğer grup saldırır.

"Örneğin niçin Peygamber'in (s.) adının sonuna (s.) koymamışlar? Kimmiş bu, Peygamber'in (s.) adının okunuşundan sonra yeterince "Salâvat" getirmeyen? Haddini bildirelim!"

Öte yandan dininin, pazar dinî gücünün köhne geleneklere vefalı olduğunu görüyoruz. Kalıtımcı, gelenekçi, kural, amel, tören ve düşüncelerin telkini için her imkan var. Anti-dinî olanlar da kalem ve düşünceleri ellerinde tutuyorlar. Bu ortamda ben ve benim gibiler *çağdaş toplum*, *gelenekçi toplum* diye adlandırılan iki değirmen taşı arasında öğütülen, unufak edilip tandıra gönderilen, açlıklarını gidermek için ekmek pişirdikleri buğday taneleri gibiyiz. Hafakanlar geçirseler, bağırsalar, feryat ve iniltileri duyulmaz. Yalnızdırlar. Hiçbir araçları yoktur. Eğer olsa çökertirler, yok ederler. Bir kurumlan da yoktur. Eğer olsa

çamur atılır, karalanır. Bir dil, bir kalem olarak varolamazlar. Eğer olsa kesilip kırılması gerek!

Eğer bir müslüman ve mü'min kişi olarak imanınla amel etsen, haccın maskaralaştırılan ve eleştirilen bir ibadet olmadığını, eğer Ali'nin tanınan biçimiyle neredeyse tapınılan bir ulusal kahraman olmadığını, onun bir kurtuluş sembolü olduğunu söylüyorsan... Eğer bu ülkede yerine getirilen diniitikadi törenlerin çağın isteklerine cevap veremeyeceğine inanıyorsan... İşte o zaman bu yolda canını elden çıkarmış olursun.

Diyoruz ki, en azından Tahran üç milyon ve bu ülke otuz milyon. Hepsi İslâm, Ali, doğruluk ve din adına varolan bir halk! Evet, işte siz, kendi çapına, kuşağına ve de yarınımıza uzak olan siz! Şu deminden beri sözünü ettiğimiz kuşak için çalışınız!..

Bu kuşak elden gidiyor! Bu kuşak iki cendere arasına sıkışmış! Modernizmmedeniyet, gelenekbid'at kutuplan arasında... Gericilik-inhiraf, geçmiş-hal taklidi, eskiye batıya tapıcılık, karşıtı, tutucu... Kutupları arasında yalnız kalmış, sığınaksız ve üssüz. Bu kuşak ne eski ve miras alınan kalıplara mensup, ne de modernist ve zorla yüklenilen kalıplarda biçimlenmiştir. Bir imanı seçme noktasındadır. Arzulu ve susuzdur. Özgür ve başıboştur. Varolan ve ona sunulan biçimdeki dinden kaçan ve ondan ümitsiz olandır bu kuşak... Batılı ideolojileri, düşünce modellerini, ahlâkî, toplumsal ve hayati normları ve tipleri, modern ve kültürel sömürgeciliği de kabullenmiyor.

Bu kuşak, toplumundaki sınıfsal çelişki, geri kalmışlık, kölelik, zilletle, cehaletle mücadelede ona aydınlatıcı bir iman ve akidevî bir silah kazandıracak, ona insan olmayı öğretecek, ona ve toplumuna bilinç, özgürlük ve izzet verecek bir ekolü aramaktadır.

Eğer gerçek İslâm'ın onun bu isteklerine cevap vereceğine, ona böyle bir silahı kazandıracağına inanıyorsanız, hem İslâm için hem de onun için çalışınız!

Ona bir eğitim üssü ve bir tebliğ dayanağı hazırlamak, yeni ve güçlü bir düşünsel akımı başlatmak, sizin görevinizdir. Bu eski/eskimiş yiyecekler, bu elinizdeki dinî kitaplar, bu sizin tebliğ yöntem ve bilinciniz onu sizin imanınıza çekmiyor, aksine uzaklaştırıyor. Bunlarla,

modern uygarlığın bilimsel, sosyal ve felsefî ekol ve ideolojilerinin saldırılan karşısında ayakta duramaz. Şu elinizde varolanlar ancak eski kuşağı, gelenek ve dine vefadar olan kuşağı doyurur.

Bu kuşak için bir iş yapınız, birşeyler yapınız! Bu kuşak için yeni düşünsel gıdalar hazırlayınız! Onunla konuşmak için, ona İslâm'ı kültür, tarih, tevhid, iman, Kur'an, Peygamber, Ali, Fatıma, Kerbelâ, adalet, cihad, ictihad... vs. tanıtmak, kavratmak için yeni bir lisan geliştirin, yeni bir iletişim ağı, yeni bir tebliğ metodu geliştiriniz.

Yeniden İslâmî diriliş için, düşünsel bir devrim ve canlılık için yeni ve güçlü bir çabayla işe koyulunuz. Dinî hizmetlerinizi, İslâmî faaliyetlerinizi gerçek İslâm'ın anlayışına uygun olarak çağdaş kuşaklar için seferber ediniz.

Yoksa bu kuşak elden gidiyor!

Bu fırsat kaçıyor!

Bu din, bu iman yalnız sizle yarınlara ulaşmaz!

Henüz elinizden bir şeyler yapmak geliyor. O halde çalışınız!

Birşeyler yapınız

Vesselam!